



# ĽUDSKO-PRÁVNÝ PRÍSTUP K ROZVOJOVÉMU VZDELÁVANIU

Príručka pre aktivistov  
členských krajín EU

Je dostupná aj v ďalších jazykoch:

anglický

litovský

maďarský

poľský

slovenský



**Minority Rights Group International vyjadruje vďaka všetkým, ktorý svojimi odbornými znalosťami prispeli k vypracovaniu tejto knihy.**

Koordinátori projektu:  
**Isabel Pinaud a Bernadett Sebály**

Knižný redaktor:  
**Snježana Bokulić a Preti Taneja**

Redigovanie rukopisu:  
**Sophie Richmond**

Projekt podporuje **Európska Rada.**



Príručka vznikla za podpory Európskej únie.  
Názory uvedené na domovskej stránke odzrkadľujú výhradne iba názor autorov  
a nie sú bezpodmienečne v súlade s mienkou európskej únie.

Titulná fotografia:  
Deti nesúce vodu v severnej časti Ghny.  
Zdroj: **András Megyeri**

Nápady pre kampane a aktivity uvedené v príručke je možno voľne použiť.  
MRG nenesie zodpovednosť za následky akéhokoľvek použitia ich obsahu.

Vydavateľom tejto knihy je:  
**ElektroPress Studio**





## OBSAH

Najdôležitejšie skratky | 4

Úvod | 5

Ľudské práva a rozvoj | 7

Rozvoj, právne požiadavky a EU: rámce, ktoré majú k dispozícii nové členské štáty | 13

Vládnuce výzvy v rozvojovej politike nových členských štátov | 22

Štúdia prípadu: Praktické príklady rozvojovej politiky používanej v nových členských štátoch | 33

Rozvojové vzdelávanie: čo je to, a prečo je dôležité pre mimovládne organizácie? | 38

Funguje to? Praktický návod ku kampani na podporu rozvoja –ľudsko-právny prístup v kampani | 44

Ľudsko-právny prístup v africkej praxi: tri analýzy prípadov | 61

Dôležité medzinárodné právne dokumenty | 77

Slovník | 87

Kontakt a ďalšie zdroje | 90

Autori | 96



## NAJDÔLEŽITEJ IE SKRATKY

ACP	Africké, karibské a tichomorské štáty
AU	Africká únia
CAT	Dohovor proti mučeniu
CEDAW	Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien
CMW	Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín
CRC	Dohovor o právach dieťaťa
CRPD	Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím
DAC	Výbor pre rozvojovú pomoc
DCI	Finančný nástroj pre rozvojovú spoluprácu
DE	rozvojové vzdelávanie
DG	Generálne riaditeľstvo
EC	Európske spoločenstvo
ECtHR	Európsky súd pre ľudské práva
EDF	Európsky rozvojový fond
ENPI	Európsky nástroj susedstva a partnerstva
EP	Európsky parlament
EU	Európska únia
GNI	Hrubý národný príjem
HRBA	ľudsko-právny prístup
IC	Nástroj industrializovaných štátov
ICCPR	Medzinárodný dohovor o ľudských a politických právach
ICERD	Dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie
ICESCR	Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach
ILO	Medzinárodná organizácia práce
IPA	Nástroj predvstupovej pomoci
LDCs	najmenej rozvinuté štáty
MDGs	Miléniové rozvojové ciele
NGDO	mimovládne rozvojové organizácie
NGO	mimovládne organizácie
NMS	nové členské štáty
ODA	oficiálna rozvojová pomoc
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OSN	Organizácia spojených národov
SNS	Spoločenstvo nezávislých štátov
TEC	Dohovor o vzniku Európskeho spoločenstva
TEU	Zmluvy o Európskej únii
UNDM	Prehlásenie OSN o právach osôb patriacich k národnostným, náboženským a jazykovým meninám
UNDP	Rozvojový program OSN
UNGA	Valné zhromaždenie OSN
UNICEF	Det'ský fond OSN





## ÚVOD

Podľa slov Louise Arbour, vysokej komisárky pre ľudské práva, je chudoba najväčšou výzvou v oblasti ľudských práv, s ktorou sa musí svet v súčasnosti vysporiadať. Hoci odstránenie chudoby pokladáme za dosiahnuteľný cieľ, a globálne vládne záväzky, ktorých cieľom je jej odstránenie, sú jasne vyjadrené aj v Miléniových rozvojových cieľoch, realizácia sveta bez chudoby zostáva predsa len vzdialeným cieľom. Vrstvy najviac postihnuté chudobou sú vylučované spoločnosťou na okraji spoločnosti, trpiace diskrimináciou, ako sú napríklad etnické, národné, náboženské a jazykové meniny. Rozvojové snahy uplynulých rokov sú bezvýsledné, nedostačujúce, a v dôsledku korupcie a plytvania ich možno hodnotiť ako zmarené. Táto medzinárodná rozvojová paradigma dala účastníkom podnet na prehodnotenie, ktorého výsledkom je vznik nového prístupu, ktorý spája rozvoj výslovne s ľudskými právami. Ľudsko-právny prístup vytvoril nový jazyk, a zabezpečil prostriedky na vyjadrenie účinných a spravodlivých odpovedí na rôzne dimenzie chudoby. Rozvoj sa stal ľudským právom, ktoré – v súlade so základnými medzinárodnými právnymi zásadami – zaväzuje členské štáty mať v úcte, chrániť a dodržiavať právo na rozvoj, určiac majiteľov daných práv.

Európska únia (EU) je najväčším donorom na svete. Po rozšírení v rokoch 2004-2007 sa účinkovanie v rozvojovej spolupráci stalo právnou povinnosťou častí štátov strednej a juhovýchodnej Európy, avšak predchádzajúce skúsenosti týchto krajín, získané v oblasti rozvojovej spolupráce sa podstatne líšia od skúseností dávnych členských štátov Únie. O päť rokov neskôr sa niektoré nové členské štáty ešte vždy boria s vypracovaním medzinárodnej rozvojovej línie; a nevládne organizácie zaoberajúce sa rozvojom, ktoré sú ešte iba na počiatku svojej činnosti, si postupne určujú svoje miesto a úlohu v tomto procese. Verejnosť sa pritom nezaujíma o otázky súvisiace s medzinárodným rozvojom, a podpora tejto línie je nízka, navyše vybudovanie mosta medzi ľudskými právami a rozvojom je ešte vždy hudbou budúcnosti.

Na preklopenie tohoto problému uskutočnil Minority Rights Group International v rokoch 2008-2009 rozvojový vzdelávací program s názvom „Podpora rozvoja v Európe: Smerom ku kritickým masám a ďalej“. Cieľom programu bolo zvyšovanie kapacity mimovládnych rozvojových organizácií, fungujúcich v nových členských krajinách, v oblasti formovania aspektov, a objasnenie predností vyplývajúcich z uplatňovania právneho prístupu. Táto príručka, ako súčasť projektu, poskytuje praktický návod. Materiál bol vypracovaný pre mimovládne organizácie, zaoberajúce sa rozvojom a ľudskými právami, respektíve pre organizácie a zdola vychádzajúce iniciatívy, uplatňujúce zásadu rozvojového vzdelávania, alebo pracujúce na jeho uznaní, respektíve pracujúce na kampani za uskutočnenie Miléniových rozvojových cieľov. Príručka bola teda vypracovaná vyslovene pre svoju situáciu nových členských štátov a ich mimovládny sektor.

## MILÉNIOVÉ ROZVOJOVÉ CIELE

Valné zhromaždenie OSN v roku 2000. prijalo Miléniové prehlásenie, čo je celosvetový záväzok na odstránenie extrémnej chudoby. V roku 2005. bola vydaná aj realizačná koncepcia, pod názvom: „Investícia do rozvoja: praktický plán na dosiahnutie Miléniových rozvojových cieľov“. Dokument vypracoval nezávislý poradenský zbor pod vedením profesora Jeffreyho Sachsa. Ciele vytýčené na prelome storočia sú nasledovné:

- Cieľ č. 1.: Odstránenie extrémnej chudoby a hladu**
- Cieľ č. 2.: Zabezpečenie základného vzdelania vzťahujúceho sa na každého**
- Cieľ č. 3.: Rovnoprávnosť medzi pohlaviami a napomáhanie pozdvižnutia žien**
- Cieľ č. 4.: Znižovanie detskej úmrtnosti**
- Cieľ č. 5.: Zlepšenie zdravotnej starostlivosti o matky**



- ❑ **Cieľ č. 6.: Boj proti HIV/AIDS, malárii a iným chorobám**
- ❑ **Cieľ č. 7.: Zabezpečenie udržateľnosti životného prostredia**
- ❑ **Cieľ č. 8.: Vytvorenie globálneho partnerstva v záujme rozvoj.**

## VEDELI STE ŽE?

Miléniové rozvojové ciele je možné pokladať za zmenu paradigmy, pretože toto je prvá príležitosť, že plán na zníženie chudoby obsahuje termín (2015) a ukazovatele vzťahujúce sa na rozvoj.

- ❑ Miléniové rozvojové ciele dostali mnoho kritiky, pretože z nich chýbajú odkazy vzťahujúce sa vyslovene na práva žien, respektíve ciele, dotýkajúce sa zmiernenia chudoby, sa týkajú iba polovice najchudobnejších vrstiev sveta. Jedným z vedľajších účinkov Miléniových rozvojových

cieľov je odvádzanie pozornosti od cieľov zakotvených v dohodách o ľudských právach.

- ❑ K Miléniovým rozvojovým cieľom je priradených 18 čiastkových cieľov a viac ako 60 meracích čísel, a na tieto sa vo veľkej miere odvolávajú tak v programovaní podpory rozvoja, ako aj v medzinárodných prostriedkoch povinnej platnosti, a to aj napriek tomu, že MDG majú iba charakter smerníc.
- ❑ Každý rok sú vydané špecifické údaje, tatrov, respektíve hlásenia o ľudskom rozvoji a o Miléniových rozvojových cieľoch, ktoré obsahujú ďalekosiahle štatistiky, ako aj písomné referáty o projekte na svetovej úrovni.
- ❑ Miléniové rozvojové ciele dostali mnoho kritiky, okrem iného za to, že ich spĺňanie má už takmer prednosť pred plnením povinností týkajúcich sa ľudských práv.
- ❑ Rozvojový program OSN (UNDP) je vedúcou agentúrou, ktorej cieľom je realizácia Miléniových rozvojových cieľov.





Panelový rozhovorná spoločnom valnom zhromaždení ACP-EU v slovinskej Ljubljane. Zdroj: Balázs Lerner

## KAPITOLA 1 ĽUDSKÉ PRÁVA A ROZVOJ

*Táto kapitola predstaví hlbšie súvislosti medzi ľudskými právami a podporou rozvoja. Hoci obe tieto oblasti používajú na realizáciu zmien rozličné prostriedky, predsa však majú ten istý cieľ: zabezpečenie dôstojného života pre každého človeka. Táto kapitola definuje pojem rozvoj, a predstaví rámec medzinárodných ľudských práv, k nemu patriaci. Nasledovne podrobnejšie vysvetlí ľudsko-právny prístup v oblasti rozvoja, jeho základné koncepcie a základné zásady.*





## O JE ROZVOJ?

Rozvoj tátu, alebo regiónu znamená omnoho viac, než iba hromadenie majetku, alebo zvyvanie hrubého národného príjmu. Rozvoj človeka je paradigma, ktorá sa snaží vytvoriť pre človeka vhodné prostredie na to, aby mohol úplne využiť svoje vlastné schopnosti, žiť plodný a kreatívny život. V rámci tejto paradigmy môže čoraz viac ľudí žiť taký život, ktorý aj oni sami pokladajú za hodnotný.

Prehlásenie OSN o práve na rozvoj (1986) definuje rozvoj nasledovne:

„Globálny hospodársky, sociálny, kultúrny a politický proces, ktorého cieľom je napomôcť blahobytu každého človeka a jedinca, a ktorého základom je slobodná, aktívna a výrazná účasť všetkých týchto osôb na rozvoji, ako aj spravodlivé rozdelenie hodnôt z neho vzniknutých.“

Právo na rozvoj je nescudziteľné ľudské právo, v dôsledku ktorého má každý jedinec a všetky národy právo zúčastňovať sa na hospodárskom, spoločenskom, kultúrnom a politickom rozvoji, respektíve podporovať a využívať jeho možnosti, pričom je možné uplatnenie všetkých ľudských práv a základných slobôd.

Chudoba je v rozpore s realizovaním práva na rozvoj. Podľa Komisie OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, je chudoba stav, v ktorom človek po dlhú dobu, alebo chronicky postráda zdroje, možnosti, alternatívy, ochranu a schopnosti potrebné na realizáciu primeranej životnej úrovne, a iných civilných, kultúrnych, hospodárskych, politických a sociálnych práv.

V skutočnosti sa rozvoj a ľudské práva prelínajú, jedno nemožno uskutočniť bez druhého. Cieľom oboch je dosiahnutie slobody pre ľudí. Je potrebné zabezpečiť pre človeka slobodu rozhodovania, a možnosť zúčastniť sa na procesoch rozhodovania, ovplyvňujúcich jeho život. Ľudský rozvoj a ľudské práva sa navzájom posilňujú, zabezpečujúc tak blahobyt a dôstojnosť všetkých ľudí, budujúc úctu k sebe, aj k druhým.

## Ciele udržateľného rozvoja



Udržateľný rozvoj je rozvoj uspokojujúci požiadavky súčasnosti bez toho, aby znižoval schopnosti budúcich generácií na uspokojovanie vlastných požiadaviek.

### Spoločenské ciele:

úplná zamestnanosť, rovnoprávnosť, bezpečnosť, vzdelávanie, zdravotníctvo, kultúrna identita, atď.

### Hospodárske ciele:

nárast, účinnosť, stabilita, atď.

### Enviromentálne ciele:

vytvorenie zdravého prostredia pre ľudí, rozumné využívanie obnoviteľných prírodných zdrojov, zachovanie neobnoviteľných prírodných zdrojov, atď.

## MEDZINÁRODNÝ RÁMCOVÝ SYSTÉM ĽUDSKÝCH PRÁV A ROZVOJA

Táty sú zodpovedné za dodržiavanie, ochranu a plnenie ľudských práv. Táto ich povinnosť plynie z medzinárodného zákona o ľudských právach, a z dohôd ratifikovaných jednotlivými štátmi. V najznámejšom medzinárodnom právnom dokumente, v Charte OSN je vymenované čo dosiahla medzinárodná spolupráca pri riešení problémov hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho alebo humanitárneho charakteru, respektíve v pobádaní podporovania dodržiavania a plnenia ľudských práv a základných práv na slobodu, bez ohľadu na rasu, pohlavie, jazyk, alebo náboženstvo, čo je jedným z cieľov OSN. V všeobecnej deklarácii ľudských práv obsahuje prvé všeobecné prehlásenie vzťahujúce sa na nescudziteľné základné ľudské práva, spreď viac ako tisíc desiatročí. Od tých čias bol vypracovaný celý rad ľudsko-právnych dohôd OSN na určenie svojich ľudských práv, a to sú nasledovné:

- ☐ – Dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ICERD)



- Medzinárodný dohovor o ľudských a politických právach (ICCPR)
- Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR)
- Dohovor o odstránení v etkých foriem diskriminácie žien (CEDAW)
- Dohovor proti mučeniu (CAT)
- Dohovor o právach dieťaťa (CRC)
- Medzinárodný dohovor o ochrane práv v etkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (CMW)
- Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD).

**Ako východiskové body dohovorov slúži niekoľko podstatných, opakujúcich sa základných zásad, a tie sú nasledovné:**

- Jednotnosť a nedeliteľnosť
- Rovnoprávnosť a non-diskriminácia
- Účasť a prijatie
- Zúčtovateľnosť a právne predpisy

#### **Ľudské práva:**

- Sú jednotné, nedeliteľné, nescudziteľné, sú navzájom na sebe závislé a sú vo vzájomnom prepojení.
- Každá žena, každý muž a každé dieťa má vzhľadom na svoju ľudskú podstatu právo na užívanie ochrany poskytnutej ľudskými právami.
- Užívanie jedného ľudského práva je nedeliteľne spojené s užívaním ďalšieho práva, porušenie jedného práva vedie vzhľadom na jeho podstatu k porušeniu celého radu ďalších práv.
- V etky ľudské práva – občianske, kultúrne, hospodárske, politické a sociálne – sú rovnako dôležité.
- Základná zásada non-diskriminácie zakazuje, aby na akomkoľvek základe, napríklad na rasovom základe, na základe farby pleti, pohlavia, jazykovom, náboženskom, politickom základe, alebo na základe inej mienky, na základe národného alebo spoločenského pôvodu, majetku, narodenia alebo iného stavu postihla kohokoľvek diskriminácia v užívaní ľudských práv.

### **Niekoľko príkladov ľudských práv**

#### *Občianske a politické práva*

- Právo na osobnú slobodu a bezpečnosť
- Právo na slobodu pohybu a pobytu
- Právo na rovnosť pred zákonom
- Nezávislý a nestranný súd
- Právo na súkromný život
- Právo slobody myslenia, svedomia a náboženstva
- Právo na slobodnú mienku a jej vyjadrenie
- Právo spoločovania sa
- Právo na účasť vo verejnoprávnych veciach
- Právo na voľby a zvoliteľnosť
- Právo na slobodné určenie politického systému
- Príslušníci národných, náboženských alebo jazykových menín majú právo na užívanie svojej kultúry, na používanie svojho náboženstva a jazyka

#### *Hospodárske, sociálne a kultúrne práva*

- Právo na prácu, na zakladanie odborov a na bezpečné a zdravé pracovné podmienky
- Právo na najvyššiu dosiahnuteľnú úroveň telesného a duševného zdravia
- Právo na vzdelávanie
- Právo na primeranú životnú úroveň, vrátane práva na náležitú stravu, oblečenie a bývanie,
- Právo na účasť v kultúrnom živote
- Právo na zabezpečenie hospodárskeho, spoločenského a kultúrneho rozvoja

- Výraz 'alebo iný stav' sa chápe tak, že obsahuje osobné podmienky, zamestnanie, spôsob života, sexuálnu orientáciu a zdravotný stav.
- Každá osoba a v etky národy majú právo zúčastniť sa na občianskom, hospodárskom, spoločenskom, kultúrnom a politickom rozvoji, respektíve prispievať k rozvoju a užívať ho, počas ktorého je v plnej miere možné uplatňovanie v etkých ľudských práv a základných práv na slobodu.
- Povinnosť dodržiavania ľudských práv je povinnosťou štátov, ktoré sa musia vedieť zodpovedať svojim voličom.



## ROZVOJ A MENŠINY

**R**ozvoj je aj *právom menšín*. V skutočnosti je právo účasti v rozhodovaní – zvlášt' v otázkach týkajúcich sa menšín – respektíve právo na zúčastňovanie sa na prednostiach pochádzajúcich z rozvoja, jedným zo tyroch pilierov, na ktorých sa zakladajú menšinové práva. Zvyknúť sa tri základné piliere sú ochrana existencie, ochrana a podporovanie identity, respektíve non-diskriminácia.

Prehlásenie OSN o právach osôb patriacich k národnostným, náboženským a jazykovým menšinám (UNDM) vo svojom 5 článku výslovne požaduje:

1. Národné ciele a programy je potrebné plánovať a vykonávať s náležitým prihliadnutím na oprávnené záujmy osôb patriacich k menšine.
2. Programy medzištátnej spolupráce a pomoci je potrebné plánovať a vykonávať s náležitým prihliadnutím na oprávnené záujmy osôb patriacich k menšine.

UNDM inšpiroval 27 článok ICCPR, ktorý je prvým právnym predpisom o ochrane menšín v Dohode OSN o ľudských právach:

„V štátoch, kde žijú národné, náboženské alebo jazykové menšiny, nemožno osobám patriacim k týmto menšinám odoprieť právo na vlastnú

kultúru spoločnú s inými členmi svojej skupiny, na vyznávanie a praktizovanie vlastného náboženstva, na používanie vlastného jazyka.”

Potom ustanovili podobnú podmienku aj v Dohovore o právach dieťaťa (CRC). 30 článok tohoto dohovoru hovorí:

„V štátoch, kde žijú národné, náboženské alebo jazykové menšiny, respektíve osoby pochádzajúce z pôvodného obyvateľstva, nemožno deťom patriacim k pôvodnému obyvateľstvu alebo ku spomínaným menšinám odoprieť právo na vlastný kultúrny život, na vyznávanie a praktizovanie vlastného náboženstva, respektíve na používanie vlastného jazyka spoločne s ostatnými členmi svojej skupiny.”

Cieľom práv vypracovaných OSN a inými regionálnymi združeniami zaoberajúcimi sa menšinami, je zabezpečenie ľudských práv pre menšiny, zhodných s ľudskými právami ostatných ľudí. Zvláštnu ochranu pred diskrimináciou potrebuje rozdielna identita menšín, tiež je potrebné vykonanie špeciálnych opatrení podporujúcich ochranu ich kultúry, náboženstva a jazyka. Dôležitá je podpora ich rovnakej účasti vo verejnej sfére. Táto musí byť opodstatnená ako časť svojich ľudsko-právnych povinností voči osobám patriacim k menšinám.

## ĽUDSKO-PRÁVNÝ PRÍSTUP K ROZVOJU

**J**ednotlivé predchádzajúce koncepcie používané počas rozvojovej práce sa ukázali byť v podstate kodifikovými a neudržateľnými. Tradičný dobročinný prístup – napriek tomu, že jeho mravné hodnoty sú ešte vždy významné – zaobchádza so subjektami pomoci skôr ako s podriadenými, než ako s partnermi. Čoraz viac je preň typický tútorový prístup, ktorý vnúti subjektom pomoci úlohu pasívnych príjemcov, neschopných pomôcť sa

mým sebe. Riešenie založené na dobročinnosti má sklon opätovne vyprodukovať už existujúcu štruktúru moci, a tak nie je schopné dosiahnuť udržateľné výsledky.

Na zdolanie tejto ťažkosti vznikol nový prístup, ktorého podstatou je zistiť potreby regiónu alebo štátu, v ktorom sa má uskutočniť rozvoj. Toto je prístup založený na potrebách. Pokiaľ však donor určuje potreby subjektov pomoci, systém rozvojových stykov vždy znovu a znovu obnoví mocenské rozdiely. Toto riešenie sa v podstate nevedí líšiť od dobročinného konceptu. Skúsenosti dokazujú, že o prístupe založenom na potrebách sa často





ukáže, že tento vychádza skôr zo zásob, to jest, donor v etkým, svojim prebytkom, ktorý má k dispozícii, zavolí rozvojové krajiny, nezávisle od toho, či ho potrebujú.

Ľudsko-právny prístup k rozvoju sa zakladá na normách a hodnotách zakotvených v medzinárodných zákonoch o ľudských právach. V rámci tejto paradigmi sa stane priebeh uskutočňovania rozvojových cieľov rovnako dôležitým, ako ciele samotné.

### Míľniky ľudsko-právneho prístupu

- ❑ 1986: Deklarácia o práve na rozvoj (UNGA A/RES/41/128)
- ❑ 1993: Svetová konferencia o ľudských právach (Viedenská deklarácia a Program akcií, na základe ktorého vznikla pozícia vysokého komisára pre ľudské práva)

*‘Všetky ľudské práva sú všeobecné, nedeliteľné, na sebe závislé, a navzájom súvisiace. Ľudské spoločenstvo by malo zaobchádzať s ľudskými právami globálne, nestranne a rovným spôsobom, vychádzajúc z rovnakého základu a s rovnakým dôrazom. Štáty – hoci musia brať ohľad na národné a regionálne špecifiká ako aj na rozličné dejepisné, kultúrne a náboženské pozadie – sú povinné podporovať a chrániť všetky ľudské práva a základné slobody.’ (UN Doc. A/CONF.157/23, para. 5) (neoficiálny preklad)*

- ❑ 1997–2005: Reforma podporovaná hlavným tajomníkom OSN, v zmysle ktorej budú ľudské práva zahrnuté do smerníc OSN, a tým aj do rozvojových smerníc.

*‘V práci Organizácie je potrebné ľudské práva v skutočnosti vstavať do priebehu jednaní a vynášaní rozhodnutí. Pojem „široký okruh prijatia“ dostal v uplynulých rokoch väčšiu pozornosť, ale ešte vždy sa dostatočne neodzrkadľuje v hlavných smerniciach a v rozhodnutiach o zdrojoch.’ (UN Doc. A/59/2005, para. 144) (neoficiálny preklad)*

P očas celého procesu plánovania, rozhodovania, realizácie a vyhodnocovania je nevyhnutné používanie nasledovných tyroch základných zásad.

**1. Rámcový systém ľudských práv.** Je treba sa dôsledne odvolávať na medzinárodný rámcový systém ľudských práv. V tomto rámcovom systéme sú zakotvené tie ciele a všeobecné normy, ku ktorým je možné primerateľ účinky zákonov, smerníc a zásahov.

**2. Učinenie schopným.** Ľudsko-právny prístup dáva znalosti. Zaisťuje zraniteľným skupinám dostatočné znalosti na to, aby pozdvihli hlasy za svoje práva, ozvali sa, a tým ich učíní činnou skupinou rovnakých záujmov. Spoločenstvá vylúčené na okraj spoločnosti, ako napríklad etnické meniny, ženy, starí ľudia, deti, osoby so zdravotným postihnutím, sú spoločensky zvlášť zraniteľné, a používaním tejto základnej zásady môžu získať najviac.

**3. Účast'** Účast' nie je iba prostriedkom na dosiahnutie cieľa, ale je to zároveň aj základné ľudské právo, ktoré treba uplatniť samé pre seba. V záujme pobádania aktívnej účasti na rozvoji sú potrebné svojské mechanizmy a opatrenia na rozličných úrovniach rozhodovania, aby bolo možné zdolať prekážky nakopané pred skupinami vylúčenými na okraj spoločnosti, diskriminovanými meninami a pred ľuďmi žijúcimi v chudobe.

**4. Non-diskriminácia.** Cieľom rozvojových aktivít je odstránenie diskriminácie, preto sa musia zamerať na skupiny a jedincov z hľadiska zneužívania ľudských práv najzraniteľnejších, napríklad na ľudí patriacich k meninám. Medzinárodný zákon o ľudských právach všeobecne zakazuje negatívnu diskrimináciu.

**5. Zúčtovateľnosť.** Ku právam patria aj povinnosti, a povinnosti musia byť zúčtovateľné. Sprievodným javom aspektu ľudských práv je, že inštitúcie zabezpečujúce zúčtovateľnosť, respektíve právne a správne opatrenia, sú vstavané do rozvojových stratégií. Je dôležité, aby boli tieto mechanizmy transparentné, prístupné a účinné.



## ĽUDSKO-PRÁVNÝ PRÍSTUP NIE JE IBA TEÓRIOU: UPLATŤ UJ HO AJ V PRAXI

- ❑ Vybuduj hlboké partnerské styky v čo možno najir om okruhu. Vybuduj partnerské styky so subjektmi pomoci.
- ❑ Počas rozboru hľadaj koreň problémov, nezávisle od toho, ako hlboko ho treba hľadať.
- ❑ Odhaľ trukturálne problémy počas plánovania programov.
- ❑ Lobovanie je veľmi účinný prostriedok, oplatí sa doň investovať. Argumenty sa musia zakladať na dôkazoch. Pokiaľ chýbajú potrebné (tatické) údaje, lobuj najprv v záujme získania údajov.
- ❑ Počas plánovania, realizácie, respektíve kontroly a vyhodnocovania používaj veľmi pecifické a presné ukazovatele. Ukazovatele slúžia tebe a nie donorom projektu.
- ❑ Vyhodnoť svoje predole a aktuálne projekty podľa základných zásad ľudsko-právneho prístupu. Výsledok môže byť pomocou pri plánovaní programov v budúcnosti.
- ❑ Používaj multidisciplinárne prístupy. Pri hľadani dôvodov zaostalosti a nedodržiavania ľudských práv si urob prehľad svojich otázok zo v etkých možných hľadísk, s použitím v etkých, sem prislúchajúcich vedeckých odborov.
- ❑ Urob okamžité kroky v záujme rie enia zraniteľnosti a nerovností pozorovaných v mocenských stykoch, ako aj odstránenia faktov brániacich neru enému chodu rozvojových procesov.

## ZÁKLADNÉ PRINCÍPY ĽUDSKO-PRÁVNEHO PRÍSTUPU

Ľudské práva hrajú dôležitú úlohu v rozvoji ľudstva, veď ľudsko-právne normy a s nimi spojené základné zásady, tým že upozorňujú na diskrimináciu, zraniteľnosť a na slabiny zistené v systéme zúčtovateľnosti, cizelujú stratégie rozvoja.

## VIACNÁSObNÁ DISKRIMINÁCIA

Viacero článkov ľudsko-právnych dohovorov sa ako svojou hlavnou otázkou zaoberá zvlá ť zraniteľnými skupinami. Napríklad 23 článok CRC sa zaoberá výslovne ochranou detí s handicapom. 10(3) článok ICESCR obsahuje peciálne ochranné opatrenia prinesené v záujme detí v súvislosti s pracovným právom. 6 článok CRPD jasne prehlasuje, že ženy a dievčatá sú vystavené viacnásobnej diskriminácii, preto sú potrebné zvlá tne opatrenia v záujme ochrany a uplatnenia ich ľudských práv a práv na slobodu. V CEDR sú zas vymenované v eobecné ľudské práva uvedené v dvoch dohovoroch (v ICCPR a v ICESCR) a podrobne určené povinnosti tátu v oblasti zabránenia, prenasledovania a trestania činov diskriminujú-

cich ľudí na základe ich rasy, farby pleti, pôvodu, respektíve ich národného alebo etnického pôvodu.

Mnoho týchto článkov iba kon tатуje, že osobám patriacim k určitým skupinám, alebo vystaveným viacnásobnej diskriminácii je potrebné poskytovať nejakú peciálnu ochranu. Systém dohovorov viditeľne viacnásobne rozdeľuje ľudstvo, kde každý má ľudské práva, ale na niektoré spomedzi nich cielia rozličné dohovory. Jednotlivé skupiny, ako napríklad ženy žijúce na vidieku, sú spomenuté v CEDAW, ale neexistuje zvlá tny dohovor o ľuďoch žijúcich na vidieku. Z tohoto hľadiska je najobsiahlejš í a najcizelovanejš í CRPD, keďže tento dohovor sa týka problémov skupín vystavených viacnásobnej diskriminácii.

Ľudsko-právny prístup a jeho základné zásadu znamenajú metodologické rie enie pre spracovanie otázok viacnásobnej diskriminácie. Keď sa nám napríklad z pomezdi MDG takmer podarilo dosiahnuť zabezpečenie základného vzdelania pre každého a vysvitlo, že chýbajúce percento pozostáva z dievčat z vidieka, patriacich ku iste etnickej skupine, vedeli sme, že je potrebné zlep iť predbežné prieskumy a plánovanie projektov. Obozretné uplatňovanie základných zásad môže pomôcť v zdaní komplikovaných problémov a výziev vytvorených viacnásobnou diskrimináciou.





Demonštrácia za formovanie názorov v Budapešti, v Maďarsku. Zdroj: Balázs Lerner

## KAPITOLA 2

# ROZVOJ, PRÁVNE POŽIADAVKY A EU: RÁMCE, KTORÉ MAJÚ K DISPOZÍCII NOVÉ LENSKE TÁTY

*Táto kapitola predstaví najdôležitejších účastníkov rozvojovej politiky EU a politický rámcový systém EU, respektíve povinnosti prijaté v tejto oblasti. V skratke zhrnie niekoľko najdôležitejších dokumentov, a poskytne náhľad do aspektov používaných počas rozvojových podporných projektov.*





## KĀPĒC ES IESAISTĀS ATTĪSTĪBĀ?

EU sa podujūma na medzinārodnū spoluprācu v oblasti rozvoja z viacerūch, navzājom sūvisiacich dūvodov. Jednūm z nich je historickū dūvod: v období uzavretia zakladacieho dohovoru Eurūpskeho spolūčenstva (EC) boli eurūpske koloniāle rī e prāve v rozpade. Zatiaľ čo si būvalē koloniāle rī e vytvorili svoje vlastnē in titučnē truktūry na urēnie svojho miesta a ūlohy, eurūpske krajiny muse- li v politickūch a hospodārskūch vzťahoch udržiat ūlohu svojich predolūch kolūniū (v sūvislosti s politi- kou studenej vojny). Prvē dohovory o rozvoji sa sū- stredili predov etkūm na krajiny „viažūce sa” k EU, čo v podstate znamenalo ich predolē kolūnie. Re- torika EU sa často odvolāva na bezpeēnostnē dūvo- dy. Politici opātovne poukazujū na boj proti medzinā- rodnēmu terorizmu, respektīve na ideu pevnost-Eu- rōpa: podporu rozvoja pokladajū za prostriedok slū- žiaci zastaveniu procesu prisťahovalectva.

Medzi hospodārskie dūvody rozvoja patria medzi- nārodnē rozvojovē investīcie, menovite hospodār- ske styky (rozvoj infra truktūry v zāujme sprīstap- nenia trhu), odchod turizmu a podnikanī do zahra- niēia (keďže tu treba platiť zamestnancom oveľa men ie platu, ako v rozvinutūch krajināch). V po- zadī povinnostī, ktorē na seba vzala EU sū aj etic- kē a morāle dūvody, ale prāvne dūvody sū omno- ho zjavnej ie.

## PRĀVNŪ RĀMCOVŪ SYSTĒM ROZVOJOVEJ SPOLUPRĀCE

### *Povinnosti tātov podlā Charty OSN*

Podlā Charty OSN je jednūm z cieľov OSN „vytvo- renie medzinārodnēj spoluprāce cestou rie enia medzinārodnūch ūloh hospodārského, sociālne- ho, kultūrneho charakteru alebo charakteru ohlā- duplnosti voēi lūdūm, ako aj cestou napomāhania a podporovania dodrūžievania lūdskūch prāv a zā-

kladnūch slobōd pre každēho, bez ohlādu na rasu, pohlavie, jazyk alebo nāboženstvo” (1(3) článok). Možno povedať, že zaostalost danej krajiny nie je medzinārodnūm problēmom, ale toto ū dobrū čas nie je prijatelē ako pravdivē tvrdenie. Ū dāvno sa potvrdilo, že chudoba, smrť, alebo dlhotrvajūce poru ovanie lūdskūch prāv, respektīve hospodār- ska a politickā neistota vedū k takūm konfliktom, ktorē iba zriedka zostanū vnūtorņūmi konfliktmi.

### *Zū tovatelēnost' lensk ch stātov EU*

Charta OSN prehlasuje, že povinnosti tātov vyplū- vajūce z Charty majū prednost' pred povinnostami vyplūvajūcimi z akūchkoľvek inūch medzinārodnūch dohōd (člānok 103). V zmysle Charty sū členskē tāt- ty EU aj naďalej zūētovatelē za svoje ēiny, nezāvis- le od toho, akē svoje kompetencie odovzdali me- dzinārodnēj organizācii, alebo menovite EU (ECtHR, Bosphorus Airways v. Ireland, 2005). Vāē ina ēlen- skūch tātov OSN ratifikovala hlavnē lūdsko-prāvne dohovory (aspoň ICCPR a ICESCR), a preto sa na donorskē tātū aj na tātū recipientov vzťahujū tie istē lūdsko-prāvne povinnosti. Popri tom zakladacie dohovory EU otvorene prehlasujū, že sloboda, de- mokracia, dodrūžievania lūdskūch prāv a zākladnūch slobōd, ako aj dodrūžievania zākonov sū spolūēnē zāsady, ktorē musia členskē tātū pouūivat' a pod- porovat' počas spolūēnej ēinnosti, v sūlade s Char- tou OSN (vid'. TEC člānok 177; TEU člānok 6).

### *Prāvne zāklady: Zakladacia zmluva Eurūp- skeho spolū enstva*

Rozvojovū spoluprācu upravuje predov etkūm Dohovor o vzniku Eurūpskeho spolūčenstva (TEC) (1957). Toto je politickā oblasť patriaca ku spolū- ēenskūm pilierom (I. pilier), čo znamenā, že roz- hodovanie je prāvom in titūciū EU. Je v ak dōle- Źitē poznamenat', že rozvojovā spoluprāca ES do- plēna snahy ēlenskūch tātov EU (doplņujūci okruh pōsobnosti).



## Skrátená verzia TEC: ciele Európskeho spoločenstva (ES) v oblasti rozvojovej spolupráce

### Článok 177.

(1) *Politika Spoločenstva, praktizovaná v oblasti rozvojovej spolupráce, ktorá dopĺňa politiku členských štátov, podporuje:*

*... udržateľný hospodársky a spoločenský rozvoj rozvojových krajín – zvlášť rozvojových krajín v najnepriaznivejšej situácii;*

*... nerušenú a postupnú integráciu rozvojových krajín do svetového hospodárstva;*

*... boj proti chudobe v rozvojových krajinách.*

(2) *Politika spoločenstiev, praktizovaná v tejto oblasti, prispieva ku všeobecným cieľom rozvoja a posilňovania demokracie a štátoprávnosti, ako aj ku cieľu dodržiavania ľudských práv a základných slobôd.*

### Európska rozvojová dohoda

Európska rozvojová dohoda je politická programová deklarácia, ktorú podpísala Európska komisia, rada a Európsky parlament v roku 2005.

#### Ciele programu:

- ❑ Vytvorenie rámcového systému spoločných základných zásad, používaných počas realizácie programu rozvojovej spolupráce 27 členských štátov.
- ❑ Pomocou projektov udržateľného rozvoja je potrebné sústrediť sa na zmiernenie chudoby, po-

silňujúc angažovanosť členských štátov v dosiahnutí MDG.

#### Vystupovanie ES sa sústreďuje na nasledovné oblasti:

- ❑ Obchodná a regionálna integrácia; udržateľné spravovanie prírodných zdrojov a spravovanie otázok týkajúcich sa životného prostredia; infra štruktúra, voda a energia; rozvoj vidieka, poľnohospodárstvo a bezpečnosť potravín; podporovanie vlády, demokracie, ľudských práv a hospodárskych reforiem a reforiem inštitúcií; zabránenie konfliktom a oslabeniu štátu; ľudský rozvoj; respektívne spoločenská kohézia a zamestnanosť.

#### Vyhodnotenie:

- ❑ Deklarácia nesiahla hlbšie, ako iba po odvolávaní sa na povinnosti v oblasti ľudských práv, vyplývajúce z dohovoru.
- ❑ Neintegruje ľudsko-právny prístup do smerníc a základných zásad realizácie.
- ❑ Neurčuje za cieľ projektov dodržanie povinností v oblasti ľudských práv.

### Európsky konsenzus o humanitárnej pomoci

Európsky konsenzus o humanitárnej pomoci je politická programová deklarácia, ktorú podpísala Európska komisia, rada a Európsky parlament v roku 2007.

#### Ciele politického programu:

- ❑ Zdôrazňuje dobrú donorskú prax;
- ❑ Zabezpečuje priestor pre posilňovanie spolupráce v rámci EU;
- ❑ Pripomína, nakoľko komplikovaný súlad je potrebný počas akcií pomoci, zahŕňajúcich snahy Európskej únie, medzinárodné a mimovládne snahy;

1. tabuľka: Povinnosti prijaté od EU

Plánovaný termín	EÚ-15		EÚ-12	
	Individuálne minimum ODA/GNI	Kolektívny priemer ODA/GNI	Individuálne minimum ODA/GNI	Kolektívny priemer ODA/GNI
2010	0.50%	0.56%	0.17%	0.17%
2015	0.70%	0.70%	0.33%	0.33%



- ❑ Poskytuje pomoc zraniteľným spoločnostiam v rámci práce v záujme znižovania rizík a pohotovosti pre prípad katastrof;
- ❑ Zaisťuje koherenciu, komplementaritu a účinnosť programov súvisiacich s poskytovaním humanitárnej pomoci (napr. spravovanie krízy a bezpečnosť potravín), pričom zároveň zdôrazňuje aj základné zásady samostatnosti.

### *Dohoda z Cotonou*

Dohoda z Cotonou je partnerská dohoda uzatvorená medzi ES, jeho členskými štátmi a skupinou 79 afrických, karibských a tichomorských štátov (AKT), ktorá bola podpísaná v roku 2000 a ratifikovaná v roku 2002. Táto dohoda je pokračovaním Dohovorov z Yaoundé (1964–75) a Lomé (1975–2000).

#### *Ciele:*

- ❑ Vytvorí rámcový systém rozvojovej spolupráce s krajinami AKT na nasledujúcich 20 rokov. Dohoda bude – okrem podmienok vzťahujúcich sa na hospodársku a obchodnú spoluprácu – každých päť rokov prehodnotená.

Dohoda určuje päť so sebou navzájom súvisiacich smerov partnerstva:

- ❑ Posilňovanie politických vzťahov medzi štátmi AKT a EU,
- ❑ Podporovanie iniciatív zakladajúcich sa na účasti, zainteresovaní civilnej spoločnosti, súkromného sektoru a iných mimovládnych účastníkov,
- ❑ Prvoradosť rozvojových stratégií a cieľov zameraných na zmiernenie chudoby,
- ❑ Nový rámcový systém hospodárskej a obchodnej spolupráce,
- ❑ Reforma finančnej spolupráce.

#### *Vyhodnotenie:*

Dohoda z Cotonou znamená nový prístup v oblasti spolupráce so štátmi AKT, keďže je flexibilnejšia

a zainteresuje aj mimovládnych účastníkov. Dohoda bola v roku 2005 prehodnotená a upravená, a odvtedy sa odvoláva na MDG, na ochranu práv a zdravia žien súvisiacich so sexualitou a rozmnožovaním sa, respektíve okrem iného na podmienky vzťahujúce sa na rozvíjanie regionálnej spolupráce medzi krajinami AKT. Dohoda sa z hospodárskeho hľadiska sústreďuje na EPA (Hospodárske partnerské dohovory) medzi EU a niektorými regiónmi AKT – karibským, tichomorským, ako aj juho-, stredno-, východo- a západoafrickým regiónom. Strednodobé prehodnotenie dohody sa uskutoční v roku 2010, a pravdepodobne budú zavedené značné zmeny.

### *Rozvojová stratégia EU pre Afriku*

Tento politický programový dokument vznikol v roku 2005 medzi Radou EÚ a Africkou úniou (AU) vo forme medzinárodného dohovoru, potvrdený bol Radou v roku 2006, a AU v roku 2007. Následne v roku 2007 bola vydaná Lisabonská deklarácia, určujúca základné zásady partnerstva a povinnosti k nim sa viažúce. Deklarácia bola prijatá súčasne so spoločnou stratégiou a s akčným plánom na prvé tri roky (2008-2010).

#### *Ciele politického programu:*

- ❑ Sústreďuje sa na politické partnerstvo znamenajúce viac ako 'dialóg', a predpokladá jednotné vystupovanie zakladajúce sa na spoločných záujmoch. Strategický program berie Afriku ako samostatný kontinent a za kľúčového partnera pokladá AU.
- ❑ Rada EU odporúča okrem politických cieľov spoločné iniciatívy aj v nasledovných piatich oblastiach, zahrnutých do akčiového plánu: hospodárenie s energiou, klimatické zmeny, prisťahovalectvo, mobilita a zamestnanosť, demokratická vláda, politická a inštitucionálna štruktúra.

#### *Vyhodnotenie:*

Stratégia umožňuje účasť mimovládnych účastníkov. Základným kameňom tohoto partnerstva sa stalo skutočné riadenie, znamenajúce viac ako





iba slová. Plánovaným cieľom EPA (Hospodárske partnerské dohovory) je integrovanie týchto AKT do globálneho hospodárstva, predsa sú však kritizované za to, že pravdepodobne spôsobujú škodu takým hospodárstvám, ktoré sú v prípade vstupu na trhy EU vo veľkej miere závislé od výhod im poskytovaných.

### *Parížska deklarácia o efektívnosti rozvojovej pomoci*

Politické nástroje EU – hoci sa netýkajú iba rozvojového politického rámcového systému EU – okrem MDG často pripomínajú aj Parížsku deklaráciu o efektívnosti pomoci.

Túto deklaráciu podpísali v roku 2005 vlády donorov, medzi nimi EU, pod vedením Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Keďže ide o deklaráciu, dokument nie je právne záväzný.

#### *Ciele:*

- ❑ Donorské vlády sa zaväzujú 'repektovať vládu partnerských štátov, a budú im napomáhať v uplatňovaní ich práva vládnuť'.
- ❑ Základné kamene Parížskej deklarácie:
  1. Udržanie miestnych záležitostí vo vlastných rukách (rozvojové krajiny vytvárajú vlastné stratégie na zmierňovanie chudoby).
  2. Angažovanosť (donorské štáty sa angažujú za vytyčené ciele, a používajú miestne systémy).
  3. Zosúladenie (donorské štáty vedú vzájomné jednania, aby sa vyhli zbytočným prekrytiám)
  4. Riadenie v záujme dosiahnutia výsledkov (sústredia sa na výsledky rozvoja a na ich meranie).
  5. Vzájomná zúčtovateľnosť (donorský a recipientský partneri sa musia rovnako zúčtovať s výsledkami).

V roku 2008 vlády pretrhali svoj postup v oblasti efektívnosti pomoci, keď sa dokázalo, že výsledky sú oproti očakávaniam malé. Akčný plán z Accry ohlásil opat-

renia s okamžitou platnosťou: vytrvalosť a včas podaná informácia o povinnostiach (používanie systémov recipientských krajín pri poskytovaní rozvojovej pomoci), kondicionalita (uverejnenie v etkých kondícií súvisiacich s poskytovaním pomoci) a pokročilosť (uverejnenie údajov týkajúcich sa výdavkov a/alebo realizačných plánov). EU vytýči vlastné priority v tejto oblasti: rozdelenie práce, udržanie miestnych záležitostí vo vlastných rukách (s použitím vlastných systémov štátov), kondicionalita, predvídateľnosť a voľná použiteľnosť (viazanú pomoc poskytujú s tou podmienkou, že subjekt pomoci bude nakupovať tovar a služby z donorských krajín).

#### *Vyhodnotenie:*

Základom Parížskej deklarácie bolo poznanie, že často nie je práve efektívne riešenie, ak donori 'nanútiť' vonkajiu pomoc iným krajinám. Spravovaniu prílivu pomoci v značnej miere bráni, že miestny obyvatelia nemajú vo vlastných rukách rozvojové procesy, respektíve v nich dosiahnuté výsledky, keďže recipientské vlády často nemajú kapacitu na podporu 'vonkajích' projektov podľa očakávania rozličných donorských organizácií, respektíve na prijatie finančnej pomoci takej miery. Keďže rokovací poriadok týkajúci sa efektívnosti pomoci, neobsahuje žiadny jednoznačný a podrobný realizačný plán, táto záležitosť je ešte vždy vo fáze spoznávania, bez praktickej hodnoty.

## **ÚLOHA ĽUDSKÝCH PRÁV V ROZVOJOVOM PROCESSE ES**

Rozvojová politika ES – aspoň čo sa týka tematickej stránky – umiestňuje do popredia ľudské práva. V partnerských dohovoroch pravidelne pripomína ako podmienku dodržiavanie ľudských práv, čo sa v každom prípade stane rozhodujúcou podmienkou počas realizácie dohody. Napriek tomu, že ľudské práva a základné slobody tvoria základ spoločného európskeho systému hodnôt, a patria medzi základné zásady prijaté pri založení EU (TEU článok 6.), EU kritizujú za to, že vo svojich smerniciach a aktivitách neuplatňuje rovnakou mierou tieto hodnoty a povinnosti v oblas-



ti ľudských práv. V obchodných a rozvojových dohodách je uplatňovaná podmienka, že v partnerských krajinách musia byť dodržiavané ľudské práva, EU je v ak kritizovaná za to, že tieto požiadavky neuplatňuje. Politické programy EU v mnohých oblastiach neuplatňujú nadradenosť ľudsko-právnych rámcových systémov a sú často zavádzajúce, pretože nepripomínajú právne presne definované ľudsko-právne normy, ale používajú také skrátajúce pojmy, ako 'dobrá vláda', 'uznanlivosť', atď. Druhou dôležitou otázkou je koherencia politiky EU, tak v rámci ľudsko-právneho rámcového systému, ako aj medzi rozličnými politickými oblasťami, ako je napríklad rozvojová a obchodná politika, utečenecká a prisťahovalecká politika, atď. Aj od samotných rozvojových akcií a programov EU by bolo možné očakávať, že budú dodržiavať základné zásady ľudsko-právneho prístupu, vrátane vyjasnenia pravidiel zúčtovateľnosti.

Rozpočet EU zabezpečuje pre ľudské práva zvláštny nástroj odvetvia. Spoločným cieľom v etických iniciatív ES v oblasti rozvoja je, aby rozvojové krajiny zodpovedali požiadavkam ľudských práv.

Okrem toho si európsky nástroj na podporu demokracie a ľudských práv (podľa predpisu č. 1889/2006 (ES), nahrádzajúceho dávnejšieho programu s názvom Európsky nástroj na podporu demokracie a ľudských práv [EIDHR]) vytýčil výslovné nasledovné ciele.

- ❑ Stupňovanie úcty voči ľudským právam a základným slobodám, voči demokracii a demokratickým reformám v krajinách tretieho sveta, podpora ochrancov ľudských práv, respektíve obetí útlaku a zneužívania, posilňovanie mimovládnej činnosti spoločnosti v tejto oblasti;
- ❑ Posilňovanie medzinárodného a regionálneho ľudsko-právneho rámca;
- ❑ Stupňovanie spoľahlivosti volebných procesov (volebné pozorovateľské misie) a podpora miestnych mimovládnych spoločenských organizácií činných v tejto oblasti.

Pomocná akcia ES sa odvoláva na medzinárodné a regionálne nástroje, zamerané vyslovene na túto

## Výrazy používané v rozvojovej politike EU



**E**urópsky rozvojový fond (ADF): Fond bol založený s cieľom financovať realizáciu Dohody z Cotonou. Suma príspevku od jednotlivých štátov je závislá od GNP (hrubého národného produktu) a od historickej spätosti s krajinami AKT. V záujme realizácie vznikli dva nástroje: jeden z nich poskytuje podporu odvetvovým programom, a druhý si vytýčil za svoj cieľ podporu súkromných investícií s riadením Európskej investičnej banky (EIB).

**Nástroj rozvojovej spolupráce (DCI):** Tento nástroj pozostáva z piatich tematických programov (mimovládny účastníci, bezpečnosť potravín, investícia do ľudí, životné prostredie, utečenecké právo a prisťahovalectvo, reparácie) a z piatich zemepisných programov (Ázia, Stredná Ázia, Latinská Amerika, Stredný Východ a Juhoafrická republika). Tematické programy sú otvorené pre všetky rozvojové krajiny a podporujú Národné strategické dokumenty (CSP). DCI je súčasťou zvyčajného rozpočtu EU.

**Európsky nástroj susedstva a partnerstva (ENPI):** ENPI je nástroj flexibilnej podpory susedskej politiky, pobádateľ prostredníctvom politiky. Od roku 2007 tento jediný nástroj zjednocuje predchádzajúce programy, program TACIS, vzťahujúci sa na východných susedov a Rusko a program MEDA, vzťahujúci sa na južných mediteránskych susedov, respektíve európsku iniciatívu na podporu demokracie a ľudských práv. Tento nástroj hradí samostatné národné programy, programy zamerané na zlepšenie cezhraničnej spolupráce, technickú pomoc a výmenu informácií, ako aj vzájomné dlhodobé dohody uzatvorené medzi administratívnymi systémami štátov EU. Zemepisne je to hlavný nástroj na hradenie iniciatív zameraných na Balkán a Turecko. ENPI je súčasťou zvyčajného rozpočtu EU.

oblasť, a takéto vystupovanie predpokladá ako činnosť vykonávanú v prvom rade mimovládnyimi organizáciami. Okrem upevňovania civilných a po-





2. tabuľka: Peňažné nástroje EU súvisiace s rozvojom

Horizontálne nástroje	Nástroj makroekonomickej podpory
	Európsky nástroj na podporu demokracie a ľudských práv
	Nástroj na podporu stability
	Nástroj poskytovania humanitárnej pomoci
	Nukleárna bezpečnosť

Zemepisné nástroje			
Finančný nástroj pre rozvojovú spoluprácu (DCI)	Európsky nástroj susedstva a partnerstva (ENPI)	Nástroj predvstupovej pomoci (IPA)	Nástroj industrializovaných štátov (IC)
Päť zemepisných programov			
Päť tematických programov – ktoré zahŕňajú do rozpočtu aj sumy na EDF ( štáty AKT) a globálne fondy			

litických práv kladie zvláštny dôraz na rovnosť pohlaví vo všetkých oblastiach života.

## PROBLÉMY V OBLASTI POSKYTOVANIA ROZVOJOVEJ POMOCI

Hoci je EÚ spolu so svojimi členskými štátmi najväčším donorom sveta, vynára sa mnoho problémov v súvislosti s realizáciou. Napriek tomu, že EÚ vo viacerých prípadoch opätovne potvrdila, že chce udržať úroveň pomoci (hoci by ich bolo potrebné skôr zvyšovať) pri zaznačovaní údajov používa také techniky, ktoré nie vždy verne odzrkadľujú skutočné sumy prúdiace do rozvojových krajín.

### Splácanie úverov

Napriek tomu, že členské štáty EÚ zaostávajú v plnení svojich povinností týkajúcich sa úrovne a efektívnosti pomoci, a dôsledného dodržiavania politiky, pomoc nimi vyúčtovaná, často nie je pomoc v úzkom zmysle slova. Jedným zo spôsobov na dosiahnutie čísel, ktoré urobia hlboký dojem, je započítanie splácania úverov členských štátov do údajov o pomoci. Hoci splácaním úverov skutočne urobia krok smerom ku zmierneniu chudoby – zvlášť v prípade ťažko zadlžených štátov

(HIPC) – to ešte neznamená, že skutočne poukázali podporu. Tieto úvery sa z veľkej časti nahromadili pred desaťročiami (alebo ich skôr vyrubili na tieto krajiny) za takých podmienok, ktoré už vtedy prijali s pochybnosťami. V každom prípade návrhom EÚ bolo zväčšovanie hmotnej podpory, to je skutočne poukázanej podpory – a nie použitie kreatívnych nápadov vo vyúčtovaní. V Konsenzuse z Monterrey sa európske štáty zaviazali, že sumy oddelené na poskytovanie rozvojovej pomoci nebudú využívať na likvidáciu úverov.

### kolné

kolné a iné výdavky študentov z rozvojových krajín, tuďujúcich v členských štátoch EÚ, sú často zaradované do oficiálnej rozvojovej pomoci ODA), je to však podpora poskytovaná vlastným štátnym inštitúciám členských štátov EÚ. Nie je jednoznačné, či tento proces skutočne napomáha udržateľnému rozvoju rozvojových krajín, alebo podporuje odlákanie inteligencie, tzv. odsávanie mozgov, a spôsobuje v rozvojových hospodárstvach najväčší nedostatok odborníkov, aký kedy zažili. Niektoré krajiny vyúčtujú ako ODA aj náklady na pomoc poskytnutú utečencom, hoci sú podľa medzinárodného utečeneckého zákona povinné zabezpečovať tieto služby, a táto povinnosť nemá nič spoločné s poskytovaním rozvojovej pomoci danej krajine pôvodu.



## Rozvojová politika EU po uvedení Lisabonskej zmluvy do platnosti

Výsledkom očakávaného vstúpenia Lisabonskej zmluvy do platnosti v roku 2010, budú početné zmeny v EU. Dve najdôležitejšie inštitučné zmeny, týkajúce sa vonkajšieho vystupovania EU budú, že stály prezident Európskej rady by bol vymenovaný na dva a pol ročné obnoviteľné obdobie, respektíve by bol vymenovaný nový hlavný predstaviteľ zahraničných vecí a bezpečnostnej politiky, ktorí budú podľa očakávania zabezpečovať dôslednosť vonkajších aktivít EU. Zmluva by účinnejšie a dôslednejšie napomáhala práci EU aj v oblasti diplomacie, rozvoja, humanitárnej pomoci a medzinárodných jednaní. Dôležitosť zmluvy naznačuje, že prvoradovo zabezpečuje výslovne právny základ humanitárnej pomoci, a možnosti vytvorenia Spoločností dobrovoľnej humanitárnej pomoci. Toto opatrenie zdôrazňuje špecifickosť politického programu, a použitie základných zásad medzinárodného humanitárneho zákona, zvlášť nestrannosť a nediskrimináciu.

V súvislosti s rozvojom Lisabonská zmluva jasne prehlasuje, že zmierňovanie a likvidácia chudoby je prvoradým cieľom politiky rozvojovej spolupráce EU, ktorú treba brať na zreteľ, pri realizácii takých programov EU, ktoré majú vplyv na rozvojové krajiny. To zároveň znamená, že rozvojová politika je samouplaňujúca sa politika, a nie je doplnkom spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. 21. článok (konsolidovaný variant TEU) výslovne konštatuje, že:

‘Vystupovanie Únie na medzinárodnej úrovni stavia na zásadách, ktorých vznik, rozvoj a rozširovanie riadila, a je zamerané na urýchlenie ich uplatnenia v ostatných častiach sveta; tieto zásady sú demokracia, štátoprávnosť, všeobecný a nedeliteľný charakter ľudských práv a základných slobôd, úcta ľudskej dôstojnosti, zásady rovnosti a solidarity, ako aj zásady zakotvené v Charte OSN a dodržovanie medzinárodného práva.’

208. článok konsolidovaného znenia Zmluvy o Európskej únii (predchádzajúci článok 177. diplomatickej služby):

1) Politika Európskej únie, vzťahujúca sa na rozvojovú spoluprácu sa má praktizovať v určenom rozmedzí. Politika rozvojovej spolupráce Európskej únie a členských štátov sa navzájom dopĺňajú a posilňujú. Politika rozvojovej spolupráce Únie sa ako na svoj prvoradý cieľ zameriava na zmiernenie chudoby, a časom na jej likvidáciu. Únia, pri praktizovaní politiky, ktorá môže mať vplyv na rozvojové štáty, berie na zreteľ ciele rozvojovej spolupráce

2) Únia a členské štáty spĺňajú povinnosti a majú na zreteľ ciele, prijaté v rámci Organizácie spojených národov a iných medzinárodných organizácií s právomocou.

### Financovanie klimatických zmien

Financovaním klimatických zmien sa teraz čoraz viac zaoberajú na globálnej úrovni; vznikli však obavy, že členské štáty EÚ vyúčtujú finančné nástroje poskyt-

nuté na podporu rozvojových krajín v tomto smere, ako ODA. Finančné nástroje takéhoto druhu by mali byť zaistené okrem už existujúcich povinností oficiálnej rozvojovej pomoci.





## Úloha Komisie, Parlamentu a Rady

**K**omisia: 'RELEX-Family' je skupina členov komisie, do kompetencie ktorých patria záležitosti tretích krajín. Sú to členovia komisie zaoberajúci sa rozvojom a humanitárnou pomocou, zahraničnými stykmi a susedskou politikou, obchodom a rozvojom. Ich úloha je určená v súlade s obsahlou úlohou Komisie, to jest oni iniciujú stratégie, smernice, zákony a vystupovanie. Komisia sa delí na generálne riaditeľstvá (DG).

**DG DEV:** Rozvoj: jeho činnosť pokrýva krajiny AKT a zámorské krajiny a územia (OCT), riadi tematické programy, DCI a EDF;

**DG ECHO:** Humanitárna pomoc: jeho činnosť pokrýva v etky krajiny, spravuje svoj vlastný fond (ktorého časť dostáva z EDF); riešenie krízy v partnerskom vzťahu s mimovládnyimi organizáciami a zastupiteľstvami OSN;

**DG RELEX:** Vonkajšie vzťahy a susedská politika: jeho činnosť pokrýva v etky rozvojové krajiny okrem DG DEV a DG ELARG, spravuje nasledovné nástroje: Demokracia a ľudské práva, ENPI, Stabilita, Nukleárna bezpečnosť, DCI, IC;

**DG ELARG:** Rozvíjanie: jeho činnosť pokrýva (potenciálne) pripájajúce sa štáty, spravuje IPA;

**DG TRADE:** pokrýva v etky štáty mimo EÚ;

**DG AIDCO:** EuropeAid: hlavná štruktúra slúžiaca na poskytovanie rozvojovej pomoci z rozpočtu ES. Časťou jej úloh je financovanie mimovládnych organizácií,

tematické a zemepisné stratégie, respektíve hodnotenie politiky. EuropeAid má svoje zastupiteľstvá v partnerských krajinách. Oficiálne za EuropeAid, rovnako ako aj za v etky ostatné zastupiteľstvá EÚ, zodpovedá člen komisie zodpovedajúci za zahraničné vzťahy.

**Rada:** GAERC (Rada pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy) zodpovedá za v etky vonkajšie vzťahy, vrátane rozvoja a humanitárnej pomoci. Znamená to stretnutia zainteresovaných ministrov rozvoja (často ministrov zahraničných vecí) na vysokej úrovni, ktoré sú organizované každý polrok o otázkach rozvojovej spolupráce. Prácu Rady pripravujú rozličné zbory (poradenské pracovné skupiny a COREPER I a II), zložené zo stálych zástupcov členských krajín, medzi nimi aj z veľvyslancov. Z hľadiska jednotlivých krajín rozhodne o stanovisku krajín a o pokynoch pre prípravný výbor ministerstvo zahraničných vecí.

Vykonanie zahraničnopolitických opatrení a zastupovanie ES na medzinárodných fórach je v prvom rade úlohou predsedníctva EÚ (aktuálny predseda tvorí s predsedom za uplynulé obdobie a s predsedom za nasledujúce obdobie 'trojité predsedníctvo', čo znamená, že sú predsedami striedavo) Predsedníctvo podporuje Komisia a spoločný predstaviteľ zahraničnej a bezpečnostnej politiky (táto trojica je obvyčajne nazývaná trojkou).

**Parlament:** Výbor pre rozvoj (DEVE) sa zaoberá otázkami rozvoja. Pokiaľ je potrebné zostaviť hlásenie o danej otázke rozvoja, je stanovený zmocnenec (v etky ostatné strany si tiež zvolia vlastného tieňového zmocnenca), ktorý predloží hlásenie Parlamentu, ktoré bude po hlasovaní konečným stanoviskom Európskeho parlamentu (EP).



Pouličný obchodník v Accre v Ghane. Zdroj: Balázs Lerner

## KAPITOLA 3

# VLÁDNUCE VÝZVY V ROZVOJOVEJ POLITIKE NOVÝCH LENSÝCH TÁTOV

*Táto kapitola poskytuje obraz o špeciálnom kontexte medzinárodného rozvoja v nových členských štátoch. Svojský ráz rozvoja v tomto regióne pramení predovšetkým z historického pozadia nových členských štátov. V dôsledku toho majú nové členské štáty určité komparatívne prednosti, je však otázne, či tieto prednosti znamenajú pre ne skutočné výhody. Dôkladný prehľad výziev a možných spôsobov napredovania sa uskutočňuje v súvislosti s prístupom ku medzinárodnému ľudsko-právnemu rozvoju (HRBA).*





## MIMOVLÁDNE SPOLOČENSTVO A MEDZINÁRODNÝ ROZVOJ V NOVÝCH ČLENSKÝCH TÁTOCH

Po páde berlínskej steny sa náhle v obrovskej miere rozbehlo podporovanie štátov bývalého komunistického bloku, donormi boli väčšinou staré členské štáty, a koncentrovali sa okrem iného na demokratizáciu, napomáhanie zákonnosti, posilňovanie demokratických inštitúcií, decentralizáciu a trhovú hospodárstvo.

V 1990-tych rokoch rýchlo narastal počet mimovládnych organizácií, isté, napríklad cirkevné združenia získali obsiahle skúsenosti v oblasti poskytovania podpory a príspevkov. Ako silnelo mimovládne spoločenstvo, a ako si začalo vytvárať svoj vlastný rozvojový program, pokúsilo sa o vedenie dialógu s rozličnými ministerstvami, a byť prítomné ako partner v otázkach rozvoja. Týmto snahám však vo veľkej miere bránila neústretovosť zo strany štátnych úradníkov, podozrievavosť a neschopnosť spolupracovať s mimovládnym spoločenstvom. Pojem zúčtovateľnosť a transparentnosť boli v tejto dobe pomerne neznáme. Mimovládne rozvojové organizácie (NGDO) sa ocitli v najväčšom nepriaznivom postavení, keďže ministerstvá zahraničných vecí v rokoch 1990 až 2004 neboli ochotné spolupracovať s mimovládnym sektorom. Táto situácia sa po vstupe do EÚ zmenila. Situáciu však naďalej sťažoval nedostatok znalostí a schopností tak zo strany mimovládneho ako aj vládneho sektoru, ktorý hatil účasť na medzinárodnej spolupráci, ľudských a menšinových právach, a prístupe ku medzinárodnému ľudsko-právnomu rozvoju.

Hoci sa už odvtedy komunikácia medzi odvetvami zlepšila, znalosť ľudsko-právneho rozvoja a jeho predností ešte vždy nie je dostatočná ani zo strany vládnych úradníkov, ani zo strany aktivistov mimovládnych organizácií. Je ešte potrebné mnoho urobiť preto, aby zainteresovaný účastníci pochopili význam tohoto prístupu a používali ho, respektíve aby videli ako môžu prispieť k efektívnejšiemu napomáhaniu rozvoja: rozvojová politika a poskytovanie podpory budú úspešné iba v tom prípade, ak dosiahnu aj spoločenstvá žijúce na okraji spoločnosti, napríklad etnické menšiny, ženy, osoby s hendicapom.

Keďže NGDO nových členských štátov sa v súčasnosti vo väčšej miere zúčastňujú na dialógoch na medzinárodnej úrovni a na úrovni EÚ, súčasné výzvy a línie rozvoja priniesli so sebou angažovanosť za zmenu paradigmy, tak na úrovni EÚ, ako aj na medzinárodnej úrovni. Podľa mienky NGDO Európskej únie paradigmatu *Miléniových rozvojových cieľov treba prijať kriticky*. Ešte vždy prebiehajú jednania v súvislosti s tým, aké môžu byť možnosti výkladu. Zdá sa že nový prístup, ľudsko-právny prístup - ktorý je rámcovým systémom základných zásad - môže zvíťaziť v boji o plnenie ukazovateľov a cieľov Miléniových rozvojových cieľov. Ľudsko-právny prístup môže ponúknuť medzinárodný jazyk a efektívnejšiu argumentáciu v tých prípadoch, kedy sa jednoznačne pokodujú práva - čo sa stane v každej spoločnosti, rovnako ako aj nerovný prístup k hodnotám. V takomto výklade sa stane ľudsko-právny prístup čoraz dôležitejším a populárnejším aj v nových členských štátoch.

### *Národné platformy NGDO v nových členských štátoch*

Podľa vzoru starých členských štátov sa aj mimovládne organizácie nových členských štátov samostatne charakterizujú ako NGDO a zakladajú vlastné národné platformy. Tento krok bol šťastnou odpoveďou na tie obavy starých členských štátov, že nové členské štáty sa nepripravujú na úlohu darcu. Výsledkom toho je, že NGDO zjednotili svoje snahy, a spoločnými silami môžu lobiť na ministerstvách zahraničných vecí, alebo v iných inštitúciách. Je pravdou, že vzájomnú spoluprácu týchto organizácií je potrebné ďalej rozvíjať a lepšie riadiť. Platformy sa stali súčasťou siete uplatňovania záujmov na úrovni EÚ, a vytvorili tematické pracovné skupiny, ktoré sú v súlade so systémom siete pracovných skupín EÚ.

Jednou z najznámejších lobistických sietí je CONCORD, nachádzajúci sa v Bruseli, Európska konfederácia mimovládnych humanitárnych a rozvojových organizácií. 18 medzinárodných sietí a 22 štátnych organizácií konfederácie CONCORD zaobstaráva zastupovanie viac než 1600 európskych mimovládnych organizácií v ich styku





s európskymi in titúciami. Hlavným cieľom konfederácie CONCORD je zvy ovanie vplyvu európskych NGDO na európske in titúcie zjednocovaním odbornej zdatnosti a zúčtovateľnosti (link vid' <http://www.concordeurope.org/Public/Page.php?ID=8>). Každý nový členský štát je členom platformy, a je povinný platiť ročný členský príspevok, čo je skutočnou výzvou pre nové členské štáty.

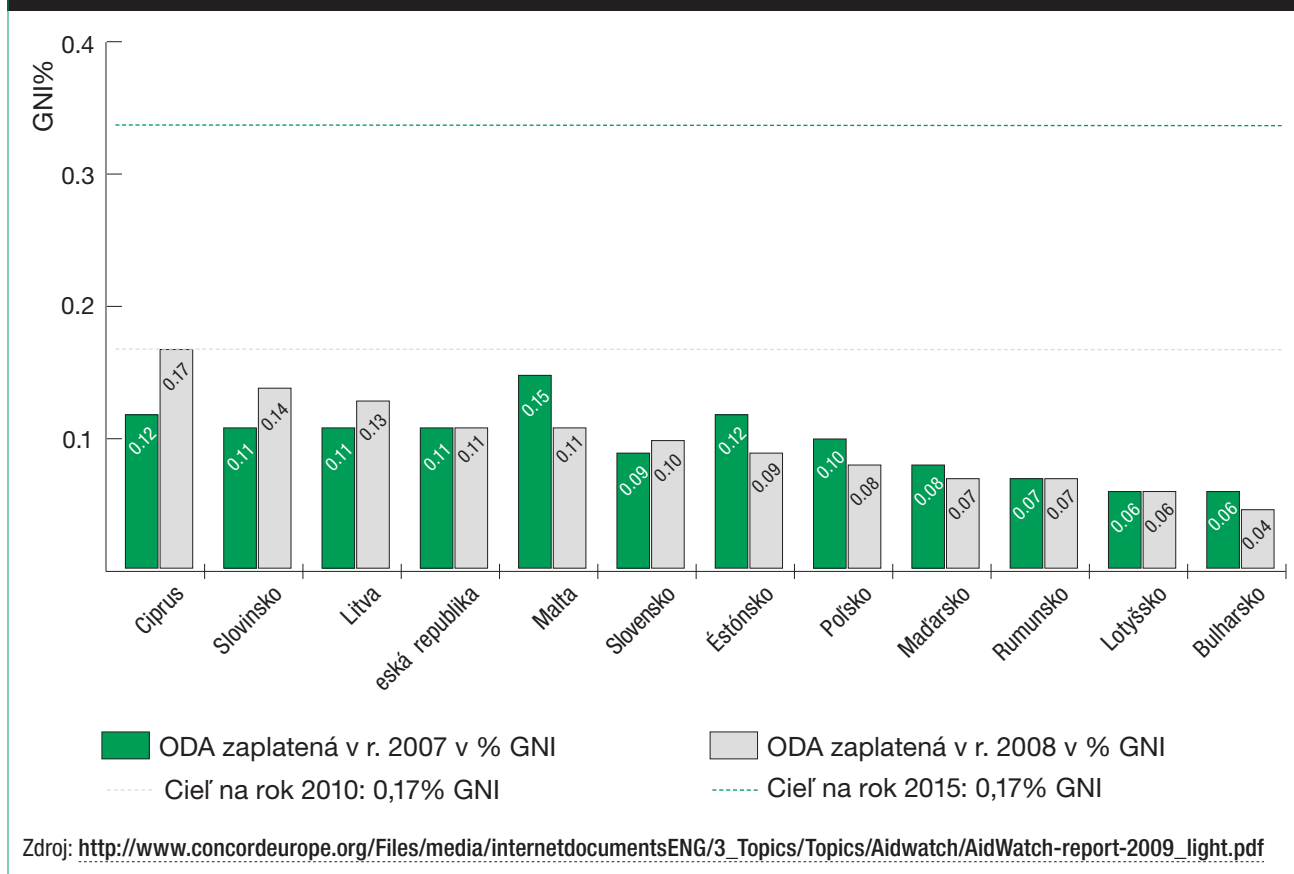
Jedným z projektov konfederácie CONCORD je TRIA-LOG, ktorého centrum sa nachádza vo Viedni, a zaoberá sa platformami NGDO nových členských štátov a budovaním kapacity ich členských organizácií. CONCORD prostredníctvom Pracovnej skupiny rozvojového vzdelávania a projektu rozvojového vzdelávania DEEEP pomáha platformám nových členských štátov a ich členov aj v ich aktívnejšej účasti na globálnej výchove. DEEEP napríklad každé leto organizuje letnú kolú, kde účastníci diskutujú o otázkach rozvojového vzdelávania. Hlavnou

činnosťou väčšiny štátov, ktorým chýbajú terénne skúsenosti, je lobovanie na medzinárodnej úrovni v súvislosti s cieľmi rozvojového vzdelávania a oficiálnej rozvojovej podpory (ODA).

Medzi mimovládnyimi organizáciami zaoberajúcimi sa ochranou ľudských práv a NGDO neexistuje pracovný kontakt. Hoci činnosť týchto dvoch skupín sa môže v určitých oblastiach prekrývať, veď niektorí ochrancovia ľudských práv vykonávajú v podstate medzinárodnú rozvojovú prácu, ľudsko-právne organizácie by to v ak predsa len nenazvali spoluprácou. Ako prvý krok je potrebné vybudovať vzájomný kontakt medzi týmito dvoma organizačnými skupinami, a zaistiť čas a miesto na vzájomné vzdelávanie a spoluprácu.

V uplynulých troch rokoch sa zrodili pozitívne výsledky z práce NGDO:

1. obr.: Oficiálne údaje o podpore EÚ-12, 2008





- ❑ Určité platformy NGDO sú aktívne a jednali napríklad o zákone upravujúcom ODA, o národných strategických dokumentoch, alebo o systéme príspevkov ODA. (Ministerstvo zahraničných vecí Maďarska a maďarská platforma NGDO od roku 2008 každé dva mesiace navzájom konzultujú.)
- ❑ Kapacita NGDO zosilnela: finančné kapacity, napríklad prístup ku zdrojom EuropeAid sa zvýril, ľudské zdroje organizácií a ich schopnosť uplatňovania záujmov rozvíjali prostredníctvom programov kolení, seminárov, konferencií, atď.
- ❑ Medzi NGDO nových členských štátov, ako aj medzi NGDO nových a starých členských štátov vznikol pracovný kontakt.
- ❑ Kontakty na bruselskej úrovni zosilneli prostredníctvom sietí členstiev EÚ, napríklad prostredníctvom CONCORD.
- ❑ Čoraz viac NGDO nových členských štátov sa zúčastňuje na rozvojových, rozvojovo-výchovných projektoch a na projektoch formovania názorov podporovaných EuropeAid.

NGDO nových členských štátov sa ukázali byť úspešnými v nasledovných oblastiach:

- ❑ *Činnosti formovania názorov a rozvojovej výchovy:* to jest na verejnosti popularizujú otázky rozvoja prostredníctvom organizovania verejných udalostí, a budovania stykov s médiami, vyučujú novinárov, lobujú na úrovni národného aj európskeho parlamentu, budujú styky so školami a s učiteľmi, podporujú a realizujú globálne výchovné programy, intervedujú na ministerstvách;
- ❑ *Znalecké skupiny:* to jest radia sa o stratégiách a smerniciach súvisiacich s ODA, zúčastňujú sa na príprave dokumentov národnej stratégie;
- ❑ *Inšpektori rozvojových smerníc:* to jest vyhotovujú správy o podpore rozvoja;
- ❑ *Prevádzajú činnosť uplatňovania záujmov* v záujme potrieb globálnej zodpovednosti a mimovládneho sektoru;
- ❑ *Partnerstvo:* (1) vytvárajú styky s miestnymi partnerskými mimovládnymi organizáciami a zastupujú ich potreby; (2) rozvíjajú spoluprácu s rozličnými sektormi EÚ: budujú úspešné styky s inými

NGDO; tieto styky sú slabšie s vládny sektorom a ešte slabšie s obchodným sektorom

- ❑ *Sprostredkovateľská úloha medzi EÚ a národnou úrovňou:* NGDO sú členmi sietí s centrom v Bruseli a zúčastňujú sa lobovania a práce v súvislosti s uplatňovaním záujmov na úrovni EÚ
- ❑ *Know-how:* mimovládne organizácie rýchlejšie reagujú na nové línie rozvoja, ako vlády
- ❑ *Napomáhanie medzinárodným normám rozvoja:* realizácia programov sa musí držať určitých zásad, ako napríklad vytrvalosť, zúčtovateľnosť, zásada zabezpečovania rovných práv, nesegregácia, zásada zahrnutia v etických zainteresovaných do udržania miestnych záležitostí vo vlastných rukách, atď.

## HISTORICKÝ KONTEXT A KOMPATÍVNE PRENOSTI NOVÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOV

Medzi súvislosťami rozvojových aktivít starých a nových členských štátov sú zjavné rozdiely. Tie korenia v historickej a ideologickej minulosti, a môžu znamenať pridanú hodnotu pre vytvorenie medzinárodných rozvojových smerníc, tieto rozdiely v ak vytvárajú aj svojské výzvy. Pochopením vlastného rozvoja a minulosti meniacej spoločenské zriadenie môžu nové členské štáty zabezpečiť relevantnú odbornú zdatnosť a know-how pre rozvojové krajiny.

Nové členské štáty predtým dostávali rozvojovú podporu a nemajú kolonizačnú minulosť. Z týchto dôvodov vstupujú do oblasti medzinárodného rozvoja s politickým a ideologickým kontextom líšiacim sa od starých členských štátov EÚ.

### Nevýhody?

Nové členské štáty:

- ❑ nemajú styky s partnerskými štátmi a s tradičnými rozvojovými partnermi členských štátov EÚ;
- ❑ majú málo stykov a skúseností v oblasti rozvojovej spolupráce, a práve tie by mohli napomôcť



vyjasniť podmienky rozvoja, vytvoriť a obnoviť rozvojové smernice, a vyhľadať možnosti rozvojových smerníc;

- ❑ ako povinnú a nedeliteľnú časť vstupu do Organizácie hospodárskej spolupráce a rozvoja alebo do EÚ, použitím práva *acquis communautaire* (skúsenosť spoločenstva) zdedili medzinárodný rozvojový program, a tak oni sami nevytvorili takýto program, a majú menší vplyv na tvoriace úrovne medzinárodnej (na úrovni EÚ alebo celosvetovej) rozvojovej smernice;
- ❑ v časech socializmu vystupovali ako donori istých ázijských, afrických alebo latinsko-amerických štátov, a vybudovali aj v súčasnosti fungujúce styky, ktoré môžu slúžiť ako základ národných stratégií v súvislosti so súčasťou ODA v nových členských štátoch;
- ❑ majú skúsenosti s tým, ako komunistické režimy podryvali vieru v dobrovoľnosť, a schopnosť štátu na posilnenie rozvoja.

Po tom, čo sa stali členskými štátmi, začali krajiny s viac-menej aktívnou účasťou na medzinárodnej rozvojovej činnosti EÚ. E te vždy sa učia, čo znamená zmeniť sa z prijímacej krajiny na krajinu donorskú.

### Prednosti

Nové členské štáty majú veľké skúsenosti v oblasti zmeny spoločenského zriadenia, ktoré môžu využiť ako pridanú hodnotu vo svojej rozvojovej politike. Tým že majú skúsenosti z oboch strán vzťahu donor – recipient (hoci iným spôsobom, ako najmenej rozvinuté krajiny [LDC]), môžu si ľahšie vytvoriť partnerský vzťah počas rozvojovej spolupráce. Môžu sa podeliť o skúsenosti v súvislosti s ich vlastným rozvojom, a o príbehy o úspechu, súvisiace so zmenou spoločenského zriadenia.

Typické prvky komparatívnych predností nových členských štátov určíme nasledovne:

- ❑ odborná zdatnosť relevantná v očiach rozvojového sveta, získaná počas zmeny spoločenského zriadenia, v súvislosti s nasledovným:

- demokratizácia
- trhová reforma
- pokles znečisťovania životného prostredia

- ❑ skúsenosti získané počas vstupu do EÚ
- ❑ skúsenosti v cezhraničnej spolupráci s východoeurópskymi krajinami a západobalkánskymi krajinami
- ❑ kultúrne a jazykové styky so západobalkánskymi štátmi a krajinami Spoločenstva nezávislých štátov (SNS)

Európska rada vo svojom medzinárodnom rozvojovom programe čoraz viac zdôrazňuje dobrú vládu a demokratizáciu. Generálne riaditeľstvo pre rozvoj vytvorilo teraz novú iniciatívu, kompendium európskeho prechodu (European Transition Compendium, ETC), ktorého cieľom je zozbierať skúsenosti vlád nových členských štátov, získané počas procesov zmeny spoločenského zriadenia, a tým posilniť ich úlohy ako donorov, a spoluprácu na rozvojovej politike EÚ.

To v ak nastoľuje nasledovnú otázku: ak viedol obdobie zmeny spoločenského zriadenia v nových členských štátoch zámer vstupu do EÚ, a skúsenosti získané v prechodnom období je možno si vyložiť tiež v tomto zmysle, ako sa môžu tieto skúsenosti použiť v prípade najmenej rozvinutých krajín, alebo v prípade takých krajín, ktoré neovplyvňoval vstup do EÚ? Aké sú v ade použiteľné „všeobecné“ prvky skúseností z prechodného obdobia?

## VÝZVY PRE NOVÉ ČLENSKÉ ŠTÁTY A MOŽNOSTI ICH ZDOLANIA

### A. Finančné výzvy

- ❑ Z národných rozpočtov chýbajú zdroje potrebné na medzinárodnú rozvojovú činnosť.
- ❑ Počas súčasnej svetovej krízy vlády zadržávajú zdroje, alebo znižujú mieru ODA.
- ❑ V niekoľkých nových členských štátoch lobuje Ministerstvo obrany za to, aby dostalo zdroje odložené na medzinárodnú spoluprácu.





3. tabuľka: záväzky ODA-v EÚ	Cieľ (ODA v percentách GNI )	Kedy?
Spoločný cieľ na úrovni EÚ	0.56	2010
ES-15	0.51	2010
	0.70	2015
ES-12	0.17	2010
	0.33	2015
táty s ambicióznymi cieľmi		
Belgicko	0.70	2010
Dánsko	0.80	2010
Írsko	0.70	2012
Luxemburgsko	1.00	2010
Holandsko	0.80	2010
Nemecko	0.70	2012
Fínsko	1.00	2006
Spojené Kráľovstvo	0.70	2013
táty znižujúce svoje záväzky		
Estónsko	0.10	2010
Grécko	0.35	2010
Lotyšsko	0.10	2010

#### Zdroj

Latinskoamerické štáty sú zvláštnym prípadom. Keďže socialistické / komunistické prístupy a ideológie sú v týchto spoločnostiach ešte aj dnes hlboko zakorenené, latinskoamerické štáty vyhľadávajú styky s tými novými členskými krajinami, ktoré predtým patrili k socialistickému bloku. Vlády nových členských štátov nemajú kolonizátorskú minulosť, a tak ich ani neťažia výčitky svedomia v súvislosti s latinskoamerickými štátmi, preto si môžu vytvoriť s partnerskými štátmi zdravé styky.

### B. Samocharakteristika na globálnom dejisku a zvolenie priorít medzinárodného rozvoja

- ❑ V záujme premysleného výberu krajín užívajúcich prioritu, musia sa nové členské štáty znovu samocharakterizovať, ako účastníci Európskej únie, alebo ako globálni účastníci, a musia zmeniť svoje názory ohľadne zahraničných vecí; tento proces prebieha ešte aj v súčasnosti.

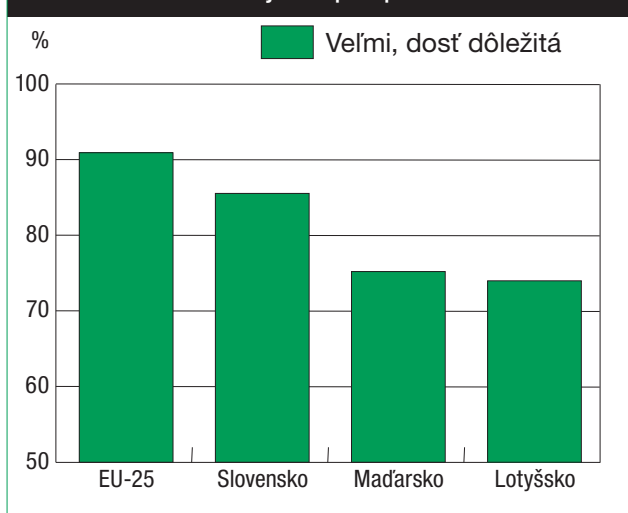
- ❑ Väčšina nových členských štátov ovplyvňuje iba národné záväzky, alebo sa pri určení priorít, respektíve pri výbere partnerských krajín, opierajú iba o styky vybudované počas socializmu.
- ❑ Bez strategickej medzinárodnej rozvojovej politiky majú nové členské štáty sklon, voliť si prívlačné cieľových krajín.
- ❑ Nové členské štáty si takmer vôbec neberú na zoznam partnerských štátov najmenej rozvinuté krajiny, hoci práve tie potrebujú najviac podpory a spolupráce. Treba vziať na zreteľ, že Afrika sa dostala do centra pozornosti, čo bolo pozorovateľné aj v čase, keď bolo prezidentom Európskej únie Nemecko. To je dôležité hlavne v tých členských štátoch, kde kolonizačná minulosť neslúži ako dôvod na iniciovanie partnerstva s africkými krajinami.

### C. Spoločenská podpora v otázkach medzinárodného rozvoja

- ❑ široké spoločenské vrstvy nových členských štátov nepoznajú povinnosti súvisiace s medzinárodným rozvojom, hoci určité prieskumy odporujú tomuto tvrdeniu (napríklad prieskum Organizácie hospodárskeho rozvoja a spolupráce o popularizácii Miléniových rozvojových cieľov, ktorý prebehol v roku 2007, alebo niekoľko prieskumov Eurobarometer).
- ❑ Vládna komunikácia v súvislosti s medzinárodným rozvojom je slabá (hlavný informačný zdroj tvoria mimovládne projekty na zmenu aspektu, financované EuropeAid).
- ❑ Kľúčovú úlohu zohráva budovanie kapacity parlamentných poslancov (tieto prvky účinkujú tiež v prvom rade v mimovládnych projektoch financovaných EuropeAid).
- ❑ Funguje málo takých národných programov alebo kurzov, ktoré usporadúvajú NGDO v spolupráci so štátmi alebo vysoko národnými inštitúciami (lotyšská vláda vo veľkej miere spolupracuje so sektorom NGDO a vypracovala Výhovnú rozvojovú stratégiu Lotyšska, ale v iných nových členských štátoch výhovný rozvoj na vládnej úrovni neuznávajú). Rozvojovú alebo globálnu výchovu je potrebné zaviesť na úrovni štátov; v niektorých krajinách



2. obr.: Je rozvojová spolupráca d ležitá?



nách môže intervencia ministerstva kolstva a oficiálny akreditačný proces hrať rozhodujúcu úlohu.

- Význam intenzívnej ieho formovania názoru, rozvojového vývoja a komunikácie v spoločnostiach EÚ je jednoznačne uznávaný, a o jeho dôležitosťi sa vyjadrili aj zástupcovia partnerských táto. Účastníci takého kľúčového významu, ako parlamentní poslanci, média, ako aj ir ie vrstvy spoločnosti nepoznajú otázky súvisiace s medzinárodným rozvojom, a nevedia, čo znamená globálna solidarita a zodpovednosť.

#### D. Nasledovanie a dodržiavanie novovzniknut ch líni a paradigiem medzinárodného rozvoja

- Nové členské táty sú ochotné nasledovať programy EÚ celosvetového rozmeru, ale aplikácia mechanizmov a prístupov potrebuje svoj čas. Nové členské táty tak vždy zaostávajú za aktuálnymi smermi (nové členské táty napríklad e te vždy bojujú o popularizovanie Miléniových rozvojových cieľov – aj v nevládnom sektore – zatiaľ čo 15-ka EÚ Miléniové rozvojové ciele už roky kritizuje; ďalším príkladom je prechod z efektívnosti podporovania na efektívnosť rozvoja).
- Je potrebné odznova definovať tvrdenie, podľa ktorého nové členské táty „nemajú skúsenos-

ti s rozvojovou spoluprácou”, veď nie je pravda, že by nové členské táty nikdy nezačínali s medzinárodnými rozvojovými iniciatívami, alebo že nemajú skúsenosti v tejto oblasti. Nové členské táty v ak musia odznova naplánovať svoje programy rozvojovej spolupráce a svoje prístupy.

- Je potrebné zvy ovať pomer programov bilaterálnej spolupráce.
- Treba znižovať pomer multilaterálnych podpô, a to tak, aby boli splnené aj očakávania multilaterálnych organizácií.
- Je potrebné zvy ovať kapacitu ministierstiev zahraničných vecí, aby mali možnosť predstaviť svoje otázky medzinárodného rozvoja svojim vládam, a aby vedeli argumentovať ministerstvám financií, ozbrojeným silám a iným ministerstvám.

#### E. V zvy súvisiace s programami, projektami a prioritami

- Výsledkom posunu od projektového aspektu smerom k prístupu na programovom základe je obsiahlej í prístup, ktorý hrá kľúčovú úlohu pri zmierňovaní chudoby.
- Pre plánovanie programov je rozhodujúca spolupráca donorov.
- Na základe prístupu manažmentu projektového cyklu (PCM) je potrebné rozvíjať plánovanie projektov a programov na základe nasledujúcich hľadísk:
  - kontrola a vyhodnotenie;
  - meranie vplyvu a predstavenie výsledkov;
  - PCM môže napomáhať aj strategickému plánovaniu medzinárodných rozvojových smerníc, ale vlády nových členských táto väčinou neuznávajú túto techniku manažmentu.

#### F. V zvy súvisiace s budovaním in titúcií a partnerstva

- Nové členské táty sú e te vždy slabé v plánovaní a vybudovaní stabilných in titúcií a systémov vytvorených na rozdelenie zdrojov použitých na ODA. Je to pochopiteľné, veď sa len nedávno



stali donormi. Bez týchto in titúcií a systémov je vypracovanie smerníc a rozdelenie ODA netransparentné a nezúčtovateľné. Chýbajú:

- in titúcie súvisiace s ODA;
  - manažment humánnych zdrojov;
  - snaha o vybudovanie in titúcií.
- Posilňovanie a podporovanie vyplácania ODA prostredníctvom partnerstva:
- Medzinárodne
    - s cieľovými krajinami treba podpísať dohody o partnerstve;
    - je potrebné efektívnej ie využívanie multilaterálnych platform, a sledovanie cesty peňazí;
    - tak partnerské krajiny, ako aj mimovládne organizácie nových členských štátov žiadajú o stupňovanie bilaterálnej pomoci. Napríklad etiópsky vládny úradníci uprednostňujú obojstrannú spoluprácu, pretože takýto vzťah kladie väč í dôraz na partnerstvo, a na to, aby miestne záležitosti zostali vo vlastných rukách. Väč ina nových členských štátov poskytuje väč iu časť ODA ako multilaterálnu pomoc, hoci ministerstvá financií sú si najčistom s tým, že takto je umožnená menia zúčtovateľnosť.
  - Na vnútrozemskej úrovni
    - Mimovládne organizácie musia zvy ovať svoju kapacitu uplatňovania záujmov v oblasti ľudských a men inových práv tým, že si osvoja a zaradia do svojej práce ľudsko-právny prístup.
    - súkromný sektor – v záujme prístupu k Európskemu rozvojovému fondu je potrebná príprava a program kolení, prostredníctvom podľa možnosti takých programov, ktoré realizujú spoluprácu medzi obchodným, mimovládny a štátnym sektorom.
    - je potrebné ďalej rozvíjať partnerstvo medzi rôznymi ministerstvami, čo úzko súvisí s politickou koherenciou tak na úrovni Únie, ako aj na národnej úrovni. Väč ina nových

členských štátov poskytla viac ODA v rámci multilaterálnej pomoci, než ako podporujú aj ministerstvá financií, hoci v prípade takéhoto výdavku je nízka možnosť zúčtovateľnosti. Na úrovni Európskej únie a na národnej úrovni stavia koherencia smerníc veľké výzvy, keďže obchodné záujmy sú často v rozpore s medzinárodnými rozvojovými záujmami.

- V určitých nových členských štátoch e te neprijali zákon upravujúci ODA. Ministerstvá financií ho vo väč ine prípadov nepodporujú, pretože k jeho prijatiu je potrebná úprava iných nariadení. Ministerstvá zahraničných vecí v určitých nových členských štátoch sú slabé keď príde rad na to, aby na vládnej úrovni lobovali v záujme ODA.
  - V dôsledku chýbajúceho strategického plánovania nezahrnú do procesov v etky zainteresované strany.
- Partnerstvo a globálny rozvojový program:
- Nové členské štáty sa nezúčastňujú na vytváraní programov na úrovni EÚ, alebo na globálnej úrovni. Poslanci Európskeho parlamentu zastupujúci nové členské štáty sa musia lep ie informovať v súvislosti s medzinárodnou rozvojovou spoluprácou, a je potrebné nájsť nové cesty na to, aby mali možnosť zasahovať do rozvojového programu Európskej rady, keďže si tieto štáty e te nevytvorili partnerstvá potrebné pre účasť.
  - Je potrebné vyvinúť rozsiahlu politiku vo fungujúcom partnerstve s inými členskými krajinami – ale nové členské štáty v tomto prípade pokladajú za „juniorských” partnerov.
  - V záujme získania chýbajúcich skúseností treba tak isto zabezpečiť zdroje na programy organizované pre účastníkov rozvoja, na praktikantské programy, respektíve na tudijné cesty.
  - A napokon je potrebné aj posilňovanie spolupráce medzi mimovládny, vládny a obchodným sektorom.





### G. V zvy súvisiace s dosahovaním cieľov a so zvy ovaním súm použit ch na ODA – zainteresovanie nov ch lensk ch táto do rozvojovej spolupráce s menej rozvinut mi krajinami

- ❑ Globálne tendencie, hospodárska kríza kontra narastajúca ODA
  - Z dôvodu globalizácie, nových spoločenských tendencií, nedávnej hospodárskej krízy a zmeny podnebia sa musia nové členské táty borit s novými výzvami, tak isto, ako iné ostatné členské krajiny EÚ, alebo iné krajiny sveta.
  - Nie iba fakt, že nové členské táty nemajú kolonizačnú minulosť, je príčinou toho, že v rozvojovom programe nových členských táto nemajú prioritu najmenej rozvinuté táty. Nové členské táty dokážu ako ODA oddeliť iba men ie zdroje, a z dôvodu hospodárskej krízy je pravdepodobné, že aj táto malá suma e te klesne. Nariadenia EÚ umožňujú novým členským krajinám, dosiahnuť postupne priemer typický pre EÚ.
  - V súčasnosti multilaterálne a medzinárodné organizácie, ako aj EÚ jednoznačne prehlasujú, že Miléniové rozvojové ciele a záväzky prijaté do roku 2015 nebudú schopné splniť. Sledujúc túto líniu vlády nových členských táto začali komunikovať túto správu, namiesto hľadania rie ení.
  - Nové členské táty majú k dispozícii málo zdrojov, ale ak tieto zdroje spoja, a niekoľko táto bojujúcich s takýmito problémami spolupracuje, a sústredia sa spoločne napríklad na jeden región, je tak možné poskytnúť rozsiahlejšiu pomoc jednému partnerskému tátu, a môže sa zlep iť aj zosúladenosť medzi novými donormi.
  - Pokiaľ chcú táty spolupracovať s cieľovými krajinami na tátoej úrovni (ako to vlády na viacerých fórach prehlásili), potom druhým rie ením je decentralizovanie zdrojov ODA so zainteresovaním regionálnych a miestnych samospráv, čo by umožni-

Iniciovali vytvorenie Otvoreného fóra NGDO, aby spojili rôzne iniciatívy vytvorené vládami, donormi a NGDO, ktorých cieľom je hodnotenie seba samých. Ku platforme sa môže pripojiť ktokoľvek, a podeliť sa o svoje skúsenosti, vedomosti, pochybnosti, môže klásť otázky, alebo požiadať o pomoc, nie len pri meraní „efektívnosti pomoc“ ale aj pri meraní „rozvojovej efektívnosti“ novej paradigmy. (Otvorené fórum za efektívnosť mimovládnych organizácií: <http://www.cso-effectiveness.org/>)

lo omnoho ľahšiu spoluprácu s mimovládnymi organizáciami. Samosprávy nových členských táto musia e te zaujať stanovisko ohľadne ODA. V centre Európskych rozvojových dní 2008 stojí decentralizovanie podpory. Valné zhromaždenie niekoľkých nových členských táto v ak podpísalo prehlásenie o zámere pripojiť sa ku medzinárodným rozvojovým snahám.

### NÁPRAVA Ú ASTI MIMOVLÁDNYCH ORGANIZÁCIÍ, ZAOBERAJÚCICH SA ROZVOJOM NOVÝCH ČLENSKÝCH TÁTOV, NA MEDZINÁRODNEJ ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCI

- ❑ *Finančné ťažkosti*
  - Zdroje ubúdajú a udržateľnosť men ích mimovládnych organizácií, ba aj platform je neistá.
  - Mimovládne organizácie nových členských táto (okrem niekoľkých výnimiek) nemajú k dispozícii dostatočné humánne a finančné prostriedky na zamestnávanie pracovníka zodpovedného za uplatňovanie záujmov, ktorý by ich zastupoval v Bruseli, informoval by organizácie o najnov ích otázkach, zúčastňoval by sa lobovania, vytvárania smerníc, stratégií, diskusií o prieskumoch a publikáciách.
  - Mimovládne organizácie sa zaoberajú súčasne mnohými projektami, mnohé z nich sa vypálili v každodennom boji o prežitie.
- ❑ *Netransparentnosť prania peňazí*: v určitých nových členských tátoch (napríklad v Maďarsku) je rozde-



lenie ODA v podstate nekontrolovateľné, netransparentné a nezúčtovateľné, a údaje sú neprístupné.

❑ Obmedzené partnerstvá:

- Mimovládne organizácie starých členských štátov sa nesnažia bezpodmienečne zainteresovať mimovládne organizácie nových členských štátov do projektov spolupráce, hoci ich potrebujú, aby sa mohli úspešne dostať ku zdrojom Európskej únie. Táto nevyhnutnosť pobáda mimovládne organizácie starých členských štátov na budovanie aktívnych partnerských stykov s mimovládnymi organizáciami nových členských štátov, čo rozvíja spoluprácu organizácií nových a starých členských štátov
- Vlády nových členských štátov ešte vždy neuznávajú mimovládne organizácie vytvárané ODA za plnoprávných partnerov.
- V rámci národných platforiem môže znamenať problém zosúladenie rôznych aspektov, respektíve to, aby sa platforma stala spoľahlivým partnerom v rozvojovej spolupráci.
- Budovanie stykov so samosprávami trvá dlho, a bolo by potrebné silné uplatňovanie záujmov, tak ako predtým smerom ku vládam.
- Vlády a mimovládne organizácie nových členských štátov nemajú k dispozícii dobre vyvinuté siete, vybudované s účinkujúcimi z partnerských krajín, napriek tomu, že v cykle projektu, vrátane plánovacích a vyhodnocovacích úsekov, je dôležitý prístup na základe účasti, úzka spolupráca a partnerstvo s vládami partnerských krajín, s NGDO, respektíve s obchodnou sférou. Účastníci z Európskej únie aj mimo nej (vlády alebo NGDO) musia spolupracovať, aby umožnili partnerským krajinám iniciovať smernice, a aby urobili partnerské štáty schopnými efektívnejšie zastupovať svoje záujmy. A lobovanie je potrebné robiť spolu.

❑ Chýbajúce terénne skúsenosti:

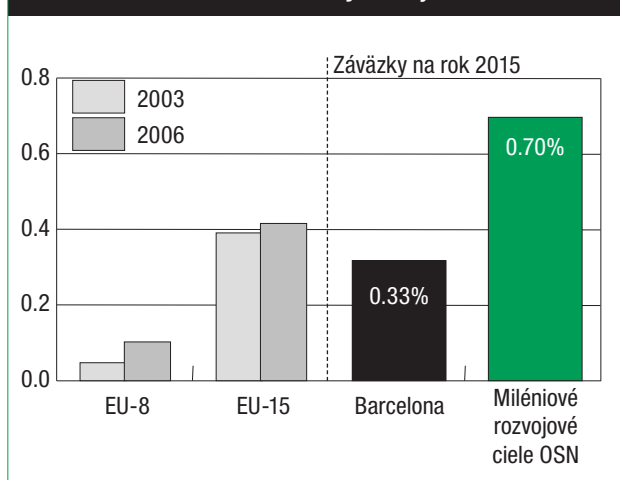
Pre NGDO nových členských štátov je ťažké získať skúsenosti inde než v okolitých krajinách, keďže na túdijné cesty nemajú k dispozícii potrebné zdroje. Iba veľké mimovládne organizácie (v prvom rade cirkevné organizácie) majú terénne skúsenosti z iných kontinentov. Táto skúsenosť je

pre organizácie dôležitá v záujme vypracovania úspešných konkurzov. Podľa zástupcov niekoľkých partnerských štátov by sa v ak mali nové členské štáty vo svojich projektoch sústreďovať namiesto na infraštruktúrny rozvoj skôr na učenie stať sa schopným. Mimovládne organizácie partnerských štátov zdôrazňujú potrebu tých nadaností a schopností, ktoré im umožňujú pokračovať vo vlastných rozvojových projektoch, napríklad postaviť kolu. Žiadajú o pomoc NGDO Európskej únie v budovaní kapacít, napríklad v tom, aké majú možnosti spolupráce, alebo ako sa dá úspešne dostať ku zdrojom. Žiadajú tiež, aby mimovládne organizácie nových členských štátov realizovali projekty formovania názorov, aby uvedomili o situácii partnerských štátov v európskych spoločnostiach, a presvedčili politikov o tom, aby predložili také smernice, ktoré ich ešte viac neizolujú. Mimovládne organizácie partnerských krajín tak isto požadujú také projekty, ktoré majú dlhodobý účinok, a napomáhajú vytvoreniu podnecujúcej jeho prostredia, respektíve urobia cieľové skupiny schopnými zmeniť svoju situáciu.

■ Chýbajúce skúsenosti s používaním horizontálnych zásad

V iniciatívach EÚ sú už dávno prítomné také horizontálne zásady, ako pohlavie, životné prostredie a udržateľnosť. Väčšina mimo-

3. obr: Malú časť GNI vyčleňujú na ODA...



Avots: Ben Slay, az UNDP Pozsonyi Regionális Központjának igazgatója



vládných organizácií vie, že tieto hodnoty je potrebné zastupovať obsiahle, vo v etkých projektoch Európskej únie. Pri pohľade na tatictiku efektívnosti podpory je v ak jed-noznačné, že aspekty vzťahujúce sa na rov-nosť pohlaví je potrebné zdôrazňovať rovna-ko, ako zmenu podnebia a udržateľnosť.

■ *Meranie efektívnosti rozvoja*

NGDO kritizovali zasahovanie vlád a ob-chodných odvetví, diskutovali o efektív-

nosti pomoci, a tiež publikovali správy o pomoci. V súčasnosti nastolili otázku merania efektivity. Vytvorili novú platfor-mu s viacerými účastníkmi, keďže každý spoločenský účastník medzinárodného rozvoja chce hodnotiť svoju prácu, ale-bo si vyžaduje aby bol hodnotený inými, inak je nemožné merať efektívnosť ich činnosti.





Cisterna na pohonné hmoty v Ghane v Teme. Zdrojs: Balázs Lerner

## KAPITOLA 4

# TÚDIA PRÍPADU: PRAKTICKÉ PRÍKLADY ROZVOJOVEJ POLITIKY POUŽÍVANEJ V NOVÝCH LENSÝCH TÁTOCH

*V tejto kapitole podáme prehľad o štruktúre štyroch vyšehradských štátov (V4) ODA. Česká republika, Poľsko, Maďarsko a Slovensko sú dejinne navzájom silne prepojené, aj v ich rebríčku hodnôt je mnoho spoločných prvkov, a tieto podobnosti sa odzrkadľujú aj v ich rozvojovej spolupráci. Ďalej je tiež dôležité, že tieto štyri krajiny pokladajú svoje výsledky za navzájom porovnateľné, zatiaľ čo o škandinávskych príkladoch je ťažké diskutovať s úradníkmi ministerstiev zahraničných vecí, pretože ich nepokladajú za smerodajné pre vlastnú situáciu. V niekoľkých zemepisných oblastiach sú prítomné všetky štyri vyšehradské štáty, čo však nevyhnutne neznamená realizovanie cielených a zosúladených projektov. Keďže ODA štruktúry štátov V4 sa priebežne menia, táto kapitola iba vo všeobecnosti predstavuje ich štruktúru a hlavné línie. Je jednoznačné že donorská pozícia nie je celkom vypracovaná, často nie sú jasne určené zodpovednosti a partnerstvá, a preto sa dá konštatovať, že v oblasti poskytovania pomoci rozvojovým krajinám sú štáty V4 ešte vždy v prechodnom období.*



## POLITICKÝ A PRÁVNÝ RÁMCOVÝ SYSTÉM ROZVOJA

Podobnosť politických a právnych rámcových systémov štátov V4 pochádza v prvom rade zo vstupu do EÚ. Prvé vládne iniciatívy sa začínali v druhej polovici 1990-tych rokov (Česká republika: 1995, Poľsko: 1998, Slovenská republika: 1999, Maďarsko: 2001). Nové členské štáty (NMS) museli urobiť zadosť mnohým medzinárodným dohovorom, okrem iného:

- ❑ Dohovoru z Cotonou,
- ❑ Konsenzu z Monterrey,
- ❑ Miléniové prehláseniu OSN a MDG.

Členstvo v EÚ prinieslo so sebou aj povinnosť, že nové členské štáty museli na medzinárodnom pódii vystupovať ako donori, a museli vypracovať svoje ODA štruktúry. Vo všetkých krajinách V4 sa stalo spravovanie štruktúr ODA úlohou ministerstiev zahraničných vecí, keďže rozvojová spolupráca bola považovaná za, vo veľkej miere ústredne spravovanú, klasickú politickú otázku, použiteľnú na bezpečnostné a regionálne geopolitické ciele.

Štáty V4 pripravili k termínu svojho vstupu prehlásenia ohľadne svojej rozvojovej politiky, tieto však boli kritizované za nasledovné:

- ❑ Nerealizujú konzultácie v širokom okruhu
- ❑ Sústreďujú sa na susedné krajiny
- ❑ Uprednostňujú politickú stabilitu a regionálnu bezpečnosť pred zmierňovaním chudoby
- ❑ Vynávajú ad hoc inštitučné rozhodnutia
- ❑ Chýbajú ľudské kapacity
- ❑ Zainteresované oddelenie zahraničných vecí má málo zamestnancov a chýba odborná zdatnosť
- ❑ Rozkúskovaný systém nie je dost' zosúladený (prívetľa malých projektov beží v primných štátoch).

Kvôli týmto problémom nie sú procesy ODA transparentné, programovanie nie je dost' efektívne, a sú problémy s riadením. Od vstupu do EU (2004) sa ukazuje pomalý rozvoj v štruktúrach ODA, niekoľkým krajinám sa však podarilo zlepšiť svoju efektívnosť.

## Rozvojové inštitúcie a zlepšovanie spolupráce



**Česká republika:** Na spravovanie projektov ODA vznikla 1. januára 2008. Česká rozvojová agentúra (CZDA). Vzišla Rada pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (IDCC), ktorá ako poradenský zbor priebežne spolupracuje s príslušnými ministerstvami. V IDCC sa zúčastňujú zástupcovia NGDO (zástupcovia mimovládnych rozvojových organizácií), zoskupení do Českého fóra pre rozvojovú spoluprácu (FoRS).

**Maďarsko:** Už roky trvá vypracovanie rámcov právnej úpravy ODA, doteraz nebol Parlamentu predložený ani jeden návrh zákona týkajúci sa ODA. Pred plánovaním na úrovni ministerstva ministerstvo zahraničných vecí jedná s NGO, doteraz sa však nepodarilo dosiahnuť jednoznačný výsledok. Hoci ministerstvo vlády zaoberajúce sa ODA počas prípravných prác berie na zreteľ mienku maďarskej platformy NGDO (HAND), iné ministerstvá, medzi nimi Ministerstvo obrany, absolútne neuznávajú úlohu NGO.

**Poľsko:** Prebieha dlhotrvajúci proces plánovania, ale chýbajúca politická vôľa a odpor preukazovaný Ministerstvom financií, stavia značné prekážky pri vypracovaní rámcu právnej úpravy. Ministerstvo zahraničných vecí jednalo s platformou NGO Grupa Zagranica, jej návrhy však napokon neboli zohľadnené pri jednaní o niekoľkoročnom programe a efektívnejších štruktúrach ODA.

**Slovenská republika:** Od 1. januára 2008. patrí slovenská štruktúra ODA pod zvláštnu právnu úpravu Parlamentu (a nie iba slovenskej vlády). Vznikla Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu, ktorá prevzala spravovanie nástrojov ODA od regionálneho úradu UNDP a od Fondu Bratislava-Belehrad. Počas legislatívneho procesu spolupracovali MGO a vláda prostredníctvom platformy NGDO, čo sa ukázalo ako správna prax.



## Zodpovednosť za rozvojovú politiku

Za rozvojovú politiku V4 zodpovedajú zainteresované ministerstvá zahraničných vecí štátov, a v konečnom dôsledku ich vlády. Napriek prijatým povinnostiam voči EÚ a napriek prijatým prehláseniam, venujú krajiny V4 pri určovaní rozvojovej politiky pozornosť jednoznačne cieľom vlastnej regionálnej bezpečnosti. Často sa odvolávajú na EÚ a na medzinárodné smernice (napr. na MDG), ale smernice ODA sa neprispôsobujú ukazovateľom MDG, a ani nevyhodnocujú účinky ODA z hľadiska plnenia cieľov MDG. MDG hrajú oveľa väčšiu úlohu v projektoch formovania aspektov a globálnej výchovy.

## FINANČNÉ STUPNE A PRIJATÉ POVINNOSTI

V roku 2005 sa Rada EÚ pre všeobecné záležitosti a vonkajšie styky dohodla na tom, že členské štáty, ktoré vstúpili do EÚ po roku 2002 musia do roku 2010 zvýšiť sumu svojho rozpočtu, použitú na ODA na 0,17 percent GNI, a do roku 2015 na 0,33 percent. Európsky konsenz o rozvojovej politike to opäť potvrdil. Navyše konsenz z Monterrey prehlasuje, že vlády musia prijať účinné opatrenia v záujme toho, aby ODA dosiahli 0,7 percent GNP.

### Multilaterálne a bilaterálne pridelovanie podpory

Pomer bilaterálnych podpôr v rámci ODA je v štátoch V4 mimoriadne kolísavý. Štatistiky a údaje OECD, uvedené v rozličných správach, sú diskutabilné, keďže pre bilaterálnu podporu je často typický vplyv inflácie na podpo-

**Bilaterálne ODA:** podľa definície OECD príspevok alebo úver poskytnutý bezprostredne vládou donorov vlád niektorej rozvojovej krajiny.

**Multilaterálne ODA:** rozpočtový príspevok poskytnutý rozličnými krajinami prostredníctvom medzinárodnej sprostredkovateľskej organizácie (často prostredníctvom nejakého zastupiteľstva OSN alebo inštitúcie EÚ). Poskytovanie pomoci sa uskutočňuje formou členského príspevku.

ru. To znamená, že napríklad aj úverové zľavy, respektíve viazané podporové úvery sú vyúčtované ako bilaterálna podpora, alebo - v určitých prípadoch - (na príkaz Ministerstva obrany) aj projekty pomoci, realizované armádou počas iránskej alebo v afganistanskej misie.

NGDO kritizujú podporové systémy ODA, pretože bilaterálnu podporu často nepoužívajú na MDG, ale na regionálne bezpečnostné ciele, alebo ju minú na medzinárodné povinnosti v súvislosti s povojnovou obnovou. Podľa mienky niektorých vlád použili vo forme multilaterálnej podpory obrovské sumy na MDG v najmenej rozvinutých krajinách. Inflácia v akomkoľvek štáte vplyva predovšetkým na bilaterálne podpory. Na základe odhadov NGDO napríklad v prípade Poľska pozostávalo 88% poskytnutej bilaterálnej podpory z komponentov pod vplyvom inflácie (úverové úľavy, podpora viazaná na zvýhodnené úvery, stipendiá zahraničných študentov, atď.).

## TEMATICKÉ A ZEMEPISNO POLITICKÉ PRIORITY

Politické priority sú určené v daných národných stratégiách ODA, ku ktorým je pridružený obmedzený po-

4. tabuľka: štáty V4 ODA 2004–8

	Česká republika ODA/GNI%	Maďarsko ODA/GNI%	Poľsko ODA/GNI%	Slovenská republika ODA/GNI%
2004	0.11	0.07	0.05	0.07
2005	0.11	0.11	0.07	0.12
2006	0.12	0.13	0.09	0.10
2007	0.11	0.08	0.09	0.09
2008	0.11	0.07	0.08	0.10

Zdroj: <http://stats.oecd.org/Index.aspx#>





čet strategických dokumentov (CSP). Tematické priority iba zriedka spomínajú znižovanie chudoby, sústreďujú sa skôr na komparatívne prednosti táto V4, a zdôrazňujú prípadné odovzdávanie skúseností v súvislosti so zmenou spoločenského zriadenia. Voľba zemepisných oblastí iba zriedka nasleduje logiku EÚ: cieľové krajiny určujú obyčajne bezpečnostné, kultúrne, zahranično-politické, historické vzťahy, ako aj vzťahy medzinárodného obchodu medzi V4 a donorskými krajinami. To tiež znamená, že možnosť odovzdávania skúseností v súvislosti so zmenou spoločenského zriadenia sa vynorila z toho dôvodu, lebo s rozvojovými krajinami boli počas socializmu vybudované styky na určitej úrovni, a teda sa nezakladá na dôkladnom zvažovaní toho, či môže byť táto skúsenosť prospešná v prípade rozvojových krajín.

#### eská republika

*Zainteresované odvetvia:* zdravotníctvo, kolstvo, výroba energie, respektíve vybrané odvetvia techniky a ochrany životného prostredia.

*Zainteresované zemepisné územia:* Angola, Bosna-Hercegovina, Moldava, Mongolsko, Srbsko, Vietnam, Jemen, Zambia. Pre tieto krajiny existujú CSP, pre Irak a Afganistan v ak nie, hoci tieto táty užívajú strednodobú prioritu.

#### Maďarsko

*Zainteresované odvetvia:* odovzdávanie skúseností v súvislosti so zmenou spoločenského poriadku, poskytovanie pomoci založené na poznatkoch, kolstvo, výučba znalcov a technických odborníkov, zdravotnícke služby, poľnohospodárstvo, vodohospodárstvo a zakladanie vodných zdrojov, rozvoj v eobecnej infra truktúry, poradenstvo v technickej oblasti ochrany životného prostredia.

*Zainteresované zemepisné územia:* Bosna-Hercegovina, územie pod správou Palestíny, Srbsko, Vietnam. Uvažujú o ďalších partnerských stykoch s nasledovnými tátmí: Čína, Kirgizská republika, Mace-

dónsko, Moldava, Mongolsko a Ukrajina; popri tom sa na zozname objavajú aj najmenej rozvinuté krajiny: Kambodža, Etiópia, Laos a Jemen, a nájdeme e te celkom slabú narážku na sub-saharskú Afriku, ako región. Medzinárodné povinnosti prijaté v Afganistane a v Iraku pohltia čoraz väčší pomer ODA. Maďarsko vypracovalo CSP týkajúce sa Bosny-Hercegoviny, Srbska a Vietnamu, a prebieha koncipovanie CSP aj pre Moldavu. CSP boli kritizované pre nerozhodné a nejasné strategické ciele.

#### Poľsko

*Zainteresované odvetvia:* ochrana zdravia, kolstvo a veda, prístup k pitnej vode, ochrana životného prostredia, upevnenie miestnych truktúr, podpora demokratických inštitúcií a systematickej premeny, zlepšovanie efektívnosti štátnej správy, rozvoj cezhraničnej spolupráce, a pretváranie odvetví. CSP vzťahujúce sa na Gruzínsko je možno pokladať za najefektívnejšie, keďže sa Poľsko intenzívne zúčastnilo aktivít poskytovania pomoci po poslednom gruzínsko – ruskom konflikte.

*Zainteresované zemepisné územia:* Afganistan, Angola, Gruzínsko, Irak, Moldava, územie pod správou Palestíny, Vietnam a táty strednej Afriky.

#### Slovensko

*Zainteresované odvetvia:* rozvoj demokratických inštitúcií a trhového pozadia (skúsenosti v súvislosti so zmenou spoločenského zriadenia), infra truktúra (vrátane spoločenskej infra truktúry), úprava krajiny, ochrana životného prostredia, poľnohospodárstvo, bezpečnosť potravín a spotrebovanie surovín (zalesňovanie, zavlažovacie systémy, atď.). CSP existuje iba v súvislosti so Srbskom.

*Zainteresované zemepisné územia:* najdôležitejšou cieľovou krajinou je Srbsko a Montenegro, ale projekty prebiehajú aj v nasledovných krajinách: Afganistan, Albánsko, Bosna-Hercegovina, Kambodža, Kazachstan, Keňa, Kirgizská republika, Macedónia, Mongolsko, Mozambik, Sudán, Tadžická republika a Uzbekistan.



Vo všetkých štátoch V4 je badateľná politika pobádaná susednými krajinami a regionálny prístup (postsocialistické prepojenie so západobalkánskymi, susednými východnými štátmi, so Strednou Áziou a s Vietnamom). Strategické dokumenty a smernice ODA nepoužívajú strednodobý a dlhodobý prístup (s výnimkou Českej republiky), a dokumenty sú kritizované aj z toho dôvodu, že z nich chýbajú úsilie o strategické programovanie. Smernice štátov V4 jasne odzrkadľujú dvojaké postavenie týchto štátov: z jednej strany sa obzerajú dozadu, a sústreďujú sa na svoje historické styky, respektíve na momentálne bezpečnostné priority z druhej strany sa v ak pozerajú dopredu, a pokúajú sa zahrnúť požiadavky EÚ a prijaté globálne povinnosti do stratégií ODA. Kvôli tejto roz dvojenosti chýba transparentnosť, respektíve nie sú schopné vybudovať primeranú odbornosť a kapacity.

### *Styky udržiavané s NGO*

Hoci je transparentnosť peňazí, použitých prostredníctvom rozpočtu, v eobecne prijatá idea, informácie v súvislosti s ODA často nie sú zverejňované. Príčinou je to, že ODA je súčasťou zahraničnej politiky, respektíve, že fungujú zastaralé politické mechanizmy. Okrem toho výdaje ODA sú rozdelené medzi ministerstvá rôznych odvetví, a zber a spravovanie údajov sú zle organizované. Veľká časť údajov o ODA je údaj post factum. Chýbajúce monitoringové a vyhodnocovacie procesy e te zhorujú tento problém.

Konzultačné procesy vznikajú dôsledkom nátlaku z platform NGDO; tieto snahy často postačujú iba

na to, aby po plánovaní mohli organizácie povedať svoje pripomienky. Výsledkom toho je že zainteresovaná vládne zbory neberú na vedomie argumenty NGDO. V niektorých štátoch používajú iba malú časť ODA na projekty realizované v partnerstve s NGO, zatiaľ čo v Českej Republike, vďaka nepretržitej odbornosti a sústredenosti, je výdavok takého druhu väčší.

### **VÝZVY: TRHLINA MEDZI SMERNICAMI A PRAXOU**

Najslabším bodom štruktúr ODA štátov V4 je monitoring a vyhodnocovanie. Zvyčajné predpisy sa v každom prípade vzťahujú aj na výdavky ODA, keďže tieto znamenajú zároveň aj riadky štátneho rozpočtu. Nejestvuje v ak žiadny mechanizmus na to, aby bolo monitorované a vyhodnocované plánovanie a realizácia projektu, respektíve presnosť, efektívnosť a transparentnosť programov. V Poľsku a v Maďarsku sa ministerstvá s väčšou mocou (Ministerstvo obrany) pokúajú prevziať rozvojové ciele, hovoriac, že rozvojová práca uskutočňovaná ozbrojenými silami je efektívnejšia, ako práca NGO, hoci toto argumentovanie nepodporuje žiadny dôkaz (neexistuje žiadny iný monitoring a vyhodnocovanie, iba to, ktoré uskutočňuje NGO, v prípade rozvojových projektov financovaných EK). Navyše tieto ozbrojené sily nie sú v tom položení, aby mohli realizovať rozvojové projekty v súlade s požiadavkami partnerstva a transparentnosti, o ľudsko-právnom prístupe.



Vojenská prehliadka v utečeneckom tábore na Sahare. Zdroj: Balázs Lerner

## KAPITOLA 5

# ROZVOJOVÉ VZDELÁVANIE: O JE TO, A PRE O JE DÔLEŽITÉ PRE MIMOVLÁDNE ORGANIZÁCIE?

*Rozvojové vzdelávanie a s ním spojené uplatňovanie záujmov je základným nástrojom boja proti celosvetovej chudobe. Jeho cieľom je zmeniť politické a spoločenské zmýšľanie, prispieť ku vytvoreniu spravodlivejšieho globálneho systému, a znížiť škody spôsobené individuálnym alebo kolektívnym (občianskym, firemným, štátnym, atď.) chovaním sa, typickým pre globálny Sever, v záujme udržateľného globálneho rozvoja.*





Kým sa rozvojová spolupráca, podľa definovania takých dominantných účastníkov, ako je Výbor pre rozvojovú pomoc (DAC) Organizácie pre rozvoj a spoluprácu (OECD), umiestňuje vo vnútri programu medzinárodnej podpory (MDG, debata o efektívnosti pomoci, atď.), rozvojová spolupráca je viac, ako iba otázka poskytovania podpory. Nejde (iba) o vytvorenie spoločenskej podpory pre rozvojové smernice, ale aj o debatu o takých otázkach, ako je svetový obchod, vysťahovalectvo a zmena podnebia – o takých oblastiach politiky, ktoré majú oveľa dôležitejší účinok na rozvoj, ako programy donorských krajín o poskytovaní pomoci. Preto je blízky oblasti koherencie politiky pre rozvoj (PCD), ktorá skúma obsahle rozvojové dôsledky politiky bohatých krajín, a ktorá je čoraz dôležitejšia aj pre mimovládny sektor.

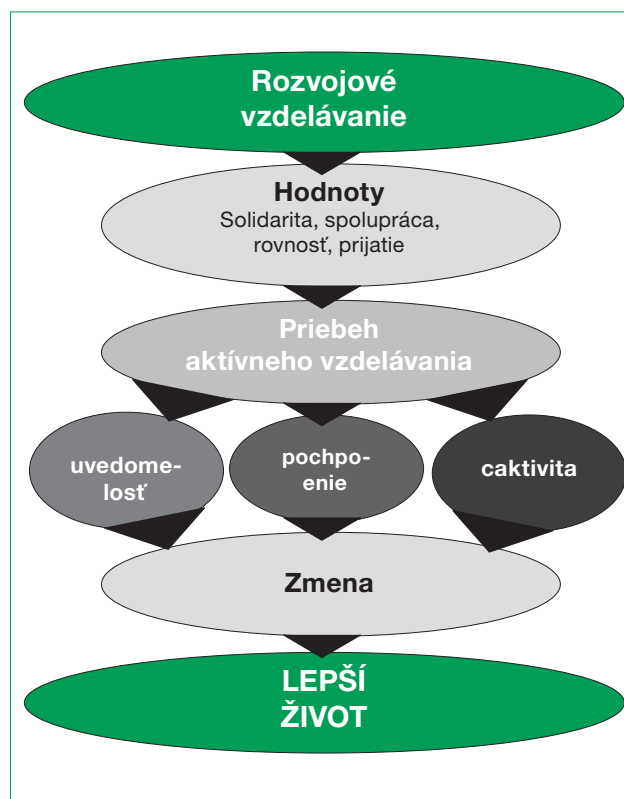
Témy nasledujúcej kapitoly sú:

- ❑ Úvod do rozvojového vzdelávania a jeho význam
- ❑ Prehľad európskej praxe rozvojového vzdelávania, so zvláštnym zreteľom na nové členské štáty
- ❑ Úvod do plánovania aktivít v záujme ochrany záujmov .

## O JE ROZVOJOVÉ VZDELÁVANIE?

CONCORD, Európska konfederácia mimovládnych humanitárnych a rozvojových organizácií nasledovne definuje pojem rozvojového vzdelávania:

- ❑ Rozvojové vzdelávanie je aktívny proces, ktorý je založený na hodnotách rovnosti, prijatia a spolupráce.
- ❑ Robí ľudí schopnými toho, aby nie len poznali priority medzinárodného rozvoja a pojem udržateľného ľudského rozvoja, ale tým, že pochopia dôvody a dôsledky celosvetových otázok, sa aj pohli smerom k činom založeným na osobnej účasti a informovanosti.
- ❑ Rozvojové vzdelávanie napomáha tomu, aby sa každý občan mohol v plnej miere zúčastniť na likvidácii celosvetovej chudoby a na boj proti vyhladeniu. Pátra po spravodlivejších a udržateľnejších národných a medzinárodných smerniciach,



4. obr.: Rozvojové vzdelávanie

založených na hospodárskych, spoločenských, enviromentálnych a ľudsko-právnych základoch.

Zatiaľ čo účastníci sektoru určujú čoraz viac obsahových definícií rozvojového vzdelávania, hore uvedené tvrdenie obsahuje hlavné prvky prístupu. Konečným cieľom je spravodlivejší a udržateľnejší globálny rozvoj, prostredníctvom vplyvu chovania sa a politiky globálneho Severu. Cieľová skupina rozvojového vzdelávania musí prejsť istým procesom – musí sa dostať od uvedomenia si, cez pochopenie, až ku činom.

Odkazom rozvojového vzdelávania je, že každý môže prispieť ku spoločenským zmenám. Každá rozvojovo – vzdelávacia činnosť musí zabezpečovať konkrétny spôsob na to, aby sa ľudia mohli stať súčasťou procesov. Časom povedie úspešné rozvojové vzdelávanie k vytvoreniu spoločností, pozostávajúcich z uvedomelých, schopnosťami obnorených občanov, ktorí v záujme spravodlivejšieho a udržateľnejšieho globálneho rozvoja prispievajú k vytvoreniu svetového hospodárstva a mocenských vzťahov.



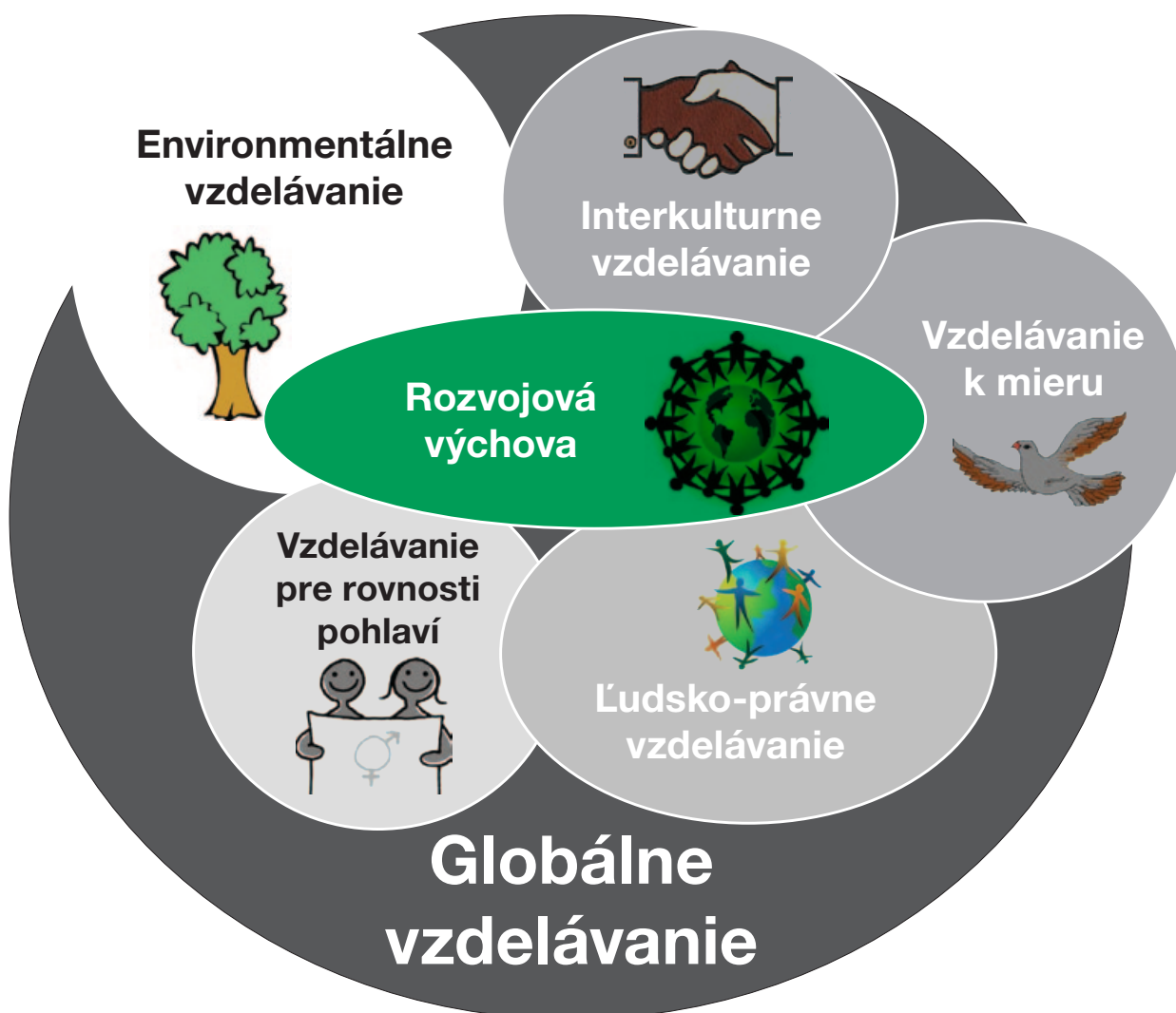
### Rozvojové vzdelávanie a iné druhy vzdelávania

Rozvojové vzdelávanie je úzko späté s inými oblasťami a prístupmi kolstva, ako napríklad s ľudsko-právnou výchovou, alebo s výchovou k udržateľnému rozvoju. Tieto pojmy sa často prekrývajú. Obsiahlym výrazom je 'globálne vzdelávanie'. Slovo 'globálne' poukazuje na obsah (celosvetové otázky), ako aj na metódy holistického pedagogického prístupu. Výrazy rozvojové vzdelávanie a globálne vzdelávanie používa väčšina významných účinkujúcich v sektore, ako napríklad fórum za rozvojové vzdelávanie CONCORD, globálna európska vzdelávacia sieť

(GENE), alebo európska riadiaca skupina rozvojového vzdelávania, ako synonymum.

Keďže sa rozvojové vzdelávanie zakladá na holistickom pedagogickom prístupe, s centrom pozornosti na žiakovi, metodika používaná v rozvojovo – vzdelávacej činnosti musí zodpovedať nasledovnému (neúplnému) zoznamu:

- ❑ Osobná – spája lokálne s globálnym
- ❑ Založená na účasti – pracuje spolu s cieľovou skupinou, nie pre ňu
- ❑ Kreatívna – účinkujúca na vety zmysly, nepoužíva iba reč



5. obr.: Globálne vzdelávanie

„Vezmi každý halier, ktorý si odložil na podporu Tanzánie, a miň ho v Spojenom Kráľovstve na to, aby si vysvetlil ľuďom fakty súvisiace s chudobou a ich dôvody.“  
(Julius Nyerere, bývalý prezident Tanzánie)



- ❑ *Má dráždiaci účinok* – využíva rozpory, neskrýva ich
- ❑ *Motivujúca* – ukáže možnosti účasti.

### *Rozvojové vzdelávanie ako politick in*

Okrem vzdelávacieho charakteru je konečný cieľ rozvojového vzdelávania silne politický: prostredníctvom zmeny prístupu a chovania sa občanov (vrátane výnoscov rozhodnutí), chce dosiahnuť politické a spoločenské ciele. Toto sa uskutočňuje prostredníctvom aktivít rôzneho druhu, a rozličných oblastí aktivít, od formovania názorov, cez formálne a neformálne procesy výuky, po kampane a politickú prácu uplatňovania záujmov. V takomto zmysle je vzdelávanie, ktoré urobí občanov schopnými účasti na spoločenských procesoch, nutne politickým nástrojom.

### *Pre o je d ležitá?*

Desať podložených argumentov o tom, prečo je rozvojové vzdelávanie čoraz dôležitejšie:

#### **1. Rozvojové vzdelávanie je jednou z odpovedí na globalizáciu**

Rozvojové vzdelávanie zabezpečuje potrebné vedomosti, znalosti, schopnosti a hodnoty pre plnohodnotnú účasť na zabezpečení vlastného blahobytu a blahobytu ostatných, a na to, aby sme mohli tak lokálne, ako aj globálne pozitívnym spôsobom prispieť ku globalizácii.

#### **2. Rozvojové vzdelávanie prispieva k boji proti celosvetovej chudobe**

Ako to už pred desaťročiami skončataval Julius Nyerere (viď. hore), najúčinnejším bojom proti chudobe by bolo zdolanie jej príčin, ktoré spočívajú v globálnom Severe a v medzinárodnom hospodárskom systéme. Rozvojové vzdelávanie v záujme zmeny tohoto systému prispeje k vytvoreniu kritickej masy.

#### **3. Rozvojová výchova bojuje proti zavádzajúcim informáciám**

Pre európsku verejnú mienku sú v súvislosti s globalizáciou a rozvojovými otázkami typické stereotypy, respektíve nevedomosť. Rozvojová výchova napomáha zbaviť sa týchto nedostatkov vo vedomostiach.

#### **4. Rozvojové vzdelávanie buduje nadanosti a schopnosti**

Sebaúcta, kritické uvažovanie, komunikácia, spolupráca, schopnosť prispôbiť sa, správanie sa v skupine a globálne občianstvo sú dôležité charakteristické črty modernej spoločnosti. Aktívne metódy rozvojového vzdelávania, založené na účasti, zaujmú žiaka, a napomáhajú jedincovi v rozvoji a vo vytváraní vlastných možností. *Rozvojové vzdelávanie je kvalitatívne vzdelávanie.*

#### **5. Rozvojové vzdelávanie posilňuje mimovládne spoločnosti**

Prístup k rozvojovému vzdelávaniu, založený na budovaní schopností a na účasti, posilňuje občiansku aktivitu. Silná mimovládna spoločnosť je jedným z predpokladov koherentných smerníc medzinárodnej spolupráce, zvláť v nových členských štátoch, kde musia byť tieto smernice medzinárodnej spolupráce ešte len vytvorené.

#### **6. Rozvojová spolupráca napomáha spoločenskej podpore ODA**

Rozvojové centrum OECD vidí pozitívnu súvislosť medzi väčšou uvedomelosťou a vyššou sumou, venovanou na rozvojové vzdelávanie. V tých piatich štátoch EÚ, kde venovali najviac na rozvojové vzdelávanie, sa hodnota platieb ODA blíži k 0.7 percentnému pomeru hodnoty GNP, alebo ju už aj dosiahla.





## Stav rozvojového vzdelávania v niektorých nových členských štátoch EÚ

V *Maďarsku* financovanie EÚ zohrávalo efektívnu úlohu vo vytvorení globálneho vzdelávania (toto je terminológia obľúbená v Maďarsku), keďže rozvojové vzdelávanie nie je prioritou vlády. Rozvojové vzdelávanie nie je systematicky vstavané do školských učebných osnov, a aj financovanie je nízke (560,000 euro v roku 2007.). Mimovládne spoločenstvo sa v ak prostredníctvom medzinárodnej platformy mimovládnych rozvojových organizácií HAND snaží o silnejší program rozvojového vzdelávania. Platforma má pracovnú skupinu globálneho vzdelávania, a HAND sa na európskej úrovni zúčastňuje konzorcia projektu DEEEP3, a je tiež hosťiteľom Letnej školy Európskeho rozvojového vzdelávania 2010.

V *Poľsku* sa vláda a mimovládne organizácie v čoraz väčšej miere zúčastňujú na vytváraní obsiahleho prístupu k rozvojovému vzdelávaniu. V Poľsku ako súčasť GENE v roku 2009. členovia siete vyhotovili prehľad sektoru. Táto správa bude základom budúcej národnej rozvojovej stratégie. Národná platforma mimovládnych rozvojových organizácií Grupa Zagranica vedie neustály dialóg tak s Ministerstvom zahraničných vecí, ako ja s Ministerstvom školstva, v záujme toho, aby sa rozvojové vzdelávanie stalo súčasťou školských učebných osnov a výučby učiteľov, a taktiež v záujme rozvoja mechanizmov financovania rozvojového vzdelávania. Na rozvojové vzdelávanie je prostredníctvom Ministerstva zahraničných vecí k dispozícii financovanie 900,000 euro, a 10 percent zahraničných rozvojových projektov je použiteľných na ciele rozvojového vzdelávania v Poľsku.

Zatiaľ čo niekoľko *slovenských* mimovládnych organizácií sa dosť aktívne zúčastňuje na vytváraní vzdelávacích programov alebo aktivít rozvojového vzdelávania, sektor zostáva slabý z dôvodu nedostatočnej vládnjej podpory a nedostačujúcej kapacity mimovládnych organizácií. Podpora použitá na rozvojové vzdelávanie je nízka (300,000 euro), a rozvojové vzdelávanie nie je súčasťou výučby učiteľov a školských učebných osnov (zatiaľ čo multikultúrna výchova v nej účinkuje). SlovakAid má malú podporu pre rozvojové vzdelávanie a nemá národný strategický proces.

Na rozvojové vzdelávanie sa ešte vždy nekladie potrebný dôraz v *Slovensku*, v dôsledku chýbajúcej vládnjej podpory a kapacity mimovládnych organizácií. Podpora ES, zvlášť počas predsedníctva Slovenska v EÚ, malo na národnú platformu rozvojových mimovládnych organizácií SLOGA, prevádzkujúcu skupinu rozvojového vzdelávania, pobádajúci účinok. V roku 2008. SLOGA zorganizovala medzinárodnú konferenciu pod názvom „Interkultúrny dialóg v rozvojovom vzdelávaní“, zameraný na zúčastnených tejto témy, a spolu s vládou začala vytvárať na národnej úrovni obsiahly prístup k rozvojovému vzdelávaniu. Tento proces je však pomalý, a financovanie rozvojového vzdelávania je aj naďalej veľmi slabé.

Zatiaľ čo v *Lotyšsku* je rozvojové vzdelávanie uznávaným prístupom, v dôsledku vplyvu finančnej krízy na krajinu je situácia financovania celého mimovládneho sektoru katastrofálna. Lotyšsko sa veľmi aktívne zúčastňuje na Sieti globálnej výuky mladých Európanov (GLEN), a pravidelne sa zúčastňuje mnohých európskych podujatí, ako napríklad Letnej školy Rozvojového vzdelávania a fóru rozvojového vzdelávania, ale sektor je ešte vždy zraniteľný.

### 7. Rozvojové vzdelávanie je demokratická požiadavka

Demokratické právo verejnej mienky na primerané informácie o rozvojovej spolupráci, a na zúčtovateľnosť svojej vlády o dôslednom a efektívnom používaní daní, v záujme zmiernenia chudoby.

### 8. Rozvojové vzdelávanie je politická povinnosť

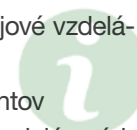
V neustále narastajúcom počte politických povinností a prehlásení vlády a inštitúcie uznávajú význam rozvojového vzdelávania.



Väčšina Európanov nevie o tom, že aj partnerské krajiny realizujú rozvojové vzdelávacie programy. Napríklad brazílske kolské rozvojové vzdelávacie programy fungujú veľmi aktívne.

Preto sa európske rozvojové mimovládne organizácie musia cítiť povzbudzované na to, aby:

1. spájali európske a neeurópske rozvojové vzdelávacie programy
2. organizovali výmeny učiteľov a študentov
3. sa zúčastňovali na rozvojových vzdelávacích programoch partnerských krajín
4. zabezpečovali partnerským krajinám možnosť zasahovať do rozvojových vzdelávacích programov, napríklad zainteresovaním prisťahovalcov žijúcich v EÚ



### 9. Rozvojové vzdelávanie vzrastá

Sektor v minulom desaťročí rýchlo narastal: čoraz viac štátov má vlastnú stratégiu rozvojového vzdelávania na národnej úrovni, rozpočty stúpajú, počet účinkujúcich stúpa.

### 10. Rozvojové vzdelávanie funguje

Hodnotenia a štúdie, napríklad materiály OECD, Európskej rady, alebo GENE ukazujú pozitívny účinok rozvojového vzdelávania.

## ÚLOHA ROZVOJOVÉHO VZDELÁVANIA V NOVÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH

Programy rozvojového vzdelávania zohrávajú kľúčovú úlohu v tom, aby boli spoločnosti nových členských štátov lepšie informované v súvislosti s rozvojovými otázkami. Mimovládne organizácie nových členských štátov hrajú aktívnu úlohu v zavede-

ní rozvojového vzdelávania na základnej, strednej, respektíve vysokoškolskej úrovni, aj mimo oficiálnych školských systémov. Výmeny názorov ohľadne definovania a obsahu rozvojového vzdelávania prebiehajú v súčasnosti.

Rozvojové vzdelávanie môže prispieť predovšetkým k nasledovnému:

- Odovzdávanie vedomostí o ľudstve mládeži
- Vyučovanie globálnych otázok s využitím interaktívnych pedagogických metód
- Informovanie daňových poplatníkov o tom, ako strávia ich peniaze
- Pobádanie lepšieho rozdelenia verejných podpôr, v prípade žiadostí podaných v kritickej situácii, respektíve v prípade projektov súvisiacich s rozvojom a ľudskými právami
- Potvrdenie výdavkov vlády navyše, tak ako to požaduje *acquis communautaire* (skúsenosť spoločenstva)
- Posilňovanie zúčtovateľnosti a tým aj posilnenie demokracie v nových členských štátoch



Aktivista PHO protestuje na konferencii OSN o klimatických zmenách v poľskej Poznani. Zdroj: PHO

## KAPITOLA 6

# FUNGUJE TO? PRAKTICKÝ NÁVOD KU KAMPANI NA PODPORU ROZVOJA – ĽUDSKO-PRÁVNÝ PRÍSTUP V KAMPANI

V rámci programu MRG s názvom „Podpora rozvoja v Európe: Smerom ku kritickým masám a ďalej“, osem mimovládnych organizácií – Slovinské centrum pre Afriku, Annwin Slovensko, Nadácia za rozvoj demokratických práv Maďarsko (DemNet), Maďarská platforma pre Afriku (MAP), Koalícia Karat Poľsko, Poľská Humanitárna Organizácia (PHO), SOS Malta a Mladí proti AIDS Lotyšsko, realizovalo vo svojich krajinách jednoročnú kampaň. Jej cieľom bolo v širokom okruhu rozširovať vedomosti v oblasti rozvoja. Spoločným bodom kampaní bolo vzdelávanie mladých v otázkach rozvoja. Táto kapitola oboznamuje s najdôležitejšími základnými zásadami kampane. Nie je jej cieľom predstavenie celého spektra nástrojov kampane, ale sumarizovanie základných znalostí, a sústreďujúc sa na know-how, získané počas kampaní realizovaných partnerskými organizáciami, na dobrú prax, a na pozitívne a negatívne príklady, to jest, predstavuje použitie ľudsko-právneho prístupu ku kampani zo strany praxe.





## O ZNAMENÁ ĽUDSKO-PRÁVNY PRÍSTUP V KAMPANI?

Kampaňovanie je vypracovanie a používanie takej stratégie, ktorá mobilizuje ľudí k dosiahnutiu určitého výsledku, alebo zmeny. Kampaň je založená na analyzujúcom prieskume, upozorňuje na určitý problém, a je cieľom je navrhnutie riešenia. Kampaňovanie nikdy neznamená iba jednu aktivitu, je to vždy rad viacerých aktivít, ktoré strategickým spôsobom prispievajú k dosiahnutiu cieľa (cieľov). Keď používame pri kampaňovaní ľudsko-právny prístup, realizujeme v každej jej fáze princíp dôstojnosti, spravodlivosti, rovnosti, ako aj dodržiavania menšinových práv.

Používanie ľudsko-právneho prístupu počas kampane znamená nasledovné:

- ❑ *Tvoja kampaň používa v prvom rade ľudsko-právny rámcový systém.* Ako porovnávací základ používaj medzinárodné a domáce ľudsko-právne normy, a svoje správy koncipuj v tomto rámcovom systéme, pokiaľ boli porušené ľudské práva. Napríklad ak nejaká skupina nemá prístup k pitnej vode: v zmysle ICESCR je nesudziteľným právom každého ľudského tvora mať prístup k vode.
- ❑ *Tvoja kampaň urobí príjemcov schopných uplatňovať svoje práva.* Obrň oprávnených (vylúčené spoločenstvá, etnické, národné, náboženské a jazykové meniny, ľudí s handicapom, mladých, ženy, atď.) vedomosťami, aby dokázali vyzvať úrady k úcte a dodržiavaniu svojich práv. Nestavaj ich do pozície obeť, nevoľ si také zobrazenia, a nevytýľuj svoje správy tak, aby boli kvôli senzácii prehnané, respektíve aby stereotypizovali ľudí alebo miesta (viď **kódex správania sa CONCORD** vzťahujúci sa na zobrazovania a správy).
- ❑ *Tvoja kampaň osloví každý segment spoločnosti, vrátane vylúčených menšín.* Podporuj spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, zastupujúcimi spoločensky vylúčené skupiny, ako napríklad meniny, utečencov, ľudí s handicapom,

Pomocou nasledovných piatich zásad sa presvedč o tom, či správne používa ľudsko-právny prístup:

- ❑ Tvoja kampaň používa ako normatívny rámec ľudské práva.
- ❑ Tvoja kampaň robí príjemcov schopných bojovať za svoje práva
- ❑ Tvoja kampaň osloví každý segment spoločnosti, vrátane vylúčených menín.
- ❑ Tvoja kampaň zastupuje široké spektrum skupinových záujmov, vrátane záujmov najzraniteľnejších spoločenstiev.
- ❑ Tvoja kampaň je zúčtovateľná.

atď. Môžete si vymieňať poznatky, z čoho môžu profitovať obe strany.

- ❑ *Tvoja kampaň zastupuje široké spektrum skupinových záujmov, vrátane záujmov najzraniteľnejších spoločenstiev.* Keď bojuje proti zneužitiu ľudských práv, zastupuj záujmy v etkých skupín, ktoré sú v záležitosti zainteresované, vrátane žien, detí, menín, pôvodného obyvateľstva, alebo iných vylúčených skupín. Zainteresuj ich do svojej práce, respektíve ich požiadaj, aby sa hovorili o tom, čo ich postihlo.
- ❑ *Tvoja kampaň je zúčtovateľná.* Zviditeľni svoju kampaň. Kontrolný a vyhodnocovací systém si naplánuj spolu s tými spoločenstvami, ktoré počas kampane zastupuje. Zabezpeč ich účasť na plánovaní, realizácii, uskutočnení, kontrole a vy-

Ľudsko-právny prístup je použiteľný nie len pre rozvojové smernice, pojem je možno dať v plnej miere do súvislosti aj s prácou mimovládnych organizácií. Prezri si svoju organizačnú štruktúru, a pozri sa, či vynávanie rozhodnutí funguje na základe účasti a či je zúčtovateľné, či sú riadiace procesy transparentné a zúčtovateľné, a do akej miery sa podarilo zainteresovať do práce vylúčené skupiny, napríklad meniny, ľudí s handicapom, alebo ľudí z LGBT. Vypracuj si program aktivít na použitie ľudsko-právneho prístupu v organizačnej štruktúre. **Na preštrenie používaj návod Amnesty International.**



hodnotení kampane, a postaraj sa o to, aby ich hľadiská boli zabudované do kampane. Zvý i sa tým legitimita tvojej kampane.

## 1. KROK: NA TO, ABY SME NIE OROBILI SPRÁVNE, MUSÍME VEDIE , O SA DEJE

Ak chce zmeniť nejakú smernicu, respektíve prax, alebo niečí prístup, musí poznať záležitosť, účastníkov a vlastné zdroje síl. Zmapovanie týchto skutočností neznamená v každom prípade obtiažny a namáhavý proces. Obetuj trochu času na preskúmanie pozadia, a presvedč sa o tom, že tvoje aktivity sú cielené a efektívne. Urob si zoznam najdôležitejších úloh a poznatkov, a začni podrobne plánovať. Na kampaň je potrebná energia, čas a peniaze, a veľké výsledky sa podarí dosiahnuť tak, ak záležitosť skúmame s kritickým analytickým prístupom. Plánuj vopred a vypracuj si rôzne možné scenáre. Na to musí situáciu poznať v celej jej hĺbke.

### Záležitosť

Nasledujúci zoznam otázok pomôže určiť hľadiská, ktoré môžu formovať tvoju kampaň:

1. Ktoré sú medzinárodné a regionálne ľudsko-právne povinnosti cieľovej krajiny, zapadajúce do témy? (Vid'. [tabuľku o situácii ratifikácií MRG](#))
2. Chráni právo ústava alebo iné domáce zákony? Aké oficiálne alebo neoficiálne prekážky bránia úplnej realizácii práva?

*Teraz urob analýzu situácie. Ako aktivista nového členského štátu plánuje takú kampaň, ktorá sa bude zaoberať zneužívaním ľudských práv v súvislosti s rozvojom. Jednou z tvojich aktivít je rozvojové vzdelávanie. Hľadá vo svojej krajine takých účastníkov, ktorý môžu vyvíjať tlak na vládu podporovanej krajiny, a dokážu dosiahnuť zmeny. Analyzuj situáciu*

3. Ktorých spoločností sa týka zneužívanie ľudských práv, a aké to má vedľajšie účinky na spoločnosť (choroby, chudoba)? Vymenuj základné poburujúce skutočnosti. Sú niektoré spoločenské vrstvy, napríklad ženy, deti, menšiny alebo pôvodné obyvateľstvo, záležitosťou viac dotknuté, ako iné?
4. Čo urobili jednotlivci, skupiny, podporné organizácie alebo mimovládne organizácie v cieľovej krajine pre zlepšenie situácie tam žijúceho obyvateľstva?
5. Čo je potrebné zmeniť? Vypracuj zoznam vecí, ktoré by si chcel zmeniť, a zorad' ich podľa dôležitosti.
6. Prečo doteraz nenastala zmena?
7. Na plnenie akých povinností sa zaviazala tvoja krajina vo svojich medzinárodných rozvojových smerniciach?
8. V ktorých krajinách realizuje tvoja krajina rozvojové projekty? Ktoré krajiny sú najdôležitejšími partnermi tvojej vlády v medzinárodnej rozvojovej spolupráci?
9. Do akej miery poznajú tvoji spoluobčania povinnosti súvisiace s rozvojom? **Pozri si novú správu Eurobarometra o nových členských štátoch.**
10. Čo urobili jednotlivci, skupiny alebo mimovládne organizácie v tvojej krajine? Aké kroky alebo opatrenia urobili úrady?
11. Aká je situácia rozvojového vzdelávania v tvojej krajine? Je rozvojové vzdelávanie súčasťou školských učebných osnov? Zabezpečuje tvoja vláda zdroje na podporu rozvojového vzdelávania? Pozri si správy a prieskumy na webovej stránke DEEEP ([Link 1.](#), [link 2.](#)).

Rozíri zoznam o ďalšie otázky.

### Ú inkujúci

1. Ktoré ministerstvo zodpovedá za koordináciu a realizáciu medzinárodnej rozvojovej politiky? Ktoré ministerstvá sa zúčastňujú na procesoch medzinárodnej rozvojovej spolupráce? Ktoré ministerstvo rozhoduje o sume ODA?
2. Existuje firma, ktorá je bezprostredne zainteresovaná na realizácii vládnych rozvojových projektov?





3. Čo robí vláda cieľovej krajiny v záujme ochrany, úcty a dodržiavania ľudských práv?
4. Kto sú obeť zneužívania ľudských práv v cieľovej krajine? Žijú takéto osoby v tvojej krajine (utečenci, aktivisti, špecialisti, známe osobnosti, atď.)? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami.
5. Ktorí jedinci, skupiny, podporné organizácie alebo mimovládne organizácie pracujú v cieľovej krajine? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami.
6. Ktoré mimovládne organizácie realizujú medzinárodné rozvojové projekty, alebo bojujú za transparentnejšiu a lepšiu rozvojovú politiku? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami.
7. Ktorí úradníci samosprávy, parlamentní poslanci alebo poslanci Európskeho parlamentu urobili prehlásenie alebo podnikli kroky (pozitívne alebo negatívne), súvisiace s tvou témou? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami alebo súpermi.
8. Ktorí novinári, redaktori respektíve médiá alebo akademickí znalci publikovali (pozitívne alebo negatívne) články v súvislosti s rozvojovými otázkami alebo s rozvojovým, respektíve s ľudsko-právnym vzdelávaním? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami alebo súpermi.
9. Ktoré známe osobnosti sa už zúčastnili podpornej činnosti alebo boli tvármi takejto kampane? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami.
10. Ktoré firmy realizujú medzinárodné rozvojové projekty?
11. Ktoré mimovládne organizácie pracujú na popularizácii rozvojového vzdelávania, globálneho vzdelávania, respektíve ľudsko-právneho vzdelávania,

alebo realizujú kolénia takéhoto druhu v kolách? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami.

12. Ktoré školy už zabudovali do svojich učebných osnov prvky rozvojového vzdelávania, alebo ktorí učitelia poskytli možnosť aktivistom, pracujúcim na popularizácii rozvojového vzdelávania, mať u nich hodinu, alebo mimo učebných osnov organizovať programy v súvislosti s otázkami rozvoja? Oni môžu byť tvojimi potenciálnymi spojencami.

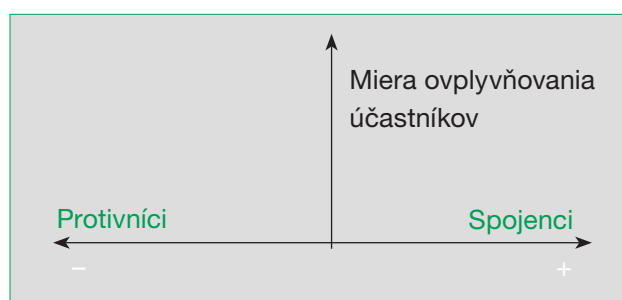
Rozíri zoznam o ďalšie otázky.

Spojenci	Protivníci
Potenciálni spojenci	Potenciálny protivníci

Hodnotenie najdôležitejších účinkujúcich rob v troch

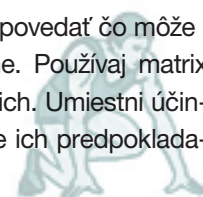
**6. obr: Matrix moci**

dimenziách. Umiestni svojich spojencov a protivníkov v súradnicovej sústave na základe toho, aký môžu mať vplyv na výsledok tvojej kampane. Napísašpoň jednu z ich slabých a silných stránok, a pokús sa vyrátať ich ciele a plány do budúcnosti.



**7. obr.: Mapa kľúčových účastníkov**

Po určení účinkujúcich musíš predpovedať čo môže od nich očakávať počas kampane. Používaj matrix moci a mapu kľúčových účinkujúcich. Umiestni účinkujúcich v tejto tabuľke na základe ich predpokladaného postoja ku kampani.



Oddych a zábava v jednej z tvorivých dielní organizovanej Maďarskou platformou pre Afriku, v Maďarsku. Zdroj: MAP





al í návod na zmapovanie kľúčových účastníkov nájde v **príručke pre kampane Civicus**.

### Zdroje síl

1. Má v cieľovej krajine kontakty s jednotlivcami, skupinami alebo mimovládnyimi organizáciami?
2. Akými zdrojmi síl disponujú? Ako vedia prispieť k úspechu kampane?
3. Ako chce zainteresovať príjemcov do vynárania rozhodnutí a do v etkých ostatných častí kampane?
4. Akým spôsobom je kampaň zúčtovateľná príjemcom?
5. Aké zdroje síl má k dispozícii na kontrolu procesov kampane? Má dobre vypracované meracie čísla na vyhodnotenie účinku na rozvoj a na ľudské práva?
6. Koľko ľudí dokáže zmobilizovať na prácu v súvislosti s realizáciou kampane? Majú základné poznatky o rozvoji a ľudských právnych normách?
7. Aké schopnosti a nadanosti majú, a aké úlohy je im možno zveriť? Koľko času dokážu tejto záležitosti zasvätiť?
8. S koľkými ľuďmi sa dokáže skontaktovať a mobilizovať ich?
9. Aké finančné zdroje má k dispozícii?
10. Aké časové zdroje má k dispozícii?
11. Akú infra truktúru má k dispozícii?

Roz ír zoznam o ďal ie otázky.

**Dôležité je aby si sa NEVZDÁVAL.** Vyťaž čo najviac z toho, čo má k dispozícii, a bude prekvapený, koľko možností má v rukách. Ak nemá nejaký zdroj k dispozícii, premý ľaj, ako ho môže nahradiť. Ak napríklad nemá kreatívneho projektanta na projekt, smelo vyhľadaj profesionálnu firmu. Je celkom ľahko možné, že sa s radosťou postavia do služby dobrej veci, keďže svoju prácu môžu evidovať aj ako činnosť CSR (spoločenská zodpovednosť firiem) alebo sa môžu so svojimi kreatívnymi materiálmi zúčastniť na odborných konkurzoch.

### Bud' .M.A.R.T

#### Š. Špecifické



Tvoje ciele musia byť veľmi konkrétne a orientované na výsledky.

#### M. Merateľné

Urči si aj v číslach, čo chce dosiahnuť. Meracie čísla sa dajú priradiť iba k špecifickým cieľom.

#### A. Atraktívne (dosiahnuteľné)

Vezmi do úvahy svoje ľudské, finančné a časové zdroje. Presvedč sa o tom, že tvoje ciele sú ambiciózne, zároveň v ak aj reálne.

#### R. Reálne

Zaoberaj sa problémom, ktorý u ľudí vyvoláva obavy alebo hnev. Ponúkni riešenie.

#### P. Plánovaný čas

Urči si pre seba termín, dokedy by si chcel dosiahnuť svoje ciele.

## 2. KROK: UR I SI CIELE

Pod dôkladnom vyhodnotení ľudsko-právnej situácie musí určiť počet tých záležitostí, s ktorými by si sa chcel zaoberať počas kampane. Musí ich pretvoriť na konečné a špecifické ciele, a zoradiť ich podľa dôležitosti.

### Kone n cieľ

Pod konečným cieľom sa rozumie tvoja dlhodobá predstava, ktorú si si o záležitosti vytvoril. Konečný cieľ môže byť veľmi široký, a nemusí byť bezpodmienečne merateľný. Odzrkadľuje obraz, ktorý žije v tvojej myšlienke, to, akým by si chcel vidieť svet.



### Príklad

Prvý **miléniový rozvojový cieľ**: likvidácia extrémnej chudoby a hladomoru.

#### *pecifické ciele*

Na základe dôkladnej analýzy situácie *urči problémy proti ktorým chceš bojovať*. Kategorizuj tieto problémy a pretvor ich v strednodobé a krátkodobé ciele.

*Vytýč si dôkladne vypracované ciele*. To je kľúč k úspechu. Pracuj s veľmi konkrétnymi, jednoznačne určenými, a – čo je veľmi dôležité – merateľnými cieľmi. Musí veľmi jasne vidieť, aký výsledok chce kampaňou dosiahnuť, aby sa ti medzičasom nestratil z očí cieľ.

### Príklad

pecifické ciele patriace k prvému miléniovému rozvojovému cieľu boli určené na obdobie 2000–2015. Sú to nasledovné ciele:

*Špecifický cieľ 1a.*: Znížia pomer ľudí, žijúcich zo sumy menšej, ako jeden dolár na deň, na polovicu.

*Špecifický cieľ 1b.*: Realizujú pre každého dostupnú úplnú a produktívnu zamestnanosť a dôstojnú prácu, vrátane žien a mladých ľudí.

*Špecifický cieľ 1c.*: Znížia na polovicu pomer hladujúcich.

*Urči si svoje vlastné meracie čísla. Kľúčom k úspechu je hodnotenie*. Vypracuj si vlastné meracie čísla, kontroluj procesy kampane, a po každej činnosti, ako aj po ukončení každej činnosti, vyhodnoť dosiahnuté výsledky.

*Používaj existujúce meracie čísla*. Naratívne a kvalitatívne správy, údaje založené na prieskumoch o pripomienkach ku ochrane práv, respektíve oficiálne štatistiky ti pomôžu na všeobecnej úrovni rozhodnúť, či nastal pokrok.

alšie príklady na ľudsko-právne meracie čísla, vzťahujúce sa na konkrétne rozvojové programy, nájde v anotácii UNDP.

### Príklad

Meracie čísla špecifických cieľov patriace k prvému miléniovému rozvojovému cieľu sú nasledovné:

#### *Meracie čísla špecifického cieľa 1a.:*

1.1 Pomer obyvateľstva, žijúceho zo sumy menšej ako jeden dolár na deň (parita kúpnej sily (PPP)).

1.2 Pomer trhliny chudoby (squared poverty gap)

1.3 Podiel najchudobnejšej pätiny obyvateľstva na nahromadenej domácej spotrebe

#### *Meracie čísla špecifického cieľa 1b.:*

1.4 Tempo nárastu GDP pripadajúceho na jedného zamestnaného

1.5 Pomer zamestnanosti k obyvateľstvu

1.6 Pomer zamestnaných, žijúcich zo sumy menšej, ako jeden dolár na deň (PPP)

1.7 Pomer samostatne zamestnaných a pracujúcich rodinných príslušníkov žijúcich v spoločnej domácnosti, ku celkovej zamestnanosti.

#### *Meracie čísla špecifického cieľa 1c.:*

1.8 Ako často sa vyskytujú podviživené deti mladšie ako päť rokov.

1.9 Pomer obyvateľstva žijúceho na strave zabezpečujúcej nižšiu úroveň ako minimálna úroveň energie získanej z potravy.

OSN si vzhľadom na svoje rozmery, ľudské zdroje, kapacitu použiteľnú na vyhodnocovanie a kontrolu, vytýčila ambiciózne ciele. Maj na zreteli, aké má k dispozícii

Prehodnocuj sám seba a uvažuj nad tým, ako by si mohol pracovať efektívnejšie. Chceš predsa zmeniť svet.





zdroje síl a buď ambiciózny, ale na základe zdrojov síl, ktoré má k dispozícii. Výsledky sú aspoň také dôležité – ak nie dôležitejšie – ako samotný proces. Môže byť osožné, ak svoju činnosť obmedzí na jeden obvod, alebo región. Pomôže ti to pracovať v dobre ohraničených rámcoch, a ľahšie urobiť očakávané výsledky merateľnými.

### 3. KROK: VYBUDUJ SI SVOJU STRATÉGIU A URČI SI TAKTIKU

Teraz sa musí rozhodnúť na akom bojisku chce bojovať. Ak sa napríklad snaží o úplnú a produktívnu zamestnanosť, dostupnú pre každého, a o realizáciu dôstojnej práce, vrátane žien a mladých ľudí (mileniové rozvojové ciele, špecifický cieľ 1b.), môže použiť veľmi rozdielne stratégie. Môže lobovať u vlády v záujme efektívnejšej rozvojovej politiky. Môže robiť nátlak na firmy, ktoré nedávajú dostatočný plat za prácu ľuďom žijúcim v oblasti, ale svoje výrobky aj napriek tomu predávajú v rozvinutých krajinách za veľmi vysoké ceny. Môže pretvárať názory ľudí na tému, a môže ich mobilizovať v záujme toho, aby robili nátlak na podporované vlády, aby tie prideliť zdroje aj odtrhnutým regiónom, toto môže zviazať s akciami na finančnú podporu práce mimovládnych organizácií alebo podporných organizácií, pracujúcich v regióne. Môže sa pripojiť ku hnutiu za práva žien, a môže mobilizovať ľudí na zmenu nariadení alebo praxe založenej na tradíciách znevýhodňujúcich ženy, to môže spojiť s akciami na finančnú podporu práce mimovládnych organizácií alebo podporných organizácií, pracujúcich v regióne.

Toto je iba niekoľko príkladov, k dispozícii sú rozličné možnosti. Na zvolenie najlepšieho prístupu musí poznať záležitosť, účinkujúcich a – čo je veľmi dôležité – svoje vlastné zdroje síl a schopností. Rôzne stratégie sa zameriavajú na rozličné cieľové skupiny, a musí vedieť, na ovplyvňovanie ktorej cieľovej skupiny má dost síl. V každom prípade vypracujú rôzne možné scenáre, a rozmyslí si vopred, čo sa asi stane, ak začne s akciou.

#### Určenie cieľovej skupiny

Cieľová skupina je súhrn spojencov, protivníkov, plničov záväzkov a oprávnených. Čo možno najpresnejšie opí

Na tomto bode e te nemusí spisovať činnosť (zbiehanie podpisov na petíciu, bojkot výrobku alebo organizovanie verejnej udalosti pre supermarket). Toto sú nástroje a ich zber bude až v ďalšom krokom.

Môže sa rozhodnúť pre vytvorenie viacerých pracovných skupín, tomu zodpovedajúce vypracuje stratégie, a začne boj z niekoľkých strán. Nezapodniť zosúladiť svoje kroky

osoby patriace do tvojej cieľovej skupiny, a pomenuj kompetentných jedincov, alebo skupiny (parlamentní poslanci, vedúci firiem, skupiny, osoby, atď.). Čím presnejšie ich opíšeš, tým lepšie bude vedieť určiť, akými záujmami a hodnotami sa riadia. Sústreď sa na osoby vynajímajúce rozhodnutia. Nasledujúci hore uvedený príklad, ak sa rozhodne robiť nátlak na firmy, musí poznať vedenia firiem, ich prehlásenia, firemnú politiku, výrobky, ktoré vyrábajú v krajinách oprávnených, a musí mať k dispozícii zoznam obchodov, v ktorých tieto firmy predávajú svoje výrobky. Musí tiež vedieť, koho chce mobilizovať. V tomto prípade musí mať predstavu o tom, aký ľudia kupujú tieto výrobky, a musí poznať aj ich postoj, a tiež to, na akej platforme sa s nimi možno skontaktovať (online kde, v akých miestnych novinách, v akých reštauráciách, atď.). Podľa tohoto príkladu je pravdepodobné, že majitelia obchodov, predávajúcich výrobky firiem, budú v kampani tvojimi protivníkmi.

#### Tón kampane

Tón použitý v kampani vo veľkej miere určuje prístup diskusných partnerov k záležitostiam. Je strategickým rozhodnutím, či počas kampane začne kritickým tónom namiereným proti vláde, alebo si najskôr

Úseky plánu kampane sú úzko späté. Ako postupuje v procese plánovania, respektíve tak isto aj počas kampane sa môže stať, že musí obnoviť zoznam spojencov a protivníkov, alebo upraviť stratégiu.





trpezlivý, a prejde na silnejší tón až keď tvoje požiadavky nebudú splnené.

### Slovinské centrum pre Afriku



Slovinské centrum pre Afriku spustilo kampaň za zmenu názorov o rozvojových otázkach Afriky. Kampaň bola spojená so životom afrických prisťahovalcov, žijúcich v Slovinsku, a mimovládna organizácia zainteresovala prisťahovalcov žijúcich v krajine. Centrum pre Afriku realizovalo pre afrických prisťahovalcov tvorivú právnickú dielňu. Po prednáškach odborníkov nasledovali osobné správy afrických prisťahovalcov, ktorí sa z prvej ruky podelili o skúsenosti o najlepšie nasledovania hodné príklady toho, ako usporiadali svoj taktívny pobyt a dosiahli znovuzjednotenie rodiny, respektíve ako získali pracovné povolenie. Prisťahovalci sa zúčastnili ďalších činností – napríklad rozhovorov za okrúhlym stolom.

Pri budovaní komunikačnej stratégie používaj ľudsko-právny prístup. Odvolávaj sa na ľudské práva. Chceš napomáhať realizácii v eobecných ľudských práv. Definuj svoje ciele pomocou ľudsko-právneho rámcového systému. Postav sa za ľudské práva.

Daj slovo oprávneným. Skontaktuj sa s jedincami, skupinami alebo mimovládnymi organizáciami, žijúcimi v krajinách oprávnených, alebo s utečencami žijúcimi v tvojej krajine, a umožni im ozvať sa. Požiadaj ich, aby o prípadoch, ktoré sa im stali, hovorili kde sa len dá.

Zaisti účasť najzraniteľnejších skupín. Zainteresuj ľudí, ktorí sú prípadne v znevýhodnenej situácii, hoci aj v rámci vlastného spoločenstva, napríklad ženy, deti, menšiny alebo pôvodné obyvateľstvo.

Urob oprávnených schopnými hovoriť o svojich problémoch. Nestavaj ich do pozície obeť, nevoľ si

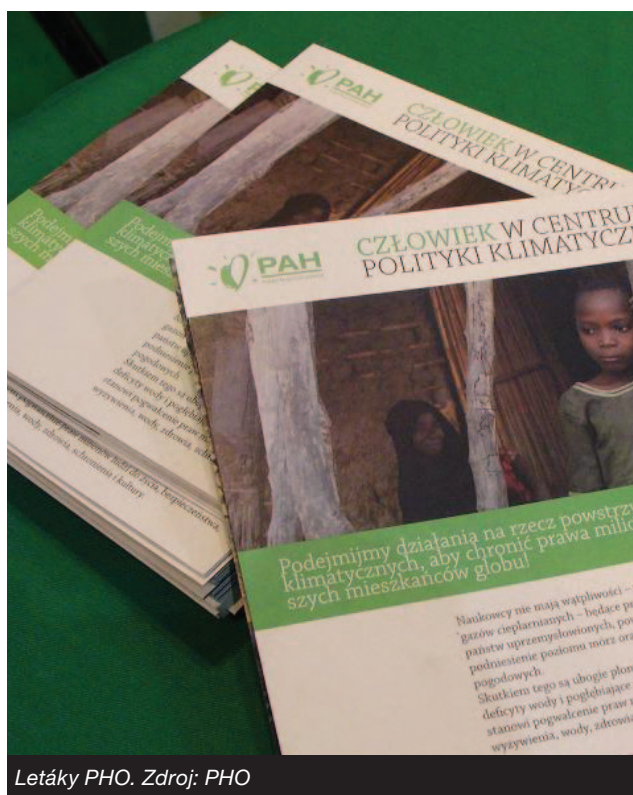


Účastník práce tvorivej dielne Centra pre Afriku.  
Zdroj: Slovinské Centrum pre Afriku

### PHO



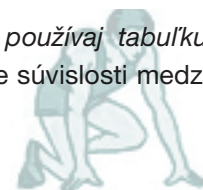
Poľská humanitárna organizácia (PHO) spustila kampaň upozorňujúcu na škodlivé účinky klimatických zmien na rozvojové krajiny a z toho vyplývajúce porušovanie práv. Konferenciu OSN o klimatických zmenách usporiadali 1 – 12 decembra 2008. v Poznani, a PHO využila túto príležitosť na to, aby usmernila pozornosť na ľudsko-právnu dimenziu témy. Jedným z jej cieľov bolo informovať pred konferenciou médiá o súvislosti medzi ľudskými právami a klimatickými zmenami. Preložila hlásenie Oxfam s názvom „Bezprávosti súvisiace s klimatickými zmenami a ľudské práva: Človek v centre smerníc súvisiacich s klimatickými zmenami“ do poľštiny, a v deň uverejnenia hlásenia, mesiac pred poznaňskou konferenciou, zorganizovala spoločnú tlačovú konferenciu s Oxfam a s Poľskou zelenou sieťou. Na tlačovej konferencii upozornili na súvislosti medzi porušením ľudských práv a klimatickými zmenami. Novinárom, ktorí sa zúčastnili konferencie, rozдали poľskú verziu hlásenia, respektíve informačný materiál. Vďaka dobrému načasovaniu ľudské dimenzie klimatických zmien vzbudili veľkú odozvu v médiách.



Letáky PHO. Zdroj: PHO

také zobrazenia, a ne tylizuj svoje správy tak, aby boli kvôli senzácii prehnané, respektíve aby stereotypizovali ľudí alebo miesta (viď. **kódex správania sa CONCORD** vzťahujúci sa na zobrazovania a správy).

Na zosúladenie svojej činnosti používaj tabuľku GANNT. Táto tabuľka znázorňuje súvislosti medzi harmonogramom a činnosťami.



V tejto fáze môže usporiadať burzu nápadov o činnosti. Nevypracuj činnosti, iba urči ich poradie. Pozoruj dynamiku svojej kampane, pozri sa na ňu, ako na hudobné dielo. Rozhodni sa, čo je lepšie: vytváranie tlaku z kroka na krok, alebo távať s veľkým rozruchom. Urči vyvrcholenie (alebo vyvrcholenia) kampane. Premysli si, na ktorú časť kampane chce usmerniť pozornosť médií, a kde sa chce radšej vyhnúť verejnosti.

Ak spolu pracuje viacero pracovných skupín, teraz zosúlaď kroky a stratégie. Dynamika každého radu činností je iná. Poradie nástrojov, ako napríklad mobilizácia, lobovanie, zverejnenie v médiách, demonštrácie, alebo iné činnosti zamerané na zmenu názorov, atď. môže byť rozdielne, v etape snahy však musia smerovať k tomu istému cieľu. Komponuj jednotné dielo zladením činností na rozličných dejiskách.

### ANNWIN

ANNWIN robí na Slovensku kampaň za popularizáciu rozvoja, a chcel pobádať vládu na zvýšenie miery ODA. V roku 2009. boli na Slovensku dvoje voľby – volili prezidenta republiky a poslancov do Európskeho parlamentu. Zdalo sa byť dobrým nápadom osloviť poslancov v súvislosti so záležitosťou na začiatku kampane, nakoniec sa však tento krok ukázal byť zlou voľbou. Väčšina ľudí v nových členských štátoch si nie je najisto s rozvojovými povinnosťami svojej vlády, preto nemá zmysel popularizovať túto otázku počas volebnej kampane. Navyše pozornosť médií nesmerovala na tému rozvoja.



Študentia ich práce v jednej z tvorivých dielní ANNWIN na Slovensku. Zdroj: ANNWIN

Ak chce mať prednášku o rozvojových otázkach vo vyučovacom deň, alebo plánuje programy mimo učebného plánu, nezabudni sa prispôbiť školskému roku, a s dostatočným predstihom, ešte pred prvým polrokom sa dohodov s učiteľmi a triednym učiteľom. Koniec polroka je na stredných školách, rovnako ak aj na vysokých školách veľmi vyťaženy.





Príklad diagram GANNT	11.09	12.09	01.10	02.10	03.10	04.10	05.10	06.10
<b>Analýza situácie</b>								
Analýza prípadu	█							
Analýza účastníkov		█						
Nákres matrixu moci			◇					
Mapa kľúčových účastníkov			◇					
Analýza zdrojov síl			█					
Vytýčenie cieľov				█				
Analýza .M.A.R.T.				◇				
<b>Vypracovanie stratégie a taktiky</b>								
Určenie cieľových skupín				█				
Určenie tónu kampane				█				
Načasovanie				█				
Stratégia budovania stykov				█	█			
<b>Aktivity</b>								
1. aktivita					█	█	█	
2. aktivita					█	█	█	
3. aktivita					█	█	█	
<b>Vyhodnotenie</b>								█

### Načasovanie a taktika

Je dôležité vopred si naplánovať začiatok kampane, načasovanie jednotlivých činností, a poradie jednotlivých krokov. Môže sa rozhodnúť tak, že začne lobovaním. Je možné, že bude považovať za efektívnejšie mobilizovať ľudí, vyzvať na bojkot nejakého výrobku, a potom začne vyzvedať u vedenia podniku. Môže sa stať, že bude práve organizovaná konferencia o tvojej téme, alebo navštívi tvoju krajinu niektorá zainteresovaná vedúca osoba. Využi tieto možnosti, kedy sa pozornosť aj tak sústreďuje na tvoju tému. Vhodným načasovaním môžeš účinnejšie oboznámiť verejnosť so zneužívaním ľudských práv.

**Urob si kalendár.** Na rok dopredu si vyznač v etke hlavné dátumy, to ti pomôže rozhodnúť sa, na kedy máš načasovať jednotlivé činnosti. Zahrň sem aj dátumy zasadania národného a európskeho parlamentu, súvisiace s tvojou témou, štátné, regionálne a medzinárodné konferencie o ľudských právach, dni OSN, výročia, pravidelné ročné manifestácie, atď.

Vykonaj analýzu SWOT s použitím ľudsko-právneho prístupu. Ktoré sú tvoje silné a slabé stránky, tvoje možnosti a prekážky v piatich dimenziách ľudsko-právneho prístupu: ľudsko-právny rámcový systém, učinenie byť schopným, účasť, nediskriminácia a zúčtovateľnosť.


### Budovanie vzťahov

Ak realizuješ kampaň o rozvoji s použitím ľudsko-právneho prístupu, a vbuduješ do nej aj rozvojové vzdelávacie, vybuduj si styk s ktoroukoľvek z nasledovných skupín (hlavne s tými, ktoré si označil ako svojich spojencov alebo možných spojencov):

- Oprávnení žijúci v tvojej krajine, ako napríklad utečenci, aktivisti, špecialisti, známe osobnosti, atď.





- Jednotlivci, skupiny alebo mimovládne organizácie, bojujúce v krajine oprávnených proti po kodzovaniu ľudských práv 
- Mimovládne organizácie uskutočňujúce medzinárodné rozvojové projekty, alebo bojujúce za transparentnej iu a lep iu rozvojovú politiku
- Podporné organizácie fungujúce v krajine oprávnených
- Zdravotní pracovníci pracujúci v krajinách oprávnených
- Mladí aktivisti
- Organizácie bojujúce za práva žien v oboch krajinách
- Organizácie bojujúce za práva detí v oboch krajinách
- Organizácie bojujúce za práva menín a pôvodného obyvateľstva v oboch krajinách
- Medzinárodné organizácie dohliadajúce na investície – viažúce sa napríklad ku EBRD, alebo Svetovej banke
- Organizácie zaoberajúce sa klimatickými zmenami
- Výskumné in titúcie, zaoberajúce sa rozvojovými otázkami
- Mimovládne organizácie alebo siete, bojujúce za globálne alebo rozvojové vzdelávanie, alebo uskutočňujúce ľudskoprávne vzdelávacie alebo iné podobné programy
- Novinári, redaktori alebo médié vnímavé k rozvojovým otázkam
- Cestovné kancelárie popularizujúce udržateľný turizmus
- Učiteľské združenia ústretové voči koncepcii globálneho vzdelávania
- Riaditelia a učitelia kôl, ktorý už zabudovali prvky rozvojovej výchovy do svojho učebného plánu, alebo poskytli možnosť aktivistom popularizujúcim rozvojové vzdelávanie, mať o rozvojových otázkach hodinu alebo program mimo učebného plánu
- In titúcie výučby učiteľov



Mediálny tréning DemNet, Budapešť, Maďarsko. Zdroj: DemNet

Vyplň túto tabuľku!

Silné stránky	Slabé stránky
Možnosti	Prekážky

#### 4. KROK: KONAJ

Rozvojové mimovládne organizácie sa zoskupujú do národných platform alebo sietí koordinovaných medzinárodnými platformami. Tu nájde svoju národnú platformu (<http://www.deeep.org/use>)

#### DemNet

*Tréning na kampaň a rozvojové vzdelávanie sa prelínajú*

Podľa Nadácie za rozvoj demokratických práv (DemNet) je v Maďarsku nízky záujem o rozvojové otázky. Mimovládna organizácia sa rozhodla, že namiesto spustenia tematickej kampane – ktorej účinok sa dá iba ťažko hodnotiť – bude ako nástroj používať rozvojové vzdelávanie, médié a lobovanie. DemNet zorganizovala mediálny a kampaňový tréning, počas ktorého sa mohli poslucháči univerzít vzdelávať v oblasti stykov medzinárodného rozvoja a médií, mohli získať znalosti o kampaňo-

vaní a tieto získané znalosti mohli aj využiť v praxi. Na túto dvojdňovú akciu boli pozvaný poslucháči médié, komunikácie, medzinárodných alebo spoločenských vied.

### Mediálny tréning

Prvý deň mali odborníci z oblasti rozvoja a médií prednáky na nasledovné témy:

- Dejiny a truktúra medzinárodného rozvoja
- Ľudsko-právny prístup k rozvoju
- Typické znaky tlačných a elektronických médií
- Smery v zahranično-politickom novinárstve
- Predstavenie globálnych otázok v médiách

Na druhý deň si poslucháči vyskúali úlohu zahraničnopolitických reportérov. Písali články a nahrávali reportáže a vykonávali zároveň aj prácu redaktora pre vymyslený televízny kanál. Poslucháčom pomáhali profesionálni novinári a filmový táb. Pravidlom bolo, že správy musia obsahovať slová 'voda', 'ľudské práva', 'rozvojová spolupráca' a 'Ministerstvo zahraničných vecí'.

### Kampaňový tréning

Tento tréning sa sústreďuje na osvojenie si mediálnych a kampaňových techník. Poslucháči získali znalosti z oblasti mediálnej komunikácie a práce filmového redaktora, vyrobili, svoj vlastný kampaňový film o ľudsko-právnych otázkach rozvoja respektíve na ňom vykonávali aj prácu redaktor. **Kampaňové filmy** si môže pozrieť tu.

### Vnímavú mládež zapoj do iných oblastí kampane!

Vnímavým výnoscom rozhodnutí budúcnosti ponúkni takú platfomu, kde môžu vyjadriť svoju mienku. DemNet zorganizovala súťaž v písaní článkov o rozvojových otázkach pre účastníkov tréningu, respektíve pre ďalších poslucháčov vysokých kôl. Víťazné články uverejnia na svojej domovskej stránke **formujúcej názory** alebo vo svojom pravidelnom newsletteri Volumen. Globalance.hu uverejňuje správy a analýzy o témach rozvoja, Volumen, obsahujúci články o medzinárodnom rozvoji sa pripravuje pre rozhodovacie kompetencie, ako súčasť práce DemNet v záujme uplatňovanie práv.



Natalia Czbanu, **Impresje na temat starości**, Mołdawia



## Ekonomiczne prawa kobiet są prawami człowieka

Hospodárske práva žien a ľudské práva žien.  
Foto: Natalia Czbanu, Dojmy o starobe, Mołdava.  
Pohľadnica vyrobená Karatom, Poľsko.  
Zdroj: Karat





## Kódex ponechania fotografií a správ

Pomocou formovania názorov, rozvojového vzdelávania a uplatňovania záujmov chcú mimovládne organizácie upozorniť verejnosť na do neba volajúcu nespravodlivosť a chudobu. Je mimoriadne dôležité, aby popri tom fotografie a správy nepokodzovali ľudskú dôstojnosť zainteresovaných. V záujme vytvorenia spoločných základných zásad vzhľadom na používanie fotografií a správ prijal CONCORD v roku 2007. kódex správania sa, vzťahujúci sa na fotografie a správy. Cieľom bolo vytvorenie takého rámcového systému, ktorý by pomohol organizáciám pri vytvorení a realizácii ich komunikačnej stratégie. Hoci je výber fotografií a správ už vzhľadom na svoju podstatu subjektívny, kódex slúži ako návod pre odborníkov v praxi, a koncipuje základné zásady pre výber fotografií a správ, použitých v oznamoch.

## Slovinské centrum pre Afriku

**Rozhovory, rozhovory, rozhovory...**

**Informuj a povzbudzuj k činnosti**

Rozhovory za okrúhlym stolom sú v okruhu mimovládnych organizácií celkom bežnou činnosťou. Slovinské centrum pre Afriku chcelo popularizovať mylienku rozvojového vzdelávania v okruhu učiteľov a mládeže, a zorganizovalo sériu rozhovorov za okrúhlym stolom v nasledujúcich témach: dôvody prisťahovalectva, dejinné vzory prisťahovalectva, reprezentácie prisťahovalcov v slovinských médiách a v EÚ, reprezentácia Afriky v slovinskom školskom systéme, prisťahovalectvo a ľudské práva, vplyv prisťahovalectva na posielajúce a prijímajúce krajiny.

## Koalícia KARAT

**Prelom prúd informácií!**

Koalícia KARAT si na menenie názorov zvolila jednoduchý spôsob. Mimovládna organizácia vyrobila pohľadnice, aby tak upozornila na znevýhodnené postavenie žien v Strednej-Ázii a na Západnom Balkáne. Pohľadnice si pozri tu.

Pokiaľ chceš na niečo upozorniť vizuálne, vyskúšaj nasledujúce nápady.

*Tvoja správa musí upútať pozornosť.* Umiestni kreatívnu fotografiu do nezvyčajného prostredia, povedzme **na nečakané miesto**. A neuvažuj iba vo fotografiách. Využi pre svoj oznam aj možnosti dané **tvojim okolím**. Tvojím cieľom nech je krativita a osobitosť. Buď prekvapivý – tak bude schopný prelomiť prúd informácií. **Naberaj nápady odtiaľto**. Pozri si kódex správania sa CONCORD, vzťahujúci sa na fotografie a správy.

**Povzbudzuj k činom.** Podarilo sa ti nasmerovať pozornosť na tvoju správu? Využi možnosť a vyzvi ľudí na podporu tvojho cieľa. Pokiaľ si vyrobil pohľadnice, použi ich ako nástroj lobovania. Adresuj ju kompetentnému úradu, a daj na ňu vytlačiť text obsahujúci podrobnosti záležitosti, tvoje obavy a požiadavky. Vopred zaplať potové trovy, aby ho ľudia už mali iba podpísať a odoslať.

**Poskytni svoj kontakt.** Uveď adresu svojej domovskej stránky a kontakt na teba. Možno by sa viacerí k tebe radi pripojili alebo by dali dary.

**Odvzdávaj informácie v nezvyčajnej forme.** To isté platí aj o plagátoch, nálepkách a letákoch. Ak bojuješ za právo na pôdu a proti vysídľovaniu, vyrob výpravný materiál, čo na prvý pohľad vyzerá ako reklama nejakej cestovnej kancelárie. Vyznač na mape miesta, odkiaľ odohnali pôvodné obyvateľstvo, a povzbudzuj čitateľov k okamžitému komaniu, hoci aj tým, že priloží svoju pohľadnicu. Tvojou cieľovou skupinou môžu byť zákazníci cestovných kancelárií, podporujúcich mylienku udržateľného turizmu. Propaguj svoj materiál v týchto kanceláriách a bezpodmienečne uveď kontakt na seba.





Pokiaľ organizuje rozhovor za okrúhlym stolom s použitím ľudsko-právneho prístupu:

- ❑ *Postaraj sa o to, aby tvoji diskusný partneri pochádzali rozličného zázemia.* Zaisti, aby sa k slovu dostala aj cieľová skupina a aby mohla hovoriť o svojom prípade. Dbaj o rovnováhu pohlaví a pozvi ľudí z rôznych sektorov. Riaditeľ in titúcie pre výuku učiteľov, tajomník Ministerstva kolstva, odu evnený učiteľ alebo predstaviteľ mimovládnej organizácie môže do rozhovoru o zavedení rozvojového vzdelávania priniesť rôzne prístupy, z čoho môže vzniknúť poučná debata. Môže zaistiť platformu pre vzájomné rozhovory, a ak pozve ústretových ľudí, možno sa ti podarí prispieť aj ku spolupráci medzi rôznymi odvetvami.

- ❑ *Používaj rozhovory za okrúhlym stolom ako strategický nástroj.* Nech je neoddeliteľnou súčasťou tvojej kampane.
- ❑ *Zvoľ si vhodné dejisko.* Dbaj o to, aby bolo dejisko pre cieľové publikum, aj pre oprávnených ľahko prístupné, respektíve, aby odovzdával vyhovujúcu správu o organizácii, ktorú zastupuje .
- ❑ *Povzbudzuj k činnosti.* Rozhovory za okrúhlym stolom slúžia cieľom tvojej kampane. Na konci udalosti odvodte dôsledky a dohodnite sa na ďal om postupe účinkujúcich, vrátane publika. Buduj styky na základe tvojich konečných záverov a neskôr nav tív účastníkov.

## ANNWIN a SOS Malta

### **Prepojenie rozvojového vzdelávania so zbieraním darov a lobovaním**

ANNWIN Slovensko a SOS Malta zorganizovali programy o rozvojových otázkach pre deti zo základných a stredných kôl. Deti tvorili umelecké diela o niektorých z rozvojových otázok, ktoré potom organizácie použili na lobovanie a zbieranie darov. ANNWIN vyrobil z ma lieb plagát, a v sprievode takéhoto kreatívneho materiálu poslal listy kandidátom na poslancov. SOS Malta vyrobila z najlep ích diel kalendáre, ktoré distribuovala firmám, združeniam, bankám a odborovým organizáciám, ako súčasť svojej kampane za zbieranie darov.

Ak lobuje s použitím ľudsko-právneho prístupu:

- ❑ *Používaj ľudsko-právny rámcový systém.* Odvolávaj sa na normy a právne záväzky na medzinárodnej a národnej úrovni. Urči práva pri-

slúchajúce oprávneným, a ktoré sú zaviazaní povinný dodržiavať, chrániť a plniť.

- ❑ *Učín oprávnených schopnými.* Choď na jednanie s nimi a nie namiesto nich. Ak pracuje v partnerstve so vzdialenou mimovládnu organizáciu, zainteresuj ich do priebehu lobovania.
- ❑ *Vyhľadaj výnoscov rozhodnutí vnímavých voči ľudským právam.* Priprav analýzu situácie a zmapuj, kto je v pozícii moci. Dozveď sa čo najviac o daných funkcionároch, prečítaj si ich prehlásenia o ľudských právach, dozveď sa čo najviac o ich činnosti a postojoch z ich webovej stránky, z blogu alebo z novin. Urči tých funkcionárov, ktorí majú urobiť opatrenia.
- ❑ *Dbaj o to, aby tvoje vytýčené ciele odzrkadľovali potreby najzraniteľnejších skupín.* Rozdeľ svoje ciele na jasné men ie ciele. Bude to dlhý boj, a musí jasne vidieť, kedy má dôvod na oslavu.



SOS Malta Právítko a leták navrhnutý ku kampani Voda pre život. Zdroj: SOS Malta

fullinks.html). Budovanie stykov je užitočný nástroj pre organizácie na zjednotenie ich síl, na vytvorenie pracovných skupín a na zosúladenie ich kampaní spoločnými silami. Budovanie stykov môže byť jednorazová činnosť obmedzujúca sa na jedinú kampan, alebo môže byť iba jedným prvkom kampane. Popri tom sa môže spolupráca rozvinúť aj v dlhodobú, dobre organizovanú spoluprácu so skupinami, organizáciami, a jednotlivcami, keď zosúladia svoje ciele a stratégie a spolupráca sa uskutoční vo forme platform alebo sietí.

### Aktivity

Používaj originálne nápady, a prelom prúd informácií. Vytváraj svoje aktivity zodpovedajúc potrebám cieľových skupín. Zaoberaj sa aktuálnymi otázkami, obrň sa patričnými argumentmi, a ponúkaj riešenia. Okrem toho musíš vedieť, čo chceš u cieľovej skupiny dosiahnuť.

### *Ponaučenia, najlepšie príklady a nápady hodné nasledovania*

Teraz sa s tebou podelíme o ponaučenia z kampaní mimovládnych organizácií, zúčastňujúcich sa nášho projektu. Táto kapitola posluží typmi a nápady na techniky, súvisiace s ľudsko-právnym prístupom, používaným v našich kampaniach, nedáva však návod na organizovanie protestných akcií alebo zbierania podpisov.

## 5. KROK: VYHODNOCUJ

Vyhodnotenie ti ukáže, kde treba poopraviť techniky kampane, kde je potrebné zmeniť stratégiu alebo taktiku, a signalizuje už dosiahnuté výsledky. Vyhodnocovanie nezaberá veľa času, ak si k cieľom a činnostiam priradil dobre určené meracie čísla, a neustále si sledoval priebeh kampane. Vyvod' uzáveru a referuj oprávneným o výsledkoch. Ak spĺňa zá-





## Maďarská platforma pre Afriku

### Výučba MDG učiteľom – znásobujúci účinok

Maďarská platforma pre Afriku (MAP) organizovala vyučovacie programy pre stredo kolákov, najmä v regiónoch odsunutých na okraj spoločnosti. Potom, čo predstavili poslucháčom MDG, mali napísať mini-projekty a navrhnúť riešenia na niektorý MDG. študenti sa mohli zúčastniť súťaže a dostali aj odmeny. Zatiaľ MAP prednáša učiteľom o MDG, aby tak napomohla zavedenie rozvojových otázok do školských učebných osnov.

- ❑ *Zostaň v kontakte s tými učiteľmi, ktorí ťa pustili do svojej triedy.* Zorganizuj sieť na popularizáciu rozvojového vzdelávania, alebo ich pozvi do už existujúcej siete. Pokiaľ žijú v ďalekom meste, urob ich schopnými na zorganizovanie vlastnej miestnej siete.

- ❑ *Vypracuj profesionálny výukový materiál prispôbostený celej učebnej osnove pre učiteľov, alebo popularizuj už existujúci materiál v tvojej krajine.* Zainteresuj do tejto práce učiteľov. Pozri si knihu o **globálnom vzdelávaní v maďarčine**.
- ❑ *Vybuduj si styky s takými organizáciami, ktoré sa už zaoberajú ľudsko-právnym alebo globálnym vzdelávaním, zaujímaj sa o ich skúsenosti.*
- ❑ *Organizuj odborné tvorivé dielne o rozvojom vzdelávaní pre učiteľov.* Zainteresuj do tejto práce učiteľov.
- ❑ *Zainteresuj oprávnených.* Pokiaľ disponuje zdrojmi, zorganizuj pre jedného zainteresovaného okružnú cestu, umožni mu navštíviť viacero miest, a referovať o porušovaní ľudských práv, ktoré utrpel (toto je po anglicky 'speaking tour'). Dozved sa viac o tomto prostriedku z **Príručky pre kampane Amnesty International**.

## Zaistenie zverejnenia témy – médiá ako spojenci

Mimovládne organizácie zabezpečujú zverejňovanie svojich tém väčšinou využitím mediálnych možností. Tlačová správa, tlačová konferencia, interview sú v eto dobré spôsoby na to, aby upriamili pozornosť na tému a na organizáciu. Ako súčasť projektu môže organizácia požiadať významného novinára aby napísal o téme, zaplatí mu útraty na cestu, a tak uvedie tému rozvoja do médií. To urobila aj Koalícia KARAT – novinové články pozri tu. DemNet sa dohodol s jedným vedúcim denníkom, že vo zvláštnom víkendovom čísle bude uverejňovať články o rozvoji.

- ❑ *Analyzuj médié.* Zorad programy do kategórií a preskúmaj, ktorý program sa zaoberá, alebo by sa mohol zaoberať tvojou témou. Urob si zoznam redaktorov a novinárov a vybuduj s nimi kontakt.

- ❑ *Učič oprávnených schopnými.* Umožni im dostať sa k slovu v tlačovej správe alebo na tlačovej konferencii. Pozvi ľudí z najzraniteľnejších skupín. Rozvíjaj svoje schopnosti v súvislosti s médiami.
- ❑ *Používaj ľudsko-právny rámcový systém.* Odvolávajú sa na normy a právne záväzky na medzinárodnej a národnej úrovni. Používaj ľudsko-právne formulácie, keď komunikuje s médiami. Pomenuj zaviazaných a oprávnených a nestavaj oprávnených do úlohy obete.
- ❑ *Zaisti účasť oprávnených.* Zainteresuj ich do plánovania stratégie, do komunikácie a do organizovania podujatí.
- ❑ *Ponúkni médiám kompletne služby.* Ku tlačovej správe prilož fotografie, a pokiaľ je to možné, aj video a zvukové podcasty. Využi možnosti elektronických médií. Pozri si **kódex správania sa CONCORD**, vzťahujúci sa na fotografie a správy.





kladné zásady zúčtovateľnosti, oslavuj svoj úspech a úspech tvojej kampane!

*Na konci každej činnosti vypracuj dôkladné vyhodnotenie. Používaj viacero ukazovateľov a zdrojov informácií zároveň, v záujme toho, aby si predi iel skresľovaniu.*

*Vyhotov zázpisnicu o jednaniach s úradníkmi vo funkciách a napíš správu o konferenciách, na ktorých si sa zúčastnil. Takto sa to stane súčasťou in titucio-*

nálnej pamäti. Zaznamenaj si, s kým si sa zoznámil, a vyhodnoť výsledky.

*Vyhodnoť odozvy v médiách z ľudsko-právneho hľadiska. Aký obraz vykresľoval článok oprávnených? Vyhýba sa novinár ablónam? Dostali sa oprávnený k slovu?*

*Vyhodnoť prehlásenia výnoscov rozhodnutí v tvojej krajine. Zaoberali sa rozvojovými otázkami, alebo potrebami najzraniteľnej ích skupín? Pri koľkých príležitostiach?*



Starý členovia spoločnosti Endoroisov na hraničnejčiare oddeľujúcej ich územie od územia zabratého vládou. Zdroj: MRG

## KAPITOLA 7

# ĽUDSKO-PRÁVNÝ PRÍSTUP V AFRICKEJ PRAXI: TRI ANALÝZY PRÍPADOV

*V rozvojových krajinách bojujú NGO a občania za rovný prístup ku pôde, vode, alebo vzdelávaniu, a za realizáciu rovnosti pohlaví, atď. Splnenie miléniových rozvojových cieľov do vytyčeného roku 2015. je ešte neisté. Spoznanie projektov NGO, uskutočňovaných v daných krajinách, čoraz viac priblíži rozvojové otázky aktivistom činným v Európe, a usmerní pozornosť na význam ľudsko-právneho prístupu. V tejto kapitole MRG, ktoré už dlho pracujú v partnerskom styku s miestnymi NGO, posilňuje jednostranné budovanie stykov a spolupráce.*

*Tri štúdié prípadov predstavia činnosť afických NGO, používajúcich ľudsko-právny prístup, ktoré bojujú v Ugande za právo na pôdu, v Etiópii za právo na vodu a v Keni, prostredníctvom ústavného uznania, proti vylúčeniu*



## 1. ANALÝZA PRÍPADU: PRÁVO KARAMOJOV NA PÔDU

*Analýza prípadu o pôdohospodárstve v Ugande*

*Realizovaný projekt Ugandskej pôdohospodárskej aliancie (ULA)*

### Zhrnutie

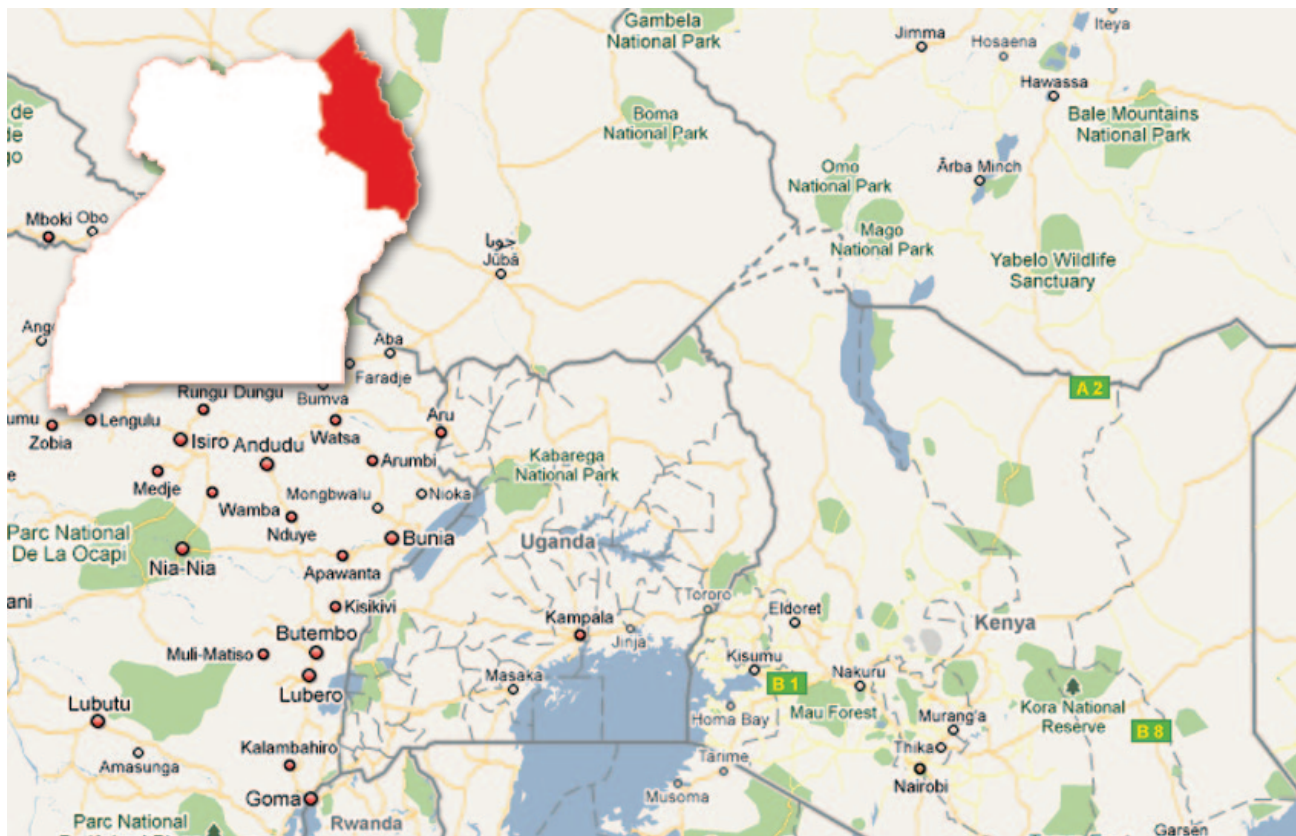
*Analýza prípadu predstavuje činnosť Ugandskej pôdohospodárskej aliancie (ULA) v teréne a ich prácu v oblasti uplatňovania práv, ktorú vykonávajú v záujme ochrany práva na pôdu Karamojov - najchudobnejšieho a najvytlačenejšieho spoločenstva. V záujme vybudovania stykov so spoločenstvom ULA zabudovala do fáz plánovania a realizácie projektu aj prvky budovania stykov a uplatňovania práv. NGO sa museli pozrieť zoči-voči dvom výzvam: museli preklenúť kultúrnu priepasť, a previesť právnu ter-*

*minológiu práva na pôdu na terminológiu, ktorej rozumejú poľnohospodárske a pastierke spoločenstvá, žijúce v izolovaných oblastiach.*

### Pozadie projektu

V Ugande bolo 65 percent pasienkov určených na projekty ochrany prírody. Takéto určovanie je postup, počas ktorého vláda prehlási, že pôda je pod jej ochranou, a určí oblasti pre rozličné účely, napríklad pre rezervácie, alebo na vydolovanie prírodných zdrojov síl. Spoločenstvá, ktoré tu žijú, stratia právo na pôdu, a hrozí im nebezpečenstvo vyhnania, alebo ich už aj vyhnaní z oblastí nimi od pravekov obývaných. To sa stalo s Batwami, na južnej strane Ugandy, alebo s kmeňmi žijúcimi v Národnom parku Mount Elgon.

V Karamoji vyznačili 80 percent pôdy, čím spôsobili mimoriadne ťažkosti tam žijúcemu pôvodnému



Oblasť Karamoja v Ugande. Zdroj: GoogleMaps & Wikipedia





obyvateľstvu, **Karamojom**. Karamojovia žijú spôsobom života chovateľov zierat a usadených poľnohospodárov. Udomácnil sa u nich polonomádsky chov zvierat, putujú so svojimi zvieratami, a pretekajú sa so susednými skupinami o pastviny. Z dôvodu dávnych a hlboko zakorenených predsudkov sa mnohí, medzi nimi aj vláda, pozerajú na spoločenstvo, ako na primitívny národ, odporujúci modernizácii a rozvoju.

Karamojovia praktizujú svoje právo na pôdu na základe vlastníctva pôdy, založenom na zvykovom práve, Z toho vyplýva, že pôdu podľa zvykového práva kontrolujú v rámci ich vlastnej tátnej správy starej í, náčelník kmeňa, alebo určitá skupina, pôda je majetkom spoločenstva, ale spoločenstvo nedisponuje právnym titulom. Prístup ku pôde a jej používanie, legitimizuje príslušnosť ku spoločenstvu, pôvod a rodina. Okrem toho, že takéto vyznačenie pôdy ohrozuje možnosti spoločenstva, dostať sa ku pôde, ako aj ich tradičný spôsob života, táto prax ohrozuje aj možnosti žien, dostať sa ku pôde v rámci spoločenstva, ktoré sa nemôžu zúčastniť rozhodovania o pôde, kvôli kultúrnym predsudkom, vyplývajúcim z tradície.

Túto zložitú situáciu ďalej komplikujú násilné konflikty medzi susednými skupinami, ktoré sú zvláštne vážne v Karamoji, a ktoré ďalej posilňuje rozbrojenosť zbraní prakticky bez zábran a kolonizačné dedičstvo. Konflikty vznikajú z pohraničných nezhôd, ako aj preto, že vlády alebo podniky získavajú pre seba pôdu, a tak vytlačujú kmene na menšie územia.

### Ciele a vplyvy

**Ugandská pôdohospodárska aliancia** (ULA) inicioval projekt na ochranu používania pôdy vylúčených spoločenstiev Karamojov. Cieľom projektu je ukončiť vyvlastňovanie pôdy v Karamoji a porušovanie práva žien na pôdu.

Opierajúc sa o neustálu a pevnú spoluprácu so spoločenstvom sa projekt sústreďuje na to, aby

## Zákony ochraňujúce práva ugandských žien



**Zákon o pôde z roku 1998.: článok 227., odsek 27., 38.A a 39.**

Podľa upraveného odseku 38 (A) má každý z manželov právo na vlastníctvo pôdy, ktorá je majetkom rodiny. Istota vlastníctva znamená prístup rodiny ku pôde a právo na život na danom území. 39 odsek Pôdohospodárskeho zákona požaduje, aby pred uskutočnením akéhokoľvek právneho úkonu s pôdou vo vlastníctve rodiny (napríklad predaj, založenie, hypotéka, prenájom, prevedenie alebo darovanie), musí dať manžel (manželka) súhlas vo forme predpísanej nariadením.

**1995. Ústava: článok 33**

*„Ženy majú právo na zachádzanie rovné s mužmi, a toto právo sa vzťahuje aj na rovné možnosti v politickej, hospodárskej a spoločenskej činnosti..“*

**Africká charta o ľudských právach a právach národov, 1986: článok 18, odsek 3.**

*„Štát musí zaistiť zrušenie všetkých foriem diskriminácie žien, ako aj zaistiť ochranu práv žien a detí tak, ako to určujú medzinárodné prehlásenia a dohovory.“*

**Dohovor o zrušení všetkých foriem diskriminácie žien, 1979: články 13, 14 a 15.**

**Medzinárodný dohovor o ľudských a politických právach, 1966: článok 23.**

*„Štáty, zmluvné strany paktu, podniknú vhodné kroky na to, aby zabezpečili rovnaké práva a povinnosti snúbencov pri sobáši, v manželstve a pri rozvođe“.*

## Práca so spoločenstvom s odli nou kultúrou



ULA sa na úrovni spoločenstva opierala o už jestvujúce predstavy a znalosti, a pokúsila sa pochopiť, ako určujú ľudia svoje práva a povinnosti, a chcela tiež vidieť, kde sa tieto práva dostatočne neplnia. Potom, čo ULA lepšie pochopila momentálne spoločenské normy a mechanizmy, zabezpečilo to pre ňu dobrý základ na sformulovanie svojich odkazov, a pre vypracovanie materiálov na výuku.

ich oboznámil s ich právom na pôdu, aby pochopili, že ženy majú rovnaké právo na pôdu, ako muži, a aby im pomohol vytvoriť si vlastné pôdohospodárske zväzy svojho spoločenstva, ktoré by im umožnili vystupovať ako jednací partner vlády.

Počas realizácie tohoto úsilia sa musela ULA boríť s mnohými výzvami. Hoci hrá pôda hlavnú úlohu v spôsobe života Karamojovia, ich predstavy o vlastníctve pôdy a o hraniciach, sa líšia od oficiálneho právneho rámca. ULA musela preklenúť túto kultúrnu priepasť, a previesť právnu terminológiu práva na pôdu na terminológiu, ktorú rozumejú poľnohospodárske a pastierke spoločenstvá, žijúce v izolovaných oblastiach. Práva žien popularizovali v takých spoločenstvách, v ktorých ľudia považovali otázku pôdy aj naďalej za "vec mužov". ULA sa tak snažila o spoločenské zmeny v takom spoločenstve, ktoré sa nepriateľsky stavia ku účasti žien na záležitostiach súvisiacich s pôdou. Pri existujúcom konflikte bolo nevyhnutné, aby ULA urobila kroky v záujme jeho riešenia, a zmapoval, respektíve dokázal, ktorú pôdu používajú už po mnohých generáciách menšie skupiny. A nakoniec musel projekt uznať mimoriadne vylúčenie, predsudky a diskrimináciu, postihujúce Karamojov.



Výuka o práve na pôdu v jednom ugandskom spoločenstve. Zdroj: ULA

*Učiteľ subjekty pomoci schopnými bojovať za svoje práva. Oni poznajú najlepšie korene porušovania svojich práv, respektíve najlepšie vedia, aké udržateľné riešenia existujú. Pracuj na tom, aby rozvíjali svoje znalosti a schopnosti, tvoja úloha je úloha pomocníka a sprostredkovateľa.*





Ženy kresliace náčrty máp v Ugande. Zdroj: ULA

### Stratégia a taktiky

ULA je činná aj na parlamentnej a spoločenskej úrovni, a kladie veľký dôraz na zabudovanie názorov spoločenstva do práce v oblasti uplatňovania nárokov, realizovanej s úradníkmi. Túto snahu odzrkadľovalo aj to, že práva pastierskych spoločenstiev, súvisiace s pôdou, možno udržateľne a účinne obhajovať iba tak, ak sa aj spoločenstvo samo zúčastní na realizácii projektu, spozná práva a zákonné spôsoby ich ochrany.

Zo strategického hľadiska bolo veľkou výzvou preklenutie kultúrnej priepasti medzi predstavami spoločenstva o vlastníckom práve na pôdu, a úradným právnym rámcom. Prístup ULA bol založený na účasti: na základe pojmov a slovnej zásoby spoločenstva

vytvorila spoločnú terminológiu o práve na pôdu, vybudovali s nimi pracovný styk, a napokon zaviedla nové pojmy v súvislosti s právom na pôdu.

ULA pracovala na zainteresovaní spoločenstiev do projektu, a na zaistení toho, aby projekt odzrkadľoval, a vbudoval do seba ich predstavy. Organizácia vykolila v súvislosti s otázkami o pôde dobrovoľníkov z radov spoločenstva. ULA vybudovala s obvodnými NGO, ako aj so samosprávou pracovné styky, založené na spolupráci.

Na úrovni parlamentu sa projekt, prostredníctvom konzultantských stretnutí a osobného lobovania, zameril na mnohých zainteresovaných. Zainteresovaní boli aj parlamentní poslanci, hlavne ženy – parlamentné poslankyne, ako aj parlamentné ko-





## Prehlásenia o ľudských právach, týkajúce sa ugandských menín a pôvodného obyvateľstva

### Deklarácia práv pôvodného obyvateľstva, 2007

#### Deklarácia o právach osôb patriacich k národným alebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám 1992: článok 2

„2.2 Príslušníci menšín majú právo na účinnú účasť na kultúrnych, náboženských, sociálnych, ekonomických záležitostiach ako aj na záležitostiach verejného života.

2.3 Príslušníci menšín majú právo na účinnú účasť na rozhodovaní na národnej a – v danom prípade – na regionálnej úrovni, pokiaľ ide o menšinu, ku ktorej patria, alebo o regióny, v ktorých žijú, a to spôsobom, ktorý nie je v rozpore s vnútroštátnymi právnymi predpismi.” (neoficiálny preklad)

#### Deklarácia z Ria o životnom prostredí a rozvoji, 1992: zásada 22.

„Domorodé obyvateľstvo a jeho spoločenstvá a ďalšie miestne spoločenstvá hrajú vďaka svojim znalostiam

a tradičným zvyklostiam dôležitú úlohu v starostlivosti o životné prostredie. Štáty by mali uznávať a podporovať ich identitu, kultúru a záujmy a umožniť im zapojiť sa do úsilia o dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja.“

#### Dohovor ILO číslo 169. o domorodom a kmeňovom obyvateľstve, 1989: článok 7.

„Zainteresované štáty majú právo určiť svoje priority počas rozvojového procesu, keďže tieto ovplyvňujú ich život, vieru, inštitúcie a špirituálny blahobyt, ako aj na pôdu v ich vlastníctve alebo v inom spôsobe užívania, a majú právo zachovať si v čo najväčšej miere svoj hospodársky, spoločenský a kultúrny rozvoj. Okrem toho sa majú zúčastňovať aj na vytváraní, realizácii a vyhodnocovaní bezprostredne sa ich týkajúcich národných a regionálnych programov.” (neoficiálny preklad)

#### Medzinárodný dohovor o ľudských a politických právach, 1966: článok 27

„V štátoch, kde existujú etnické, náboženské alebo jazykové menšiny, nebude sa im príslušníkom upierať právo, aby spolu s ostatnými príslušníkmi menšiny užívali svoju vlastnú kultúru, vyznávali a prejavovali svoje vlastné náboženstvo alebo používali svoj vlastný jazyk.”

misie, ktorých sa táto téma týka, tiež ministri vlády, polooficiálny lídri, akademici a médiá. Projekt zdôrazňoval potrebu takých opatrení, ktoré by pribrzdili rozvíjanie zbraní, obrnili by spoločenstvá informáciami, pripomenuli by lídrom miestnej rady ich úlohu a povinnosti súvisiace s rozvojom spoločenstva, a naštartovali by obnovené iniciatívy v regióne, respektíve by lobovali za podporu.

Projekt výslovne identifikoval výzvu, ktorou je integrovanie vlastníckeho práva založeného na zvykovom práve, do zákonného rámca krajiny, týkajúceho sa vlastníctva pôdy. Táto pokladá vlastnícke právo založené na zvykovom práve za menej hodnotný vlastnícky systém, a dôraz sa kladie na to, aby sa vlastníctvo založené na zvykovom práve postupne pre-

### Čo môžeš urobiť:

- Môže pretvoriť názor menínových spoločností na právo na pôdu.
- Môže vyvolať kolíť dobrovoľníkov o základoch zákona na pôde.
- Môže ich urobiť schopnými zakladať pozemkové spolky vlastného spoločenstva.
- V spolupráci so spoločenstvom môže dokumentovať, ako chápe menínové spoločenstvo otázku práva na pôdu vo vlastnom regióne, a môže lobovať za vbudovanie tejto dokumentácie do procesu vypracovania Národnej pôdohospodárskej politiky.





smerovalo smerom ku slobodnému vlastníctvu. Toto by sa pravdepodobne malo diať na základe zvykového práva, ale tie tradičné in titúcie, ktorých úlohou je realizácia, nedisponujú plným právnym a in titučným pozadím. Podľa smerníc obchodu s pôdou je pôda tovar, ktorý je možno na dobrovoľnom základe predávať a nakupovať, tento proces môže vyλύčiť tých, ktorí nie sú zainteresovaní na obchode s pôdou, prebiehajúcim na oficiálnych trhoch. Okrem toho ani tátnosprávny rámec podporujúci pôdohospodárstvo nie je efektívny, a nedokáže plniť svoje úlohy, preto je potrebná revízia celého tátnosprávneho systému týkajúceho sa práva na pôdu, zvláť v záujme zjednodu enia evidencie vlastníctva pôdy.

### Aktivity

Medzi aktivity realizované v rámci projektu patrí rozvoj zdrojov síl, rozvoj kapacít, formovanie názorov, uplatňovanie záujmov, lobovanie a prieskum, ako aj dokumentovanie otázok práva na pôdu.

### V sledky projektu a závery

Obsiahlym cieľom projektu bolo zvy ovanie ochrany vlastníctva Karamojov, ako mechanizmu napomáhajúceho ich produktivite a hospodárskemu pokroku. Projektu sa podarilo podporiť isté zmeny v politickom myslení, napríklad objasniť význam zužitkovania prírodných zdrojov síl v Karamoji, význam dosvedčenia, ako najistej ieho spôsobu garantovania vlastníckych práv, a význam plánovania vlastníctva pôdy, ktoré je zamerané na rozvoj pastierstva. Plánované výsledky projektu boli nasledovné:

- ❑ Pastierske mimovládne spoločenské organizácie spoznajú svoje práva týkajúce sa pôdy a do-

### TIPY pre aktivistov pracujúcich v regióne



- ❑ Učiň subjekty pomoci schopnými bojovať za svoje práva. Nezastupuj ich práva v ich mene, alebo namiesto nich. Kľúčom úspechu každého projektu pre spoločenstvo je, že umožníme spoločenstvám vyjadriť svoje názory v súvislosti s projektom a druhom aktivít, a zainteresujeme ich do realizácie projektu.
- ❑ Vybuduj si styky s partnermi a zainteresovanými. To Ti zaistí, že aj s obmedzenými zdrojmi bude vedieť dosiahnuť viac. Toto poskuduje fórum pre rôzne organizácie na to, aby sa podelili o svoje skúsenosti so svojimi projektami, a roz írili náhľady svojej organizácie.
- ❑ Aj počas získavania informácií pracuj v skupine. Je to dôležité v záujme toho, aby bol prúd informácií nepretržitý, a tiež preto, aby sa podarilo pokryť iroke zemepisné územie.
- ❑ Hneď na začiatku projektu sa skontaktuj s politickým vedením a s odbornými spolupracovníkmi vlády v záujme udržania vlastných záležitostí vo svojich rukách a v záujme prijatia projektu.

kážu sa zúčastniť na zmene politiky, ako ja na rozhodnutiach spoločenstva, týkajúcich sa práva na pôdu a jej používanie.

- ❑ Pasierske spoločenstvá, žijúce v cieľových častiach krajiny využívajú svoje práva v súvislosti s pôdou.
- ❑ Autori a vykonávatelia smerníc chápu výsledky prieskumu a používajú ich. Projekt prispieva ku procesom jednaní o Národnej pôdohospodárskej politike.
- ❑ Zlep uje sa právne a politické pozadie na územiach pastierskych spoločenstiev.





## ANALÝZA PRÍPADU 2.: PRÁVO NA VODU A ENVIRON- MENTÁLNU SANÁCIU V ETIÓPII

*Analýza prípadu o vodohospodárskych projektoch realizovaných v ačeferskom obvode*

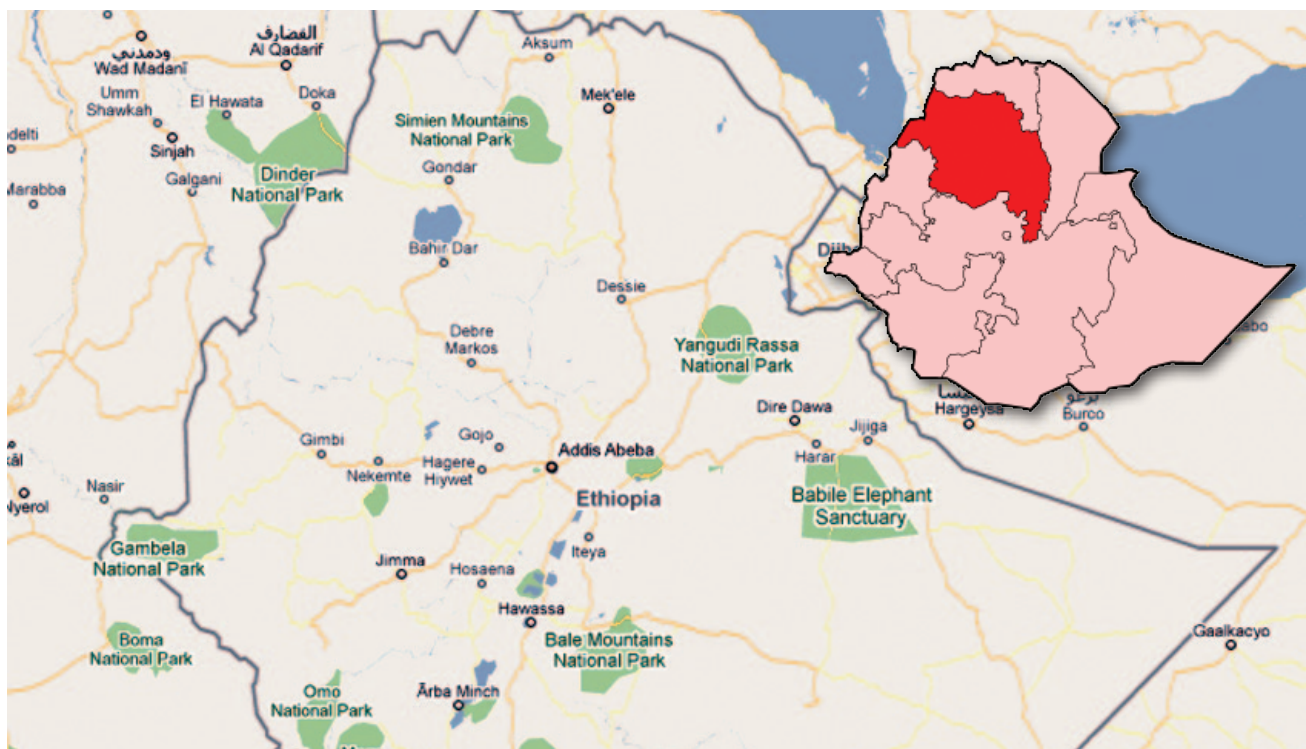
**V spolupráci mimovládnej organizácie medzinárodného rozvoja a Water Aid a miestnej Rehabilitačnej a rozvojovej organizácie v Amhare (ORDA)**

### Zhrnutie

Rehabilitačná a rozvojová organizácia v Amharai (ORDA) a WaterAid vyvíjali tlak na miestne úrady, aby pri plánovaní a realizácii projektov súvisiacich so zásobovaním vodou brali v záujme efektívnosti a udržateľnosti na zreteľ ľudsko-právne aspekty v tomto regióne Etiópie. Obyvateľstvo má so samosprávami partnerskú spoluprácu, a to tým spôsobom, že sa zúčastňuje vo vodohospodárskych zboroch spoločenstiev.

### Pozadie projektu

Etiópie je tvrtá najväčšia krajina Afriky, je zároveň v aj jednou z najchudobnejších a najsušších krajín. Iba u 22 percent obyvateľstva je zabezpečené zásobovanie vodou, a iba 13 percent obyvateľstva má zaistené podmienky environmentálnej sanácie. A tak je Etiópie jednou z krajín s najslabou úrovňou používania vody a environmentálnej sanácie. Každodenné sú ochorenia súvisiace s vodou, pomer detskej úmrtnosti je vysoký, a zdravotnícke služby sú obmedzené. Kvalita vody, ktorú používa veľká väčšina obyvateľstva, nie je nevhodná. V Etiópii má 80 percent ochorení pôvod v nevhodnej kvalite zásobovania vodou a v zlých hygienických návykoch – deti, ktoré tvoria viac ako 40 percent obyvateľstva, sú jednou z najzraniteľnejších skupín. Vodu musia nosiť z veľkých vzdialeností, zvlášť v období sucha, čo robí každodenné domáce práce ešte trpkými, a kladie veľkú záťaž na ženy. Rodina je nútená plyvať svojimi silami, časom a energiou na takéto práce, namiesto ziskových činností, ktoré by nielen prispeli k nárastu produkcie, ale zvýšili by aj rodinné príjmy, a učinili by zásobovanie potravinami bezpečnejším.



Oblasť Amhara v Etiópii. Zdroj: GoogleMaps & Wikipedia





V amharskom regióne žije 43 percent vidieckeho obyvateľstva v úplnej chudobe. Situácia v jednom obvode (woreda), v Acheferi, je kritická. Podľa odhadov acheferského Vodohospodárskeho úradu je zásobovanie vodou zabezpečené iba pre 21 percent obyvateľov. Povrchové zdroje vody na území projektu nie sú bezpečné a nie sú dostatočné pre ľudskú spotrebu aj pre spotrebu zvierat, zvlášt' v období sucha, od decembra do mája, a ich používaním sa spoločenstvá vystavujú nebezpečenstvám rozličných ochorení, súvisiacich s kvalitou vody. Podľa zdravotníckeho úradu obvodu sa iba 23 percent obyvateľstva dostane k primeraným hygienickým podmienkam.

Výsledkom toho je, že keďže z desiatich najčastejších bežných ochorení je možno dať do súvislosti s chýbajúcou čistou vodou a hygiénou, respektíve s chýbajúcou environmentálnou sanáciou, napríklad akútna hnačka a malária. Tieto časté a rozšírené choroby oslabujú silu a pracovné schopnosti spoločenstva, čo zťažuje veľkými lekárskymi výdavkami už aj tak mimoriadne chudobné rodiny. Slabá zdravotná starostlivosť obvodu ešte ďalej sťažuje situáciu.

Ba čo viac, členovia spoločenstva – zvlášt' ženy a deti – vo väčšine svojho času nosia vodu, ktorá je navyše zlej kvality, a tak im zostane iba málo času, alebo im nezostane vôbec žiadny čas, na ziskovú činnosť a na chodenie do školy. V období sucha putujú hoci aj hodinu. To, že sa rodiny nedostanú prijateľným spôsobom k vode, stupňuje pracovnú vyťaženosť žien a vplyva to tiež na stravovanie sa rodiny a na jej zdravie, keďže ženám zostane menej času na domáce práce, respektíve na ziskovú činnosť. Muži sa väčšinou zaoberajú hospodárstvom, a nenosia vodu.

Zároveň s decentralizáciou vládnych inštitúcií a prepustením moci na miestnu úroveň očakávajú od miestnych úradov samosprávy, aby si naplánovali vlastné rozvojové iniciatívy, a aby riadili ich realizáciu. Mimovládne organizácie však skontrolovali, že decentralizácia nebola podporovaná vhodnými zdrojmi, a odbornými, skúsenými pracovníkmi, ktorí by dokázali naplánovať a realizovať účinné rozvojové programy. Z tohoto dôvodu sú momentálne jestvujúce plány zásobovania vodou na vidieku v Acheferi na nízkej úrovni, a nedokážu vhodne fungovať. Nevyužívajú peňažné fondy, ktoré sú k dispozícii, pretože ne-

jestvujú vhodné mechanizmy na to, aby sa peniaze dostali zo štátnej úrovne na úroveň miestnych správ.

### Ciele a výzvy

Mimovládne organizácie, ktorých sa realizácia týka, si vytýčili za cieľ uspokojovanie potrieb najzraniteľnejších segmentov amharského spoločenstva. Takýmto segmentom sú ženy a dievčatá, ktoré nosia vodu z veľkých vzdialeností, alebo osoby nakazené HIV/AIDS, ktorých zdravie závisí na čistej vode.

Mimovládne organizácie prostredníctvom odovzdávania skúseností chceli urobiť schopnými obe miestne spoločenstvá účasti vo vodohospodárskych zboroch spoločenstva a miestnych partnerských organizáciách realizujúcich vodohospodárske, environmentálne sanačné a hygienické výukové programy. Miestne spoločenstvá môžu prostredníctvom vodohospodárskych zborov brať na zodpovednosť samosprávu, aby ich udržateľným spôsobom zabezpečila fungujúcimi vodohospodárskymi plánmi a plánmi environmentálnej sanácie možnosťami. Mimovládne organizácie sa chopili aj tejto možnosti, aby z vodohospodárskeho sektoru a sektoru environmentálnej sanácie, vrátane samospráv, zainteresovali do realizácie vhodných a udržateľných projektov dôležitých účastníkov. Počas svojej práce museli bojovať s viacerými výzvami.

Po prvé, po ťažkých obmedzeniach po voľbách v r. 2005, sa stalo politické pole v Etiópii opäť otvorené. Tento fakt posilnil mimovládne a spoločenské organizácie, popularizujúce ľudsko-právny prístup v oblasti vodohospodárstva a environmentálnej sanácie, a podporujú účasť spoločenstva na rozhodovaní takéhoto druhu. Situácia sa však v januári 2009. opäť zhoršila, potom čo vláda pozdvihla na úroveň zákona deklaráciu o dobročinných organizáciách a spolkov, čo účinne znemožňuje existujúcim mimovládnym organizáciám prácu v oblasti ľudských práv. Zákon označuje za „zahraničné“ všetky tieto organizácie, ktoré viac ako 10 percent svojich prevádzkových nákladov zabezpečujú zo zahraničných zdrojov. „Zahraničné“ mimovládne organizácie sa však nemôžu zaoberať činnosťou týkajúcou sa demokracie a ľudských práv, riešenia konfliktov, alebo trestného súdництва. Realizácie záko-



na už spôsobila zánik mnohých ľudsko-právnych organizácií, medzi nimi aj takých, ktoré bojovali o právo na vodu.

Po druhé, s menšinovými spoločnosťami – keďže práve to sú skupiny najčastejšie vytlisnuté na okraj spoločnosti – je často ťažké sa spojiť z dôvodu neznalosti jazyka, vzdialenosti, kultúrneho spôsobu života (pastierstvo), zarytých predsudkov a znevýhodňovania, respektíve kvôli nákladom. Samospráva a mimovládne organizácie sa musia postarať o to, aby sa tieto spoločnosti neocitli mimo okruhu pôsobnosti rozvojových projektov. Je potrebné zámerné úsilie o to, aby neboli tieto spoločnosti vylúčené, a aby boli zaistené zdroje v záujme toho, aby aj tieto spoločnosti mali prístup k vode a hygienii.

### Upozornenie

*Nevylučuj ich. Dbaj o to, aby si sa spojil aj so skupinami najviac vytlisnutými na okraj spoločnosti. Zo strany donorov núti požiadavka na efektívnosť nákladov vlády a mimovládne organizácie plánovať programy s nízkymi nákladmi. Preto, zvyhodňujúci ťah je dostupnosť spoločnosti, často zostanú nepovimnuté vzdialenejšie oblasti, ktorých dostupnosť má vysoké náklady. Donorov je potrebné o tomto informovať, a treba ich pripraviť na podporovanie iniciatív slúžiacich spoločnostiam žijúcim na ťažko dostupných miestach.*

### Stratégia a taktiky

#### Integrovaný prístup

V záujme maximálneho stupňa účinnosti rozvojových projektov treba ľudí naučiť správne používať vodu a udržiavať ju čistú. Treba používať integrovaný prístup, zjednocujúci zabezpečovanie bezpečnej, cenovo prístupnej úžitkovej vody a efektívnej environmentálnej sanácie, respektíve vyhovujúcej hygienickej výuky. V chudobných spoločnostiach sa tento integrovaný prístup ukázal ako najúspešnejší v prípade projektov, zameraných na dosiahnutie zdravých podmienok a na likvidáciu chudoby. Podľa prieskumov Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) integrovaný prístup v priemere o 65 percent znižuje počet prípadov smrti spôsobených hnačkou.

#### Nápady pre aktivistov pracujúcich v regióne

*V záujme maximálneho stupňa účinnosti rozvojových projektov treba ľudí naučiť správne používať vodu a udržiavať ju čistú. Zjednocuj zabezpečovanie bezpečnej, cenovo prístupnej úžitkovej vody a efektívnej environmentálnej sanácie so vyhovujúcou hygienickou výukou!.*



Obyvatelia jednej etiópskej dediny. Zdroj: Barbara Erős





### Prístup založený na spolupráci sektorov

Zabezpečenie vody vyhovujúcej kvality a environmentálnej sanácie, je úlohou vlád. Účasť občanov na projekte znásobí, respektívne úmerne zväčší pozitívne účinky projektu a jeho aspekty. Súkromné podnikania môžu taktiež zohrávať kľúčovú rolu v úlohách, ktoré samosprávy a mimovládne organizácie nedokážu realizovať, napríklad pri stavebných prácach. Kľúčom úspešných vodohospodárskych, environmentálne sanárodných a hygienických projektov, je budovanie mnohonásobných stykov so všetkými úradmi samospráv a s podnikaniami, budovanie vlastnej kapacity, respektíve zabezpečovanie svojej aktívnej účasti na projekte.

### Vládna innosť

V rozvojových projektoch etiópskej vlády dostáva čoraz väčšiu prednosť vodohospodárstvo a environmentálna sanácia. Jej posledné dve aktivity sú Stratégia národnej environmentálnej sanácie a Plán všeobecnej prístupnosti.

Stratégia národnej environmentálnej sanácie si vytýčila za cieľ, aby do roku 2015. žilo 56 percent Etiópcanov v osadách so 100 percentným environmentálnym sanárodným zabezpečením. To znamená, že v týchto osadách sa ľudia bezpečným spôsobom zbavujú výkalov, majú možnosť umyť si ruky po stolici, a udržuujú bezpečný reťazec pitnej vody (bezpečný reťazec pitnej vody znamená, že úžitkovú vodu zbierajú, a bezpečne skladujú od zdroja až po upotrebenie). Medzi 'Strategické piliere rozvinutej etj environmentálnej sanácie a hygieny' patrí podporovanie environmentálnej sanácie a hygieny vzdelávaním, založeným na účasti, uplatňovaním nárokov, komunikáciou, marketingom so spoločenským cieľom, pobádaním a sankciami, vyvolávajúcimi zmenu správania sa a vznik požiadaviek.

Plán všeobecnej prístupnosti, prijatý etiópskou vládou, si vytýčil za cieľ, aby bolo do roka 2012. pre všetko

obyvateľstvo zabezpečené zásobovanie vodou a environmentálna sanácia. Hoci plán dokazuje, že vláda sa angažuje za zabezpečenie vody a environmentálnej sanácie a že táto téma má prednosť, predsa je plán kritizovaný pre jeho nereálnosť, a preto že sa zakladá na nejasných číslach a výpočtoch, a je silne podfinancovaný. Preto sa zdá, že regionálne samosprávy plán všeobecne nepodporujú.

### Predpoklady

Plány, ktoré v súčasnosti spustila etiópska vláda, umiestňujúce do popredia environmentálnu sanáciu právo a na vodu, sú povzbudzujúce. Pre dosiahnutie cieľov je však potrebné reálnejšie plánovanie a jednoznačné plány financovania zo strany donorov a vlád. Je rozhodné, aby sa subjekty pomoci – zvlášť spoločnosti vytisnuté na okraj spoločnosti – zúčastnili na tvorbe, vypracovaní, realizácii, monitoringu a vyhodnocovaní rozvojových plánov takéhoto druhu.

Uzákonenie vodohospodárskych zborov spoločnosti by zabezpečilo udržateľnosť vodohospodárskych plánov, keďže v takomto prípade by už tieto zbory mali právny základ na to, aby vzali na zodpovednosť poskytovateľov služieb, ktorý nezaistujú vodu vhodnej kvality a možnosti prístupu k nej. Uzákonenie vodohospodárskych zborov by obrnilo miestne spoločnosti, keďže by mohli požiadať o právnu nápravu, pokiaľ poskytovateľ služieb neplní svoje povinnosti primerane. Tak by bolo možné posilniť účasť miestnych spoločnosti, a podporovať ich v boji o základné služby.

*(Projekt sa zakladá na pokusnom projekte realizovanom Rehabilitačnou a rozvojovou organizáciou v Amhare [ORDA] a podporovanom Water Aid.)*





### ANALÝZA PRÍPADU 3.: REVÍZIA ÚSTAVY V KENI

*Analýza prípadu o revíznom procese kenskej ústavy*

**Účasť menšín a pôvodného obyvateľstva na revíznom procese podporovala sieť Sieť menšín, živiacich sa pastierstvom a poľovníctvom, zberom plodov (PHGEMN) a viedlo Ústredie za rozvoj práv menšín (CEMIRIDE).**

#### Zhrnutie

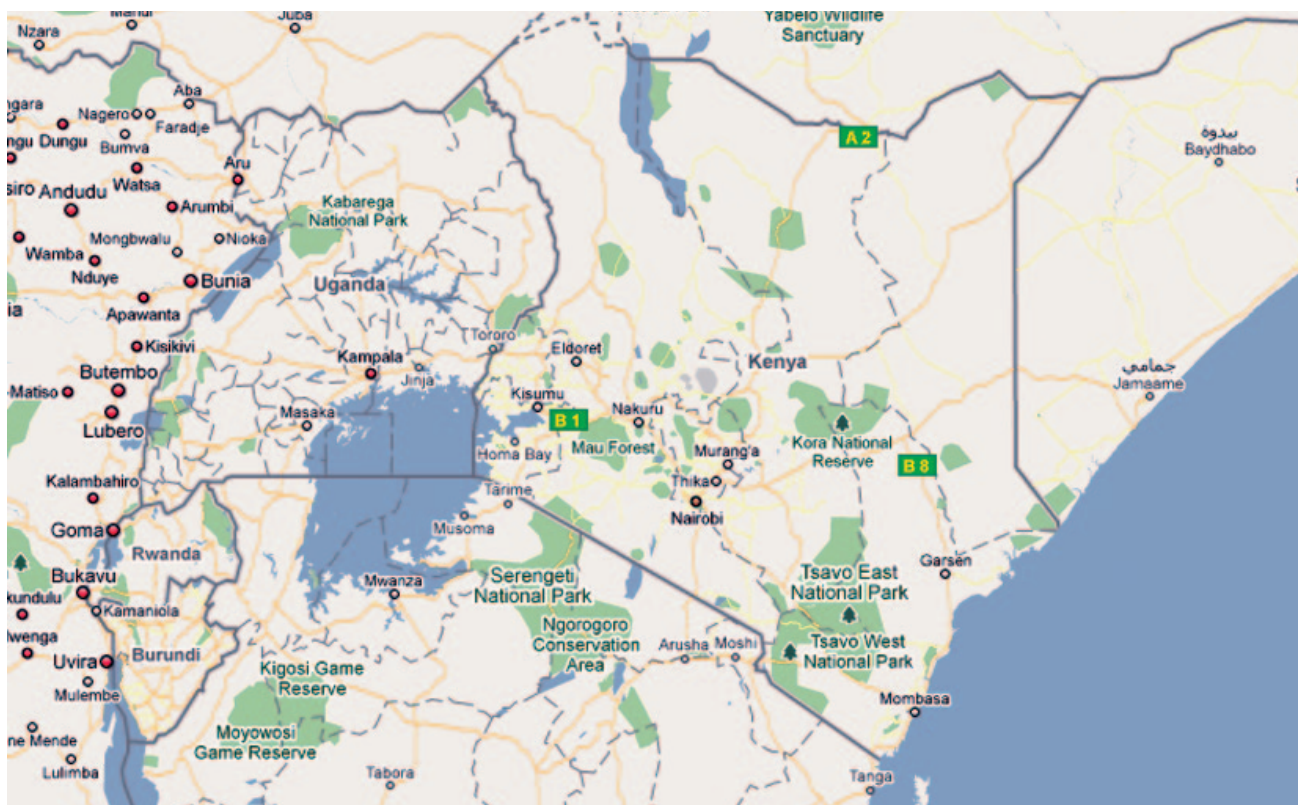
Oficiálne uznanie menšín umožňuje daným spoločnostiam užívať svoje menšinové práva. Dlhodobé vylúčenie menšín z rozvojových procesov môže viesť ku ťažkým konfliktom. Revízia ústavy v Keni, bol pokus o ústavné uznanie práv menšín a ľudí vytisnutých na okraj spoločnosti, ktorí v dôsledku tohoto nedostat-

ku nemôžu pozdvihnúť svoj hlas v záujme ich včlenenia sa do spoločnosti a nemôžu sa vyhovujúcim spôsobom zúčastniť na užívaní predností rozvoja. Proces koordinovala Sieť domorodých rybárov (IFP).

#### Pozadie projektu

Odkedy krajina v roku 1963. získala nezávislosť, bola kenská ústava predmetom sporov. Keďže sa zriadenie z demokracie s viacerými politickými stranami zmenilo na zriadenie s jednou vládnúcou politickou stranou, pozícia predsedu vlády bola zmenená, a vláda sa sústreďuje v rukách prezidenta. Táto správa bola centralizovaná, a stratila zúčtovateľnosť.

Kenská vládna rozvojová politika sa od roku 1965. zameriava výslovne na 30 percent krajiny, ako na oblasť sľubujúcu veľké hospodárske možnosti. V týchto regiónoch padá veľa zrážok, a preto sú úrodnejšie. Tu vláda investuje najviac (viď. zápisnica zo zasadania vlády č. 10 v roku



Keňa. Zdroj: GoogleMaps





Muž zo spoločnosti Endoroiov. Zdroj: MRG





1965.). Členovia domorodých spoločenstiev a menín, žijúci v oblasti z investičného hľadiska zanedbanej, tvoriacej v ak 70 percent rozlohy krajiny, pokladali takúto rozvojovú politiku vlády za znevýhodňovanie namierené proti nim.

V Severovýchodnej provincii, respektíve v provinciách Parti, Nyaza a vo Východných a Západných provinciách sú ľudia najchudobnejší, a nižšie sú aj ukazovatele v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou, s bezpečnou kvalitou vody, s environmentálnou sanáciou, s komunikáciou a dopravou, respektíve vyšie je aj pomer úmrtnosti. Podľa UNDP v roku 2001 v západnej časti provincie Nyaza a v Severovýchodnej provincii, kde žijú hlavne meniny, domorodé obyvateľstvo a iné spoločenstvá, vytisnuté na okraj spoločnosti, bol pomer chudoby 40 percent, čo bol v tom čase najvyšší pomer v Keni. Oproti tomu v Strednej provincii, kde žije v prvom rade spoločenstvo vládnucich Kikujov, bol pomer chudoby 30,7 percent. Rozdiely zjavné v úrovni ľudskej biedy možno pozorovať aj v iných dimenziách strádania: skoré úmria, chýbajúce základné vzdelávanie, respektíve neprístupnosť zdrojov spoločenstva a súkromných zdrojov.

Moc, sústredená do rúk prezidenta vytvorila možnosť na to, aby prezident zvýhodňoval vlasné etnické spoločenstvo na úkor iných skupín. Kvôli takémuto vylúčeniu prežívajú domorodci (pastieri s nomádskeho spôsobom života, národy poľujúce a zbierajúce plody v lesitých oblastiach, respektíve rybári), meniny a iné skupiny, vytisnuté na okraj spoločnosti, ťažké stupne biedy, nízkeho pomeru účasti na vyučovaní, analfabetizmu, zlého zdravotného stavu, pohlavnej nerovnosti a všeobecnej podrozvinutosti. Táto situácia prirodzene počas rokov vzbudila odpor proti vládnucim spoločenstvám.

Ľudia túžia po zmene, a dúfajú v ústavnú reformu, predpokladajúcu znovurozdelenie moci. V roku 2000. založili Rada ústavnej reformy v Keni, v ktorom sú zoskupení známi odborníci ústavného práva. Rada navrhla zníženie právomoci prezidenta a decentralizáciu, v záujme zaistenia lepšej zúčtovateľnosti. Popri týchto cieľoch iniciovali aj účasť v etických národov žijúcich v Keni, na rozhodovaní, vrátane menín a domorodcov. Od decentralizácie moci očakávajú zaistenie sebaurčenia, a práva na obno-

vu a rozvoj zdrojov surovín, teda zásobovania vodou, rybárskych teritórií, lesov, stavu zveri. Podľa iniciatív (1) by volený prezident vymenoval predsedu vlády, (2) predseda vlády by určil kabinet, (3) predseda vlády by viedol vládu a bol by predsedom kabinetu, a (4) prezident by aj naďalej viedol vojsko.

### Vytvárané ciele

Rozsiahlym cieľom Siete menín, živiacich sa pastierstvom a poľovníctvom, zberom plodov (PHGEMN), zúčastňujúcej sa revízie, bol zaistenie rozvojových potrieb získaním ústavného uznania pre meniny a domorodcov žijúcich v Keni. Podľa týchto spoločenstiev by boli uznaním ich práv v ústave aj oni zainteresovaný na rozhodnutiach, a mohli by sa účinne zúčastniť na rozvojových procesoch.

V procese revízie kenskej ústavy (CKRP) sa realizovala obsiahla konzultácia so zástupcami obyvateľstva a mimovládnych spoločenstiev. V Bomase boli usporiadané dve národné ústavné konferencie, ktorých sa zúčastnili a snažili o rozsiahlu dohodu, vyslaný zástupcovia prichádzajúci z celej krajiny, a zastupujúci rôzne záujmové skupiny a spoločenstvá vytisnuté na okraj spoločnosti, medzi nimi aj meniny a domorodcov.

### Aktivita

Počas procesu revízie PHGEMN lobovala na vidieku aj na celoštátnej úrovni, a organizovala pre poslancov návštevy v oblastiach obývaných meninami a domorodcami. Poslanci aj poslankyne navštívili geotermickú elektrárňu v Olkarii a boli informovaní o tom, aké dôsledky má vystahovanie a ničenie životného prostredia na meniny a domorodcov. V záujme informovania širokého okruhu kenskej spoločnosti využili aj médiá, hoci veľkú časť práce s médiami značili publikácie PHGEMN. PHGEMN a jej partneri mali možnosť poslať zástupcov do Rada ústavnej reformy v Keni – a tak sa aktívne zúčastniť jeho činnosti – a organizácie boli zastúpené aj na medzinárodnej ústavnej konferencii.





PHGEMN organizovala aj kolenia, na ktorých si členovia spoločenstiev mohli osvojiť znalosti z lobovania, respektíve sa stali schopnými efektívne s jasne vyjadriť svoje obavy, keď sa ako delegáti alebo pozorovatelia zúčastnili medzinárodnej ústavnej konferencie.

Posledná verzia návrhu kenskej ústavy, ktorá je známa ako návrh z **Bomasu**, dáva odpoveď na otázky, vzbudzujúce obavy u menín a domorodcov žijúcich v Keni. Článok č. 43. sa zaoberal právami menín a domorodcov, a naprával ich spoločenské vylúčenie.

### V sledky a závery projektu

Rada ústavnej reformy začala svoju prácu v roku 2000., jeho predsedom bol Daniel arap Moi. Keď sa v roku 2002. stal prezidentom Kene Mwai Kibaki, podporoval ústavnú reformu a obmedzenie prezidentskej právomoci. Počas volieb prisľúbil ešte aj to, že do 100 dní prijme novú ústavu. Po definitívnej úprave návrhu ústavy v ak vláda odstúpila od jednaní, a začala podryvať reformný proces. To viedlo ku konfliktom medzi koalíčnými poslancami, keďže niektorí z nich chceli pokračovať v reformách, čo napokon viedlo k oslabeniu koalície. V lete 2004. Kibaki oznámil, že premeškali 100 dňový termín, a návrh ústavy nie je možné prijať, lebo v mnohých dôležitých otázkach sa nezrodila dohoda.

O rok neskôr podal Kibaki nový návrh, návrh z **Wako**, ktorý v ak referendum odmietlo, čím bola jasne vyslovená mienka a odpor ľudí. Pre porušenie sľubov vzniklo po piatich rokoch silné etnické napätie, ktoré už od dávna vytvára napätú situáciu v kenskej politike.

Na sporných voľbách v decembri 2007., keď bol Kibaki obvinený z volebného podvodu, vyli na povrch hlboko zakorenené spory a hnev, pochádzajúci z toho, že niektoré spoločenstvá boli po celé roky vytisnuté na okraj spoločnosti, a trpeli diskrimináciou. Etnické spoločenstvá v Keni sa rozdelili na dve časti: jedna podporovala prezidenta Kibakiho, druhá zas lídra opozície Raila Odingu. Ukázal sa silný odpor proti spoločenstvu Kijukov, ku ktorému patrila Kibaki. Mysleli si, že oni bránia realizácii práv menín a domorodcov. Násilie

## Návrh z Bomasu z roku 2004. článok č. 43



### *Menšiny a skupiny vysunuté na okraj spoločnosti*

43. (1) Menšiny a skupiny vytisnuté na okraj spoločnosti majú na základe rovnosti právo – berúc na zreteľ ich svojské okolnosti a potreby – užívať všetky práva a slobody, vymenované v ústave.

(2) Táto musí urobiť právne a iné opatrenia, v záujme spustenia programov akcií, slúžiacich dobro menín a skupín vytisnutých na okraj spoločnosti.

(3) Opatrenia spomenuté v bode (2) musia okrem iného zaistiť, aby sa menšiny a skupiny vytisnuté na okraj spoločnosti:

(a) zúčastňovali a mali plné zastúpenie vo vláde, aj vo všetkých ostatných oblastiach života krajiny;

(b) dostali špeciálne možnosti v oblasti hospodárstva a výuky;

(c) dostali špeciálne možnosti v záujme získania výnosného zamestnania;

(d) dostali pomoc pri rozvoji svojich kultúrnych hodnôt, jazyka a zvykov;

(e) dostali pomoc v záujme umožnenia ich prístupu v rozumnej miere ku vode, zdravotníckym službám a dopravnej infraštruktúre;

(f) vyhovujúce možnosti na uspokojenie svojich základných potrieb; a

(g) aby mohli žiť život bez znevýhodňovania, vykoisťovania alebo zneužívania

vychádzalo od členov tých spoločenstiev, ktoré sami seba považujú za menšinu a/alebo domorodcov, alebo vo všeobecnosti za také spoločenstvo, ktoré malo pocit, že ich vlády, ktoré boli po sebe pri moci v Keni, vysúvajú na okraj spoločnosti. Po krvavom povstaní v



*Reaguj rýchlo na zmenené okolnosti.* Počas procesu plánovania sa zamysli nad rôznymi scenármi, aby si svoju stratégiu a taktiku mohol prispôbiť náhlym problémom.

*Vypracuj bezpečnostný plán akcie v záujme svojej telesnej bezpečnosti, aj bezpečnosti svojej skupiny.* Plánuj vopred, pokiaľ sa zaoberá takými otázkami, ktoré môžu ohrozovať tvoje osobné bezpečie.

marci 2008. bola ústava **dočasne zmenená**, a bola zavedená pozícia predsedu vlády a dvoch zástupcov predsedu vlády. Úplný pokles moci prezidenta v ak nenastal, a ani práva menín a národov vytisnutých na okraj spoločnosti, nezaručuje zvláštny článok.

### Od roku 2008...

... meniny a domorodci sa zúčastňujú na znovuzrozenom reformnom procese ústavy. Účastníci vedený Reformným konzorciom menín (MRC) sa snažia zaistiť, aby boli spresnené nariadenia návrhu z Bomasi z roku 2004. zahrnuté do návrhu ústavy, a aby jej konečná forma efektívne spĺňala požiadavky menín, domorodcov a iných skupín vytisnutých na okraj spoločnosti.

### Ďalšia literatúra ku téme:

**Keňa: Menšiny, domorodci a etnická mnohfarebnosť – Minority Rights Group International a Ústredie za rozvoj práv menšín.**



**DÔLEŽITÉ  
MEDZINÁRODNÉ  
PRÁVNE DOKUMENTY**



## NARIADENIA O ROVNOSTI A NEDISKRIMINÁCII V MEDZINÁRODNÝCH ĽUDSKO-PRÁVNÝCH DOKUMENTOCH

### Medzinárodný dohovor o ľudských a politických právach

#### Článok 2.1

Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou paktu, sa zaväzuje repektovať práva uznané v tomto Pakte a zabezpečiť tieto práva v etkým jednotlivcom na svojom území podliehajúcim jeho jurisdikcii bez akéhokoľvek rozliovania podľa rasy, farby, pohlavia, náboženstva, politického alebo iného zmýľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

#### Článok 3

táty, zmluvné strany paktu, sa zaväzujú zabezpečiť rovnaké práva mužov a žien na požívanie v etkých občianskych a politických práv ustanovených v tomto pakte.

#### Článok 24.1

Každé dieťa má bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku alebo rodu právo na takú ochranu, ktorá mu patrí s ohľadom na jeho postavenie maloletého, zo strany rodiny, spoločnosti a štátu

#### Článok 26

V etci sú si pred zákonom rovní a majú právo na rovnakú ochranu zákona bez akejkoľvek diskriminácie. Zákon zakáže akúkoľvek diskrimináciu a zaručí v etkým osobám rovnakú a účinnú ochranu proti diskriminácii z akýchkoľvek dôvodov, napr. podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku a rodu.

### Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach

#### Článok 2.2

táty, zmluvné strany paktu, sa zaväzujú, že zaručia, že práva formulované v tomto pakte sa budú uskutočňovať bez akéhokoľvek rozliovania podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýľania národnostného a sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

#### Článok 3

táty, zmluvné strany paktu, sa zaväzujú, že zabezpečia rovnaké práva mužov a žien pri používaní v etkých hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv uvedených v tomto pakte.

### Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

### Dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie

### *Dohovor o právach dieťaťa*

#### Článok 2.1

táty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú repektovať a zabezpečiť práva stanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu, ktoré je pod ich jurisdikciou, bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov, alebo zákonných zástupcov.





## *Medzinárodný dohovor o ochrane práv v etnických migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín*

### **Článok 7**

Zmluvné štáty sa zaväzujú, v súlade s príslušnými medzinárodnými právnymi nástrojmi, zabezpečiť a zabezpečovať ľudské práva pre v etnických migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov na ich území alebo na územiach podliehajúcich ich jurisdikcii, práva uvedené v tomto dohovore bez akéhokoľvek rozlíšenia na základe pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, náboženského vyznania alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, národnosti, veku, ekonomického postavenia, majetku, rodinného stavu, rodu alebo iného postavenia.

## *Dohovor UNESCO proti diskriminácii vo vzdelávaní*

## *Dohovor Medzinárodnej organizácie práce č. 111. o diskriminácii v zamestnaní a povolani*

## **NARIADENIA O CHARAKTERISTIKE POVINOSTÍ ŠTÁTOV V MEDZI- NÁRODNÝCH ĽUDSKO-PRÁVNÝCH DOKUMENTOCH**

## *Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach*

### **Článok 2.1**

Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou paktu, sa zaväzuje podniknúť pri maximálnom využití svojich zdrojov samostatne aj prostredníctvom medzinárodnej súčinnosti a spolupráce hospodárske a technické kroky na postupné dosiahnutie plného uskutočnenia práv uznaných v tomto pakte, a to v etnickými vhodnými prostriedkami, včítane prijatia zákonodárnych opatrení.

## *Medzinárodný dohovor o ľudských a politických právach*

### **Článok 2.2**

Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou paktu, sa zaväzuje, pokiaľ tak už neustanovujú existujúce zákonodarné alebo iné opatrenia, že podnikne nevyhnutné kroky v súlade so svojimi ústavnými postupmi a ustanoveniami tohto paktu, aby schválil také zákonodarné alebo iné opatrenia potrebné na to, aby sa uplatnili práva uznané v pakte.

## **NARIADENIA O ÚČASTI V MEDZI- NÁRODNÝCH ĽUDSKO-PRÁVNÝCH DOKUMENTOCH**

## *Medzinárodný dohovor o ľudských a politických právach*

### **Článok 19**

1. Každý má právo zastávať svoj názor bez prekážky.  
2. Každý má právo na slobodu prejavu; toto právo zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky každého druhu, bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo akýmikoľvek inými prostriedkami podľa vlastnej voľby.

### **Článok 21**

Uznáva sa právo na pokojné zhromažďovanie. Výkon tohto práva sa nesmie žiadnym spôsobom obmedzovať, s výnimkami, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti alebo verejnej bezpečnosti, verejného poriadku, ochrany verejného zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

### **Článok 22.1**

Každý má právo na slobodu združovať sa s inými, aj právo zakladať na ochranu svojich záujmov odborové organizácie a pristupovať k nim.



### **Článok 25**

Každý občan má právo a možnosť bez akýchkoľvek rozdielov uvedených v článku 2 a bez neodôvodnených obmedzení:

- a) zúčastňovať sa na vedení verejných záležitostí priamo alebo prostredníctvom slobodne volených zástupcov;
- b) voliť a byť volený v pravidelných voľbách, ktoré sa budú konať na základe všeobecného a rovného hlasovacieho práva, tajným hlasovaním zabezpečujúcim slobodu hlasovania;
- c) vstúpiť za rovnakých podmienok do verejných služieb svojej krajiny.

*Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach*

### **Článok 15.1**

táty, zmluvné strany paktu, uznávajú právo každého:

- a) zúčastniť sa na kultúrnom živote.

*Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien*

### **Článok 7**

táty, zmluvné strany, prijímajú všetky príslušné opatrenia na odstránenie

diskriminácie žien v politickom a verejnom živote krajiny a najmä zabezpečia

na rovnoprávnom základe s mužmi právo:

- a) hlasovať vo všetkých voľbách a verejných referendách a právo na zvolenie do všetkých verejne volených orgánov;
- b) zúčastniť sa na tvorbe a uskutočňovaní štátnej politiky a zastávať verejné úrady a vykonávať všetky verejné funkcie na všetkých úrovniach riadenia štátu;
- c) účasti v nevládných organizáciách a združeníach zapojených do verejného a politického života krajiny.

### **Článok 8**

táty, zmluvné strany, prijímajú všetky príslušné opatrenia na zabezpečenie toho, aby ženy na rovnoprávnom základe s mužmi a bez akejkoľvek dis-

kriminácie mali príležitosť zastupovať svoje vlády na medzinárodnej úrovni a zúčastniť sa na práci medzinárodných organizácií.

*Dohovor o právach dieťaťa: článok 13, 15 a 31*

## **NARIADENIA O POSKYTOVANÍ POMOCI A SPOLUPRÁCI V MEDZINÁRODNÝCH ĽUDSKO-PRÁVNÝCH DOKUMENTOCH**

*Charta OSN*

### **Článok 1.3**

Ciele Organizácie Spojených národov sú tieto: Uskutočňovať medzinárodnú spoluprácu riešením medzinárodných problémov hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho alebo humanitného rázu podporovaním a posilňovaním úcty k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva.

### **Článok 55**

Aby sa vytvorili podmienky stability a blahobytu, ktoré sú potrebné pre mierové a priateľské styky medzi národmi, založené na úcte k zásade rovnoprávnosti a sebaurčenia národov, Organizácia Spojených národov bude pracovať:

- (a) za vyššiu životnú úroveň, plnú zamestnanosť a podmienky pre hospodársky a sociálny pokrok a rozvoj;
- b) pre riešenie medzinárodných, hospodárskych, sociálnych, zdravotných a iných príbuzných problémov a pre medzinárodnú kultúrnu a výchovnú spoluprácu;
- c) pre všeobecnú úctu k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva a pre ich zachovávanie.

### **Článok 56**

Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa zaväzujú postupovať spoločne i jednotlivito v spolupráci s Organizáciou, aby sa dosiahli ciele stanovené v článku 55.



## Všeobecná deklarácia ľudských práv

### Článok 22 a 28

Každý človek ako člen spoločnosti má právo na sociálne zabezpečenie a nárok na to, aby mu boli národným úsilím a medzinárodnou súčinnosťou v súlade s organizáciou a prostriedkami príslušného štátu zabezpečené hospodárske, sociálne a kultúrne práva, nevyhnutné na jeho dôstojnosť a na slobodný rozvoj jeho osobnosti. (Článok 22)

Každý má právo na existenciu takého spoločenského a medzinárodného poriadku, v ktorom by sa práva a slobody stanovené v tejto deklarácii plne uskutočnili. (Článok 28).

## Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach

### Článok 2.1

Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou paktu, sa zaväzuje podniknúť pri maximálnom využití svojich zdrojov samostatne aj prostredníctvom medzinárodnej súčinnosti a spolupráce hospodárske a technické kroky na postupné dosiahnutie plného uskutočnenia práv uznaných v tomto pakte, a to všetkými vhodnými prostriedkami, včítane prijatia zákonodárnych opatrení.

### Články 11.2, 15.4, 22 a 23.

## Dohovor o právach dieťaťa: článok 4. a 24.4

## Deklarácia o práve na rozvoj

## SVETOVÉ KONFERENICE

**Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (1992); Agenda 21; Viedenská deklarácia a akčný program (1993); Miléniové prehlásenie OSN (2000); Tretia konferencia OSN o najmenej rozvinutých krajinách: Deklarácia a akčný program; Konsenzus z Monterrey, prijatý na medzinárodnej**

**konferencii „Financovanie pre rozvoj“ (2002); a výsledky vrcholného stretnutia v roku 2005.**

**8. Miléniový rozvojový cieľ: V záujme vytvorenia globálneho partnerstva.**

## DEKLARÁCIA O PRÁVE NA ROZVOJ

**A/RES/41/128.**

**4.12.1986**

**97. plenárne zasadanie**

### Valné zhromaždenie,

Vzhľadom k cieľom a zásadám Charty Organizácie Spojených národov na dosiahnutie medzinárodnej spolupráce pri riešení medzinárodných problémov ekonomickej, sociálnej, kultúrnej alebo humanitárnej povahy a na propagáciu a podporu dodržiavania ľudských práv a základných slobôd pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva, uznávajúc, že rozvoj je komplexný ekonomický, sociálny, kultúrny a politický proces, ktorého cieľom je neustále zvyšovanie blahobytu celej populácie a všetkých jednotlivcov na základe ich aktívnej, slobodnej a zmysluplnej účasti na rozvoji a na spravodlivom rozdelení prínosov z neho vyplývajúcich, majúci na zreteli, že podľa ustanovenia Všeobecnej deklarácie ľudských práv, každý má právo na sociálny a medzinárodný poriadok, v ktorom by práva a slobody ustanovené v tejto Deklarácii boli plne uplatnené,

Pripomínajúc ustanovenia Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, s odkazom na ďalšie príslušné dohody, dohovory, uznesenia, odporúčania a ďalšie nástroje, Organizácie Spojených národov a jej špecializované agentúry, pokiaľ ide o integrálny rozvoj človeka, ekonomický a sociálny pokrok a rozvoj všetkých národov, vrátane tých, ktoré sa týkajú nástrojov dekolonizácie, prevencie diskriminácie, repektovania a dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti a ďalšie posilnenie priateľských vzťahov a spolupráce medzi štátmi-prevádzku v súlade s Chartou, s





odkazom na právo národov na sebaurčenie, na základe ktorého majú právo slobodne rozhodovať o svojom politickom postavení a presadzovaní svojho hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja. Pripomínajúc takisto právo národov na praktizovanie, s výhradou príslušných ustanovení oboch medzinárodných paktov o ľudských právach, plnú suverenitu nad celým svojím prírodným bohatstvom a zdrojmi, uvedomujúc si záväzok táto podľa Charty na podporu v eobecného uznávania a zachovávanía ľudských práv a základných slobôd pre v etkých bez akéhokolvek rozli ovania podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmý ľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia, berúc do úvahy, že odstránenie masívneho a hrubého poru ovania ľudských práv národov a jednotlivcov ovplyvnené situáciami, ako sú tie, ktoré vyplývajú z kolonializmu, neo-kolonializmus, apartheidu, v etkých foriem rasizmu a rasovej diskriminácie, cudzej nadvlády a okupácie, agresie a obmedzovania národnej suverenity, národnej jednoty a územnej celistvosti a hrozby vojny, by prispelo k vytvoreniu podmienok priaznivého vývoja veľkej časti ľudstva,

Uznávajúc, že ľudská osoba je ústredným predmetom vývojového procesu, a že rozvojová politika by preto mala urobiť človeka hlavným účastníkom a príjemcom rozvoja, uznávajúc, že vytvorenie priaznivých podmienok pre rozvoj obyvateľov a jednotlivcov je primárnou zodpovednosťou táto,

Uvedomujúc si, že úsilie na medzinárodnej úrovni na podporu a ochranu ľudských práv by malo byť sprevádzané úsilím o nastolenie nového medzinárodného ekonomického poriadku, potvrdzujúc, že právo na rozvoj je nescudziteľné ľudské právo, a že rovnosť príležitostí pre rozvoj je výsadou v etkých národov a jednotlivcov, ktorí tvoria národy,

Vyhlasenie o práve na rozvoj:

### lánok 1

1. Právo na rozvoj je nescudziteľné ľudské právo na základe ktorého každá ľudská osoba a v etky náro-

dy majú právo zúčastňovať sa ho, prispievať k nemu a užívať ekonomický, sociálny, kultúrny a politický rozvoj, v ktorom v etky oblasti ľudských práv a základných slobôd môžu byť plne realizované.

2. Ľudské právo na rozvoj taktiež predpokladá plnú realizáciu práv národov na sebaurčenie, ktoré zahŕňa, s výhradou príslušných ustanovení oboch medzinárodných paktov o ľudských právach, výkon ich neodňateľného práva na plnú zvrchovanosť nad celým svojím prírodným bohatstvom a zdrojmi

### lánok 2

1. Človek je ústredným predmetom rozvoja a mal by byť aktívnym účastníkom a príjemcom práva na rozvoj.

2. V etky ľudské bytosti majú zodpovednosť za vývoj, jednotlivo i kolektívne, s prihliadnutím na potrebu plného re pektovania ich ľudských práv a základných slobôd, ako aj ich povinnosti voči spoločnosti, ktorá ako jediná môže zabezpečiť slobodnú a úplnú sebarealizáciu človeka , a mala by preto presadzovať a chrániť vhodný politický, sociálny a hospodársky poriadok pre rozvoj.

3. táty majú právo a povinnosť určiť vhodnú národnú rozvojovú politiku, ktorej cieľom je neustále zlepšovanie blahobytu v etkého obyvateľstva a v etkých jednotlivcov, a to na základe ich aktívnej, slobodnej a zmysluplnej účasti na rozvoji a na spravodlivom rozdelení prínosov z neho vyplývajúcich.

### lánok 3

1. táty majú primárnu zodpovednosť za vytvorenie národných a medzinárodných podmienok priaznivých pre uplatňovanie práva na rozvoj.

2. Realizácia práva na rozvoj si vyžaduje úplné dodržiavanie zásad medzinárodného práva, týkajúcich sa priateľských vzťahov a spolupráce medzi tátmí-realizáciu v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov.



3. táty majú povinnosť spolupracovať medzi sebou pri zabezpečení rozvoja a odstraňovaní prekážok rozvoja. táty by mali realizovať svoje práva a plniť svoje povinnosti tak, aby podporovali nový medzinárodný ekonomický poriadok založený na zvrchovanej rovnosti, vzájomnej spolupráci, záujmu a kooperácie medzi v etkými tátmí, ako aj na podpore dodržiavania a realizácie ľudských práv.

#### *lánok 4*

1. táty majú povinnosť prijať opatrenia, jednotlivito i kolektívne, formulovať medzinárodnú rozvojovú politiku s cieľom umožniť plnú realizáciu práva na rozvoj.

2. Trvalé pôsobenie je nevyhnutná na podporu rýchlejšieho rozvoja rozvojových krajín. Ako doplnok úsilia rozvojových krajín, efektívnej medzinárodnej spolupráce je nevyhnutné pre poskytovanie pomoci v týchto krajinách vhodnými prostriedkami a zariadení s cieľom posilniť ich komplexný rozvoj.

#### *lánok 5*

táty podnikli kroky na odstránenie masívneho a hrubého porušovania ľudských práv národov a ľudí postihnutých situáciami, vyplývajúcimi z apartheidu, v etkých foriem rasizmu a rasovej diskriminácie, kolonializmu, cudzej nadvlády a okupácie, agresie, cudzieho zasahovania a ohrozovania národnej suverenity, národnej jednoty a územnej celistvosti, hrozby vojny a odmietnutia uznať základné právo národov na sebaurčenie.

#### *lánok 6*

1. V etky táty by mali spolupracovať s cieľom napomáhania, podporovania a posilňovania v eobecného uznávania a zachovávaní v etkých ľudských práv a základných slobôd pre v etkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva.

2. V etky ľudské práva a základné slobody sú nedeľiteľné a vzájomne závislé, rovnako dôležité, a je naliehavo potrebné zvážiť ich pri vykonávaní, presadzovaní a ochrane občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv.

3. táty by mali podniknúť kroky na odstránenie prekážok rozvoja vyplývajúce z nedodržania občianskych a politických práv, ako aj z hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv.

#### *lánok 7*

V etky táty by mali podporovať zriaďovanie, udržiavanie a posilňovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti a za tým účelom, by mali urobiť v etko na dosiahnutie v eobecného a úplného odzbrojenia pod účinnou medzinárodnou kontrolou, ako aj zabezpečiť, aby prostriedky uvoľnené odzbrojením boli efektívnymi opatreniami využité na komplexný rozvoj, najmä v rozvojových krajinách.

#### *lánok 8*

11. táty by mali zabezpečiť na národnej úrovni v etky opatrenia potrebné na realizáciu práva na rozvoj a zabezpečiť, okrem iného, rovnosť príležitostí pre v etkých v ich prístupe k základným zdrojom, vzdelaniu, zdravotníctvu, potravinám, bývaniu, zamestnanosti a spravodlivému rozdeleniu príjmov. Účinné opatrenia, by mali byť vykonávané s cieľom zabezpečiť pre ženy aktívnu úlohu v procese rozvoja. Vhodné ekonomické a sociálne reformy by mali byť vykonávané s cieľom odstrániť v etky formy sociálnej nespravodlivosti.

2. táty by mali podporovať účasť vo v etkých sférach ako dôležitý faktor pri rozvoji a plnej realizácii v etkých ľudských práv.



### lánok 9

1. V etky aspekty práva na rozvoj uvedené v tomto vyhlásení sú nedeliteľné a vzájomne závislé a každý z nich by mali byť posudzovaný v rámci celku.

2. Nič v tejto deklarácii, nie je v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov, z čoho vyplýva, že každý štát, skupina alebo osoba má právo vykonávať činnosť zameranú na zabránenie porušovaniu práv uvedených vo všeobecnej deklarácii ľudských práv a v medzinárodných dohovoroch o ľudských právach.

### lánok 10

Je potrebné prijať kroky na zabezpečenie plného výkonu a postupného zlepšovania práva na rozvoj, vrátane vytvárania, prijímania a implementácie politických, legislatívnych a iných opatrení na národnej i medzinárodnej úrovni. (neoficiálny preklad).

## DEKLARÁCIA PRÁV OSÔB PATRIACICH KU ETNICKEJ, NÁBOŽENSKEJ ALEBO JAZYKOVEJ MENŠINE

A/REZ/47/135

92. plenárne zasadanie

18.12.1992

**Deklarácia o právach osôb patriacich k národným alebo etnickým, náboženským a jazykovým menšinám (1992). Uznesenie valného zhromaždenia 47/135.**

Valné zhromaždenie, potvrdzujúc, že jedným zo základných cieľov Organizácie spojených národov, vyhlásených v charte, je propagovať a podporovať úctu k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva, potvrdzujúc vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti, v rovné práva mužov a žien, a národov veľkých i malých, želajúc si podporovať realizáciu zásad obsiahnutých v Charte, Všeobecná Deklarácia ľudských práv, Do-

hovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy, Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, Deklarácia o odstránení všetkých foriem netolerance a diskriminácie na základe náboženstva alebo viery, a Dohovoru o právach dieťaťa, ako aj ďalšie príslušných medzinárodných nástrojov, ktoré boli prijaté na univerzálnej aj regionálnej úrovni, a zmlúv uzatvorených medzi jednotlivými štátmi

členmi Organizácie Spojených národov,

inšpirované ustanoveniami článku 27 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, o právach príslušníkov etnických, náboženských alebo jazykových menín, berúc do úvahy, že podpora a ochrana práv osôb patriacich k národnostnej alebo etnickej, náboženskej a jazykovej menine prispieva k politickej a sociálnej stabilite štátov, v ktorých žijú tieto meniny, zdôrazňujúc, že neustála propagácia a realizácia práv príslušníkov národnostných alebo etnických, náboženských a jazykových menín, ako neoddeliteľná súčasť vývoja spoločnosti ako celku a v rámci demokratického rámca na základe právneho štátu, by prispela k posilneniu priateľstva a spolupráce medzi národmi a štátmi berúc do úvahy, že Organizácia spojených národov má významnú úlohu, pokiaľ ide o ochranu menín,

Vzhľadom na to doteraz vykonanú prácu v rámci systému OSN, najmä prácu Komisie pre ľudské práva, Komisie pre prevenciu diskriminácie a ochranu menín a orgánov zriadených na základe medzinárodných dohovorov o ľudských právach a ďalších relevantných medzinárodných dohovorov o ľudských právach sú nástrojmi pri podpore a ochrane práv osôb patriacich k národnostnej alebo etnickej, náboženskej a jazykovej menine,

Vzhľadom na dôležitú prácu, ktorá prebieha na základe medzivládnych a mimovládnych organizácií v oblasti ochrany menín a pri presadzovaní a ochrane práv osôb patriacich k národnostnej alebo etnickej, náboženskej a jazykovej menine, uznávajúc potrebu zabezpečiť ešte účinnejšiu implementáciu medzi-





národných ľudských práv, pokiaľ ide o práva príslušníkov národnostných alebo etnických, náboženských a jazykových menín, vyhlasuje túto.

Deklaráciu o právach osôb príslušníkov národnostných, etnických, náboženských a jazykových menín:

### *lánok 1*

1. táty musia chrániť existenciu a národnostnej alebo etnickej, kultúrnej, náboženskej a jazykovej identity menín na svojom území a budú podporovať podmienky pre podporu tejto identity.
2. táty prijímú potrebné legislatívne a iné opatrenia na dosiahnutie týchto cieľov.

### *lánok 2*

1. Osoby patriace k národnostnej a etnickej, náboženskej a jazykovej menine (ďalej len „osoby patriace k meninám“), majú právo používať vlastnú kultúru, vyznávať a praktizovať svoje vlastné náboženstvo a používať vlastný jazyk, v súkromnom i verejnom živote, slobodne a bez zasahovania, alebo akejkoľvek inej formy diskriminácie.
2. Príslušníci menín majú právo na účinnú účasť na kultúrnych, náboženských, sociálnych, ekonomických záležitostiach ako aj na záležitostiach verejného života.
3. Príslušníci menín majú právo na účinnú účasť na rozhodovaní na národnej a – v danom prípade – na regionálnej úrovni, pokiaľ ide o meninu, ku ktorej patria, alebo o regióny, v ktorých žijú, a to spôsobom, ktorý nie je v rozpore s vnútornými právnymi predpismi.
4. Príslušníci menín majú právo založiť a udržiavať svoje vlastné združenie.
5. Príslušníci menín majú právo zriadiť a udržiavať bez akejkoľvek diskriminácie, slobodné a mierové vzťahy s ostatnými členmi svojej skupiny a príslušníkmi iných

menín, ako aj cezhraničné kontakty s občanmi iných štátov, ku ktorým patria podľa národnostnej alebo etnickej, náboženskej alebo jazykovej väzby.

### *lánok 3*

1. Príslušníci menín môžu vykonávať svoje práva, vrátane práv uvedených v tomto vyhlásení, jednotlivovo aj spoločne s ostatnými členmi svojej skupiny, bez akéhokoľvek rozličovania.
2. Žiadna nevýhoda nesmie vzniknúť pre osoby, ktoré patria k menine v dôsledku výkonu alebo nevykonu práv, ustanovených v tejto deklarácii.

### *lánok 4*

1. táty prijímú opatrenia, aby osoby patriace k meninám, mohli vykonávať plne a efektívne v etky ich ľudské práv a základné slobody, bez akejkoľvek diskriminácie a v plnej rovnosti pred zákonom.
2. táty prijímú opatrenia, aby vytvorili priaznivé podmienky pre to, aby osoby patriace k meninám mohli rozvíjať svoju kultúru, jazyk, náboženstvo, tradície a zvyky, s výnimkou osobitných prípadov, ktoré sú v rozpore s vnútornými právnymi predpismi a v rozpore s medzinárodnými normami.
3. táty by mali prijať primerané opatrenia, aby, ak je to možné, mali meniny dostatočné príležitosti na učenie sa svojho materinského jazyka alebo aby mali vyučovanie v ich materinskom jazyku.
4. táty by mali v prípade potreby prijať opatrenia v oblasti vzdelávania, s cieľom podporiť vedomosti o histórii, tradíciách, jazyku a kultúry menín žijúcich na ich území. Príslušníci menín by mali mať dostatočné príležitosti na získanie vedomostí o spoločnosti ako celku.
5. táty by mali zvážiť primerané opatrenia, aby sa osoby patriace k meninám mohli plne zúčastňovať hospodárskeho pokroku a rozvoja v ich krajine.



### lánok 5

1. Národná politka a programy musia byť plánované a vykonávané s ohľadom na oprávnené záujmy osôb patriacich k men inám.
2. Programy spolupráce a pomoci medzi tátmi, by mali byť plánované a vykonávané s ohľadom na oprávnené záujmy osôb patriacich k men inám.

### lánok 6

táty by mali spolupracovať v otázkach týkajúcich sa osôb patriacich k men inám, okrem iného, výmenou informácií a skúseností, s cieľom podporiť vzájomné porozumenie a dôveru. Článok 7

táty by mali spolupracovať s cieľom podporiť dodržiavanie práv ustanovených v tejto deklarácii.

### lánok 8

1. Nič v tejto deklarácii nebráni plneniu medzinárodných záväzkov tátov vo vzťahu k osobám patriacim k

men inám. táty plnia v dobrej viere najmä povinnosti a záväzky, ktoré prijali v súlade s medzinárodnými zmluvami a dohodami, ktorých sú zmluvnou stranou.

2. Výkon práv uvedených v tejto deklarácii nebráni záručeniu v eobecne uznávaných ľudských práv a základných slobôd v etkým osobám.

3. Opatrenia prijaté tátmi na zabezpečenie účinného výkonu práv ustanovených v tejto Deklarácii nebude na prvý pohľad v rozpore so zásadou rovnosti obsiahnutej vo V eobecnej deklarácii ľudských práv.

4. Nič v tejto deklarácii nemožno vykladať ako povolenie na činnosť v rozpore s cieľmi a zásadami Spojených národov, vrátane zvrchovanej rovnosti, územnej celistvosti a politickej nezávislosti tátov.

### lánok 9

pecializované agentúry a iné organizácie v systéme OSN prispievajú k plnému uskutočneniu práv a zásad uvedených v tejto deklarácii, vo svojich oblastiach pôsobnosti. (neoficiálny preklad)



## SLOVNÍK

**CONCORD** – Európska konfederácia mimovládnych humanitárnych a rozvojových organizácií. Medzinárodná sieť pozostávajúca z 18 európskych štátov a z 22 organizácií na národnej úrovni obstaráva zastúpenie viac než 1600 európskych mimovládnych organizácií v ich styku s európskymi inštitúciami. Hlavným cieľom Konfederácie CONCORD je zvyšovanie vplyvu NGDO v európskych inštitúciách prostredníctvom spojenia odborných znalostí a zúčtovateľnosti.

**Dohovor z Cotonou** – dohovor o partnerstve, uzatvorený medzi ES, jej členskými štátmi a 79 africkými, karibskými a tichomorskými štátmi (ACP), ktorá bola ratifikovaná v roku 2002. Tomuto dohovoru predchádzal dohovor z Yaoundô (1964-1975) a dohovor z Lomé (1975-2000).

**Európsky konsenzus o humanitárnej pomoci** – prehlásenie obsahujúce ciele a princípy humanitárnej pomoci, ktorú Európska komisia, Rada a Európsky parlament podpísali v roku 2007.

**Európsky nástroj susedstva a partnerstva (ENPI)** – nástroj flexibilnejšej podpory susedskej politiky, pôbádanej prostredníctvom politiky. Od roku 2007 tento jediný nástroj zjednocuje predchádzajúce programy, program TACIS (vzťahujúci sa na východných susedov a Rusko) a program MEDA (vzťahujúci sa na južných mediteránskych susedov), respektíve európsku iniciatívu na podporu demokracie a ľudských práv. Tento nástroj hradí samostatné národné programy, programy zamerané na zlepšenie cezhraničnej spolupráce, technickú pomoc a výmenu informácií, ako aj vzájomné dlhodobé dohody uzatvorené medzi administratívnymi systémami štátov EU. Zemepisne je to hlavný nástroj na hradenie iniciatív zameraných na Balkán a Turecko. ENPI je súčasťou zvyčajného rozpočtu EU.

**Európsky rozvojový fond (EDF)** – bol založený s cieľom financovať realizáciu Dohody z Cotonou. Suma príspevku od jednotlivých štátov je závislá od GNP (hrubé

ho národného produktu) a od historickej spätosti s krajinami AKT. V záujme realizácie vznikli dva nástroje: jeden z nich poskytuje podporu odvetvovým programom, a druhý si vytýčil za svoj cieľ podporu súkromných investícií s riadením Európskej investičnej banky (EIB).

**Európsky rozvojový konsenzus** – prehlásenie obsahujúce ciele a princípy rozvojovej spolupráce, ktorú Európska komisia, Rada a Európsky parlament podpísali v roku 2005.

**EÚ-Stratégia pre Afriku** – dokument obsahujúci smernice, ktorý vznikol medzi Radou EÚ a Africkou úniou (AÚ) v roku 2005. vo forme medzinárodného dohovoru, Rada ho potvrdila v roku 2006. a AÚ v roku 2007. Nasledovne po tom, v roku 2007. bola vydaná

**Hrubý národný príjem (GNI)** – obsahuje celkovú hodnotu produkcie v krajine (to je brutto domáca produkcia) spolu s príjmami pochádzajúcimi z iných krajín (konkrétne úroky a dividendy), odčítajúc podobné vyplácania iným krajinám.

**Lisabonská deklarácia**, určujúca základné zásady partnerstva a k nim patriace povinnosti. Deklarácia bola prijatá zároveň so spoločnou stratégiou a trojročným plánom akcií (2008-2010).

**Ľudsko-právny prístup k rozvoju** – zakladá sa na normách a hodnotách zakotvených v medzinárodných zákonoch o ľudských právach a slúži ako východisko rozvojových smerníc a inštitúcií.

**Ľudsko-právny rámcový systém** – ponúka systém objektívnych a v eobecných noriem, prostredníctvom ktorých sa stanú merateľnými vplyvy zákonov, smerníc a intervencií.

**Miléniová deklarácia** – prijalo ju valné zhromaždenie OSN v roku 2000., v záujme globálneho partnerstva pre rozvoj a likvidácie extrémnej chudoby.





**Monitoring dopadu uskutočnených rozvojových projektov (Aid Watch)** – monitoringová činnosť NGDO, kontrolujúca mieru ODA, smernice, vzťahujúce sa na poskytovanie podpory a vplyv inflácie na podpory.

**Nástroj rozvojovej spolupráce (DCI)** – Tento nástroj pozostáva z piatich tematických programov (mimovládny účastníci, bezpečnosť potravín, investícia do ľudí, životné prostredie, utečenecké právo a prisťahovalectvo, reparácie) a z piatich zemepisných programov (Ázia, Stredná Ázia, Latinská Amerika, Stredný Východ a Juhoafrická republika). Tematické programy sú otvorené pre všetky rozvojové krajiny a podporujú Národné strategické dokumenty (CSP). DCI je súčasťou zvyčajného rozpočtu EU.

**Oficiálna rozvojová pomoc (ODA) (bilaterálna/multilaterálna)** – obsahuje podporu a úvery poskytnuté subjektom pomoci ODA (rozvojové krajiny), účinkujúcim na zozname DAC a viacstranným organizáciám. Poskytnutie podpory je kvalifikované ak oficiálna rozvojová pomoc na základe troch podmienok:

1. Putuje od vlády k vláde (medzi oficiálnymi sektormi);
2. Jej prvoradým cieľom je napomáhanie hospodárskemu rozvoju a blahobytu;
3. Je poskytovaná za výhodných finančných podmienok (v prípade úveru aspoň 25 percentná podpora).

Finančná podpora je sprevádzaná technickou spoluprácou, a sú vylúčené platby s vojenským cieľom, ako aj platby pre súkromné osoby.

**Bilaterálna ODA** – podľa definície OECD podpora alebo úver poskytnutý donorskou vládou bezprostredne vláde rozvojovej krajiny

**Multilaterálna ODA** – rozpočtový príspevok poskytovaný rozličnými krajinami prostredníctvom sprostredkujúcej medzinárodnej organizácie (často zastupiteľstvom OSN alebo in titúciou EÚ). Poskytovanie pomoci sa uskutočňuje formou členských príspevkov.

**Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD)** – vznikla prostredníctvom medzinárodného dohovoru v roku 1961. Jej členmi je niekoľko rozvinutých krajín sveta, podmienkou členstva je dodržiavanie základných zásad: otvorené trhové hospodárstvo, plurálna demokracia a úcta ľudských práv. OECD je exkluzívny klub trhových hospodárstiev, ktorého cieľom je oživenie nárastu svetového hospodárstva a napomáhanie nárastu udržateľného hospodárskeho rozvoja. V roku 2007. OECD vykonala revíziu smerníc a programov rozvojovej spolupráce Európskeho spoločenstva. Revízne návrhy obsahujú nasledovné: (1) koherentnejšie prevádzkové stratégie, ktoré umožnia v čo najväčšom okruhu sa priblížiť k likvidácii chudoby, k problémom týkajúcim sa MDG aj ďalších oblastí, napríklad tém súvisiacich pohlaviami, životným prostredím a HIV/AIDS; (2) ďalšie vyjasnenie úloh Komisie a členských štátov; zlepšenie efektívnosti činnosti a výkonnosti Komisie tým spôsobom, že členské štáty a Parlament sa prispôbujú revíznym systémom bez toho, aby ohrozovali riadenie činnosti Komisie. Medzi návrhmi sa nachádza (3) rozvoj efektívnosti poskytovania pomoci a (4) koherencie politiky.

**Parížska deklarácia o efektívnosti podpory** – prijali ju v roku 2005. donorské vlády, medzi nimi aj EÚ a vedenie Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Tento dokument je deklarácia, a preto nie je právne záväzná.

**Rozvojové vzdelávanie (DE)** – aktívny proces vzdelávania, založený na hodnotách rovnosti, prijatia a spolupráce. Robí ľudí schopnými toho, aby nie len poznali priority medzinárodného rozvoja a pojem udržateľného ľudského rozvoja, ale tým, že pochopia dôvody a dôsledky celosvetových otázok, sa aj pohli smerom k činom založeným na osobnej účasti a informovanosti. Rozvojové vzdelávanie napomáha tomu, aby sa každý občan mohol v plnej miere zúčastniť na likvidácii celosvetovej chudoby a na boj proti vylúčeniu. Pátra po spravodlivejších a udržateľnejších národných a medzinárodných smerniciach, založených na hospodárskych, spoločenských, environmentálnych a ľudsko-právnych základoch.



**TRIALOG** – je jedným z projektov Konfederácie CONCORD, ktorého ústredie sa nachádza vo Viedni, a zaoberá sa budovaním kapacity platform NGDO nových členských štátov a ich členských organizácií. CONCORD, prostredníctvom pracovnej skupiny rozvojového vzdelávania a napríklad prostredníctvom projektu DEEEP, organizujúceho letné školy na tému rozvojových otázok, pomáha platformám nových členských štátov a ich členom, aktívnejšie sa zúčastňovať globálneho vzdelávania.

**Udržateľný rozvoj** – je rozvoj, uspokojujúci nároky súčasnosti bez toho, aby znižoval schopnosti budúcich generácií na uspokojovanie ich vlastných potrieb.

**Uplatňovanie záujmov** – organizácia vykonávajúca činnosť uplatňovania záujmov zaradí do politického rokovacieho poriadku určitý problém, ponúkne riešenie problému a získa podporu pre realizáciu riešenia, v záujme zmeny situácie. Uplatňovanie záujmov je proces a nie udalosť. Prebieha na všetkých úrovniach – na miestnej, národnej, regionálnej aj na medzinárodnej úrovni.

**Výbor OECD pre rozvojovú pomoc (DAC)** – prvoradé fórum OECD, zaoberajúce sa podporovaním hospodárstva rozvojových krajín. Jeho členovia sú najväčší bilaterálni darcovia sveta.



## KONTAKT A ALIE ZDROJE

### ZDROJE NGDO

**Concord** – európska konfederácia mimovládnych humanitárnych a rozvojových organizácií, dostupné na:  
<http://www.concordeurope.org/Public/Page.php?ID=8>

**Trialog** – mimovládne rozvojové organizácie v rozírenej EÚ, pecificky informácie a služby určené pre NGDO nových členských tátov, dostupné na:  
<http://www.trialog.or.at/start.asp?ID=96>

Porozumenie rozvojovej spolupráci EÚ, Trialog (2007), dostupné na:  
[http://doku.cac.at/broschure\\_final\\_website.pdf](http://doku.cac.at/broschure_final_website.pdf)

**DEEP** – európsky projekt rozvojovej spolupráce, dostupné na:  
<http://www.deep.org/>

**Euroad** – sieť európskych mimovládnych rozvojových organizácií, pracujúcich na hospodárskych smerniciach, dostupné na:  
<http://www.eurodad.org>

**Eurostep** - sieť európskych mimovládnych rozvojových organizácií, dostupné na:  
<http://www.eurodad.org>

**BOND** – Britské mimovládne rozvojové organizácie, rozsiahle informácie pre menšie mimovládne organizácie nečlenských tátov, dostupné na:  
<http://www.bond.org.uk/learning-and-training.php>

### PLATFORMY NOVÝCH ČLENSKÝCH TÁTOV

**Česká republika: FoRS** – české fórum pre rozvojovú spoluprácu, dostupné na:  
<http://www.fors.cz/en/news/news>

**Maďarsko – HAND**. Medzinárodná humanitná a rozvojová mimovládna organizácia, dostupné na:  
<http://www.hand.org.hu>

**Litva – Latvijas Platforma** attistibas sadarbibai, dostupné na:  
<http://www.lapas.lv/>





Malta – národná platforma mimovládnych rozvojových organizácií, dostupné na:  
<http://www.ngdomalta.org/>

Poľsko – Grupa Zagranica, dostupné na:  
<http://www.zagranica.org.pl/>

Slovenská republika – PMVRO, dostupné na:  
<http://mvro.sk/index-en.html>

Slovinsko – SLOGA, Slovinská globálna akcia, dostupné na:  
<http://www.sloga-platform.org/>

Základné informácie o politike rozvojovej spolupráce nových členských štátov sú vo väčšine prípadov dostupné na domovských stránkach príslušných ministereštví zahraničných vecí, ako aj na domovskej stránke Trialogu ([www.trialog.or.at](http://www.trialog.or.at))

## KONTAKT NA EÚ A INFORMÁCIE

Najdôležitejšie linky rozvojových inštitúcií EÚ, resumé legislatívy, atď.: [http://europa.eu/pol/dev/index\\_en.htm](http://europa.eu/pol/dev/index_en.htm), ako aj informácie vzťahujúce sa na ľudské práva:  
[http://europa.eu/pol/rights/index\\_en.htm](http://europa.eu/pol/rights/index_en.htm)

Parlament: <http://www.europarl.europa.eu>; skupina ALDE:  
<http://www.alde.eu/>

Komisia:  
[http://ec.europa.eu/development/index\\_en.cfm](http://ec.europa.eu/development/index_en.cfm)

## MEDZINÁRODNÉ DOKUMENTY

Konsenzus z Monterrey, dostupný na:  
<http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf>

Parížska deklarácia, dostupné na:  
<http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf>

Európsky rozvojový konsenzus, dostupný na:  
[http://ec.europa.eu/development/policies/consensus\\_en.cfm](http://ec.europa.eu/development/policies/consensus_en.cfm)

Európsky konsenzus o humanitárnej pomoci, dostupný na:  
[http://europa.eu/legislation\\_summaries/humanitarian\\_aid/r13008\\_en.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/humanitarian_aid/r13008_en.htm)



Dohovor z Cotonou, dostupný na:

[http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro\\_en.cfm](http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro_en.cfm)

Lisabonská deklarácia, dostupná na:

[http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007\\_lisbon\\_declaration\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007_lisbon_declaration_en.pdf)

## ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA

Revízie OECD, dostupné na:

[http://www.oecd.org/department/0,3355,en\\_2649\\_34603\\_1\\_1\\_1\\_1\\_1,00.html](http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649_34603_1_1_1_1_1,00.html)

Správa PASOS o výzvach týkajúcich sa politiky rozvojovej spolupráce nových členských štátov, dostupná na:

<http://www.pasos.org/www-pasosmembers-org/publications/the-challenge-of-the-eu-development-co-operation-policy-for-new-member-states>

Správa PASOS o politike rozvojovej pomoci nových členských štátov, dostupná na:

<http://www.pasos.org/www-pasosmembers-org/news/flexibility-towards-eastern-neighbours-and-good-governance-emphasized-to-european-parliament-pasos-report-on-development-aid-policies-of-new-eu-member-states>

TRIALOG štúdia s názvom Rozvojová politika v pripojených krajinách (marec 2003.), dostupná na:

<http://www.trialog.or.at/images/doku/study-march03.pdf>

TRIALOG smernice obsahujúci dokument s názvom Rozvojová spolupráca v súvislosti s rozširovaním EÚ (september 2002.), dostupný na :

[http://www.trialog.or.at/images/doku/trialog-polic.paper\\_engl.pdf](http://www.trialog.or.at/images/doku/trialog-polic.paper_engl.pdf)

Deklarácia WG o rozširovaní Výzvi v oblasti rozvojovej politiky Európskej únie súvisiace s rozširovaním EÚ (február 2004.), dostupné na:

[http://www.trialog.or.at/images/doku/challenges\\_of\\_enlargement.pdf](http://www.trialog.or.at/images/doku/challenges_of_enlargement.pdf)

CONCORD Aid Watch správy podľa jednotlivých krajín s informáciami obsahujúcimi oficiálnu rozvojovú podporu nových členských štátov, dostupné na:

[http://www.concordeurope.org/Files/media/internetdocumentsENG/3\\_Topics/Topics/Aidwatch/AidWatch-report-2009\\_light.pdf](http://www.concordeurope.org/Files/media/internetdocumentsENG/3_Topics/Topics/Aidwatch/AidWatch-report-2009_light.pdf)

Prioritné oblasti členských štátov EÚ ohľadom rozvojovej podpory, november 2007., dostupné:

[http://www.trialog.or.at/images/doku/nms\\_oda\\_priority\\_countries.pdf](http://www.trialog.or.at/images/doku/nms_oda_priority_countries.pdf)

Áká je spolupráca medzi starými členskými štátmi EÚ a novými členskými štátmi EÚ? Závery 2. dielne európskeho stretnutia platform rozvojovej spolupráce, 15. november 2008. (organizátorom bol HUMANIS, [www.humanis.org](http://www.humanis.org); v spolupráci s projektom TRIALOG, pridružené podujatie Európskych rozvojových dní 2008 v Bratisburgu, 15–17 novembra.); na oficiálnej konferencii Európskych rozvojových dní 16. novembra



2008. predniesla Christine Bedoya, TRIALOG, dostupné na:

<http://www.trialog.or.at/images/doku/EDD-workshop-TRIALOG.pdf>

Resumé podujatia HUMANIS na domovskej stránke Európskych rozvojových dní:

<http://www.eudevdays.eu/Public/PressRelease.php?ID=2724>.

Výzvy rozvojovej politiky pre nové členské štáty. Prejav Kékesi Annamária, členky predsedníctva CONCORD na seminári ALDE (skupina Európskeho parlamentu ALDE – Zväz liberálov a Demokratov za Európu), 12. november 2008. Stretnutie sledovalo správu Európskeho parlamentu, ktorú predložil v tom istom roku napísal litovský europoslanec Danute Budreikaite o výzvach týkajúcich sa nových členských štátov (viď. nasledovné uznesenie Európskeho parlamentu z marca 2008.), dostupné na:

<http://www.trialog.or.at/images/doku/alde-speech-annamaria-kekesi.pdf>

Ďalšie linky na stránke Európskeho parlamentu:

<http://www.europarl.europa.eu>;

skupina ALDE:

<http://www.alde.eu/>

Rozvojová spolupráca v nových členských štátoch z mimovládneho hľadiska. Prejav Mariána Čaučíka, predsedu slovenskej platformy NGDO s novými donormi EÚ, na verejnom vypočutí súvisiacom s Európskym parlamentom a Rozvojovou komisiou, 30. január 2007., dostupné na

[http://www.trialog.or.at/images/doku/ep\\_hearing\\_caucik.pdf](http://www.trialog.or.at/images/doku/ep_hearing_caucik.pdf).

Pre ďalšie informácie súvisiace s vypočutím vyhľadajte prosím domovskú stránku Európskeho parlamentu.

„Rodiace sa donorské krajiny“ v EÚ: nový účastníci rozvojovej spolupráce. Prezentácia riaditeľa Bratislavského regionálneho ústredia UNDP Bena Slaya, na verejnom vypočutí v súvislosti s NOVÝMI DONORMI EÚ, Európsky Parlament, Rozvojová komisia, 30. január 2007., dostupná na:

[http://www.trialog.or.at/images/doku/ep\\_hearing\\_slay.pdf](http://www.trialog.or.at/images/doku/ep_hearing_slay.pdf)

Výzvy politiky rozvojovej spolupráce EÚ pre nové členské štáty. uznesenie Európskeho parlamentu, prijaté v marci 2008., dostupné na:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0097+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

Špeciálny EK Eurobarometer: Občania nových členských štátov a rozvojová pomoc, (september 2007.), dostupné:

[http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/ebs/ebs\\_286\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_286_en.pdf)

Otvorené fórum o efektívnosti mimovládnych organizácií, dostupné:

<http://www.cso-effectiveness.org/>

O Kompendiu európskeho prechodu, dostupné na:

<http://trialog-information-service.blogspot.com/2009/06/european-transition-compendium-call-for.html>





Bucar, Maja, Mesic, Anja a Plibersek, Eva, Rozvojová politika nových členských států EU: úloha mimovlád-  
ných organizací. (2008), dostupné na:

[http://www.eadi.org/fileadmin/Documents/Events/General\\_Conference/2008/paper\\_bucar\\_et\\_al.pdf](http://www.eadi.org/fileadmin/Documents/Events/General_Conference/2008/paper_bucar_et_al.pdf)

Drazkiewicz, Elzbieta, Oficiální rozvojová pomoc ve východních krajích. (2008), Polská zelená síť,  
dostupné na

[http://globalnepoludnie.pl/IMG/pdf/oda\\_print.pdf](http://globalnepoludnie.pl/IMG/pdf/oda_print.pdf)

Horký, Ondřej, Rozvojová politika v členských státech EU. (2006), Opět sa objavujúci donori na ceste od  
povinného altruizmu ku globálnej zodpovednosti. In: titút medzinárodných stykov, Praha, dostupné na:

<http://www.ceesaconf.ut.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=166463/horky.pdf>

Lightfoot, Simon Narastajúca bolesť: rozvojová politika v novej Európe. Vyšla v aprílovom vydaní publikácie  
BOND The Networker v roku 2008., dostupné na:

<http://www.bond.org.uk>

Lightfoot, Simon, Dynamika rozvojovej politiky EÚ po rozšírení. (2008), Univerzita v Leeds (Mierne prepra-  
covaná verzia polemického spisu č. 35. študijnej skupiny európskej rozvojovej politiky:

<http://www.edpsg.org/index.pl>

alebo používaj priamy link

<http://www.edpsg.org/Documents/DP35.doc>

## ALIE MATERIÁLY V SÚVISLOSTI S UPLATŇOVANÍM ZÁUJMOV

Manuál DEEEP o uplatňovaní záujmov:

<http://www.deeep.org/advocacytoolkit.html>

Správa Európskeho rozvojového konsenzu, európskeho konsenzu o rozvojovom vzdelávaní alebo správa EÚ  
o politike rozvojovej spolupráce nových členských státov. Komplexný zoznam záväzkov a delarácií v súvis-  
losti s rozvojovým vzdelávaním sa nachádza tu:

<http://www.deeep.org/advocacy.html>

## ALIA LITERATÚRA O KAMPAŇOVANÍ

Kampaňová príručka Amnesty International:

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT10/002/1997>

Kampaňová príručka Civicus o MDG:

<http://www.civicus.org/mdg/title.htm>

Kampaňová príručka HAND:

[http://www.zpok.zoldpok.hu/img\\_upload/3a2faadd704989e61eedced2e0b9a4c/kampanyologia2008.pdf](http://www.zpok.zoldpok.hu/img_upload/3a2faadd704989e61eedced2e0b9a4c/kampanyologia2008.pdf)



## AL IA LITERATÚRA O ĽUDSKO-PRÁVNOM PRÍSTUPE

UNICEF, Ľudsko-právny prístup (2004), dostupné na:

<http://www.unicef.org/sowc04/files/AnnexB.pdf>

Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Často kladené otázky o ľudsko-právnom prístupe k rozvojovej spolupráci (2006), dostupné na:

<http://www.un.org/Depts/dhl/humanrights/toc/toc9.pdf>

Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Stručné smernice: Ľudsko-právny prístup ku zmierňovaniu chudoby, 10 september 2002., dostupné na:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f8298544.html> (dostupné 20. august 2009.).

Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Ľudské práva a zmierňovanie chudoby. Rámec výrazovt (2004), dostupné na:

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyReductionen.pdf>

Ellis, Lyndsey, Prístup ku rozvoju na právnom základe. apríl 2006., Univerzita Brandeis, kola Heller Iskola, Sociálna politika a manažment, Program udržateľného medzinárodného rozvoja.

Kochanowicz, Kordian, Prístup ku rozvoju na právnom základe, ako nová možnosť a výzva v rozvojovej spolupráci (2009), dostupné na:

<http://www.peacestudies.pl/niusy/photos/file/Kochanowicz.pdf>

Prístup na právnom základe a Miléniové rozvojové ciele: skúsenosti UNDP a Huri, Inger Ultvedt, prezentácia ľudsko-právneho poradcu 1. november 2004. november, Vládne ústredie Oslo, dostupné na:

<http://www.undp.org/oslocentre/> (dostupné 20. august 2009.).

Kancelária Amnesty International EU, Medzinárodná federácia Terre des Hommes, ActionAid, Medzinárodná ľudsko-právna sieť, Ľudsko-právny prístup a politika rozvojovej pomoci Európskej únie, 2008, dostupné na:

[http://www.ihrnetwork.org/eu-development-policies\\_215.htm](http://www.ihrnetwork.org/eu-development-policies_215.htm) (dostupné 20. august 2009. augustus 20.).

Čo je to rozvoj? Svetová banka, 2004, dostupné na:

[http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/beyondco/beg\\_01.pdf](http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/beyondco/beg_01.pdf) (dostupné 20. augusta 2009.).

V etky ľudsko-právne dohovory OSN sú dostupné na nasledovných stránkach:

<http://www2.ohchr.org/english/law/index.htm>

alebo

<http://www.bayefsky.com>



## AUTORI

**Barbara Erős**, kultúrny antropológ, strategická vedúca programu DemNet Maďarsko. Predtým pracovala ako zástupkyňa organizácie Ashoka: Obnovitelia za spoločenstvo, a riadila v Maďarsku projekty rozvojovej spolupráce, respektíve projekty súvisiace so zmenou názorov na prisťahovalectvo, ďalej viedla programy v Srbsku a Bosne-Hercegovine. Momentálne sa na národnej úrovni aj na úrovni EÚ zaoberá vypracúvaním smerníc a uplatňovaním nárokov

**Brigitta Jaksa** (LLM) spolupracovník DemNet, jednej z najväčších mimovládnych rozvojových organizácií, v oblasti rozvojovej politiky. Má skúsenosti s výskumom v oblasti pracovného práva, internovaných vo vnútrozemí, prisťahovalectva a diskriminácie, zaujíma sa zvlášť o pohlavné hľadiská, o práva ľudí s handycapom, a o otázky súvisiace so sexuálnou orientáciou. Má skúsenosti s aplikáciou počas uplatňovania požiadaviek HRBA.

**Esther Obaikol** právnička a od roku 2008 aj riaditeľka Ugandskej pôdohospodárskej aliancie. Má viac ako 15 ročnú skúsenosť v oblasti právnych a spoločenských výskumov týkajúcich sa životného prostredia, pôdy, ako základného zdroja obživy, a pohlaví, ako aj skúsenosti z oblasti analýzy chudoby. Má skúsenosti s prípravou návrhov zákonov, uplatňovania hľadísk, súvisiacich s pohlaviami, v zákonoch, s politickou analýzou a rozvojom. Prijíma poverenia revízneho alebo vyhodnocovacieho charakteru od vlád alebo mimovládnych organizácií, zaoberala sa aj ochranou proti katastrofám a manažmentom katastrof, a pracovala tiež na otázkach pravdivosti v súvislosti s zmenami v Ugande.

**Nyang'ori Ohenjo** je spoluzakladateľom a riaditeľom Siete domorodých rybárov (IFP), a prezidentom Konzorciumu inovatívnych reform. V roku 2000. sa zúčastnil na založení CEMIRIDE. Organizácia na národnej úrovni zviditeľnila menšiny a domorodcov, ako aj ich práva, a svojimi aktivitami v značnej miere prispela k tomu, aby vláda čoraz viac uznávala menšiny a ich práva v politických procesoch a dokumentoch. Najdôležitejšie z nich sú projekty vzťahujúce sa na pôvodné obyvateľstvo a pozemkovú politiku.

**Bernadett Sebály** momentálne pracuje spolu s MRG na projekte zamierenom na formovanie názorov a popularizuje medzi novinármi členských štátov EÚ témy súvisiace s menšinami. Jej cieľom je, aby sa menšiny mohli viac ozvať v médiách EÚ. Dávnejšie organizovala a koordinovala ľudsko-právne kampane s Amnesty International. Absolvovala fakultu komunikácie a kultúrnej antropológie.

**Tobias Troll** spolupracovník DEEEP v oblasti uplatňovania záujmov (Európsky projekt rozvojového vzdelávania), kde zodpovedá za európske riadenie rozvojového vzdelávania. Absolvoval fakultu komunikácie na Berlínskej filozofickej fakulte, a od roku 2002. pracuje ako vyučujúci, facilitátor a špecialista v oblasti rozvojového vzdelávania a globálneho vzdelávania.